HET LAND VAN AALST

Tijdschrift van de Geschiedkundige Vereniging Het Land van Aalst

Het Land van Aalst

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

Uitgegeven door de geschiedkundige vereniging "Het Land van Aalst", met de steun van de Vlaamse Gemeenschap, het Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen en de Stad Aalst.

Prijs voor een jaarabonnement:
leden 500 fr., steunende leden 800 fr., ereleden 1200 fr.
Te storten op rek. 000-0586911-61 van Het Land van Aalst, Bevegemstraat 14, 9620 Zottegem.

De vereniging werd opgericht in 1949 en heeft als werkgebied de gemeenten van de vroegere bestuurlijke eenheid "Het Land van Aalst" in haar grootste uitgestrektheid, alsmede van enkele aangrenzende Oostvlaamse gemeenten (grosso modo de streek tussen Schelde en Dender). Initiatiefnemers en stichters waren Albert Van Lil (beheerder 1949-66) en † Jozef Van Overstraeten (voorzitter 1949-52). Tot de stichters hoorden eveneens † Arthur Broeckaert, † Hendrik Vangassen (voorzitter 1954-63), † Jozef Van Cleemput, † Jozef De Brouwer, † Valère Gaublomme, Frits Van Acker, Basiel Boel, † Marcel Cornelis, en † Jules Pieters. Latere voorzitters waren † Jozef Borremans (1953-1954), Frits Courteaux (1963-80) en Luc De Rijck (1980-1984), beiden erevoorzitter.

Het bestuur van de vereniging is als volgt samengesteld:
Luc Robijns, voorzitter
Marcel Cock, ondervoorzitter
Basiel Boel (verslaggever), Sylvain De Lange (redacteur), Clemens Uyttersprot (erebestuurslid), Marc Uyttersprot (bibliothecaris-archivaris), Geert Van Bockstaele (beheerder), Dirk Van de Perre (redactiesecretaris), Georges Vande Winkel (bibliografie), Albert Van Lil (erebestuurslid), Wilfried Vernaeve (redacteur).

Ledenadministratie en algemene correspondentie:
G. Van Bockstaele, Bevegemstraat 14, 9620 Zottegem (tel. 091/60.19.04)
Redactiesecretariaat en toezending kopij:
Dirk Van de Perre, Hoogstraat 23, 9401 Ninove-Pollare (tel. 054/33.73.27)

Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikel.
Kaftontwerp: Bart Maris
Drukker: ADB, Kerkstraat 225, 1851 Grimbergen
Verantwoordelijke uitgever: Dirk Van de Perre
Zetel van de vereniging: Tulpstraat 1, 9308 Aalst-Hofstade
ISBN: 240-938-7 P

Op de kaft is de penning van "Het Land van Aalst" (1617) weergegeven. Op de voorzijde staat het wapenschild van de twee steden Aalst en Geraardsbergen, op de achterzijde dat van de vijf baronieën Rode, Gavere, Zottegem, Boelare en Schorisse.

IN MEMORIAM JOZEF MOEREMANS

Op zondag 24 februari 1991 overleed in het Aalsterse O.L.V.-ziekenhuis Jozef Moeremans. Velen in en buiten Ninove kenden Jozef Moeremans als medebeheerder van de door zijn vader gestichte firma Edgar Moeremans, de enige nog overblijvende fabriek voor mechanische kant in Ninove, of als lid, later voorzitter van de kerkfabriek der Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk, de Ninoofse abdijkerk. Vanuit "Het Land van Aalst" wensen wij Jozef Moeremans, sedert vele jaren lid van onze geschiedkundige vereniging, vooral te gedenken als principieel verdediger van het kunsthistorisch en artistiek patrimonium van de stad Ninove.

Jozef Moeremans werd op 18 januari 1912 geboren als zoon van de Ninoofse fabrikant Edgar Moeremans, die op de Burchtdam een kantbedrijf opstartte. Hij volgde lager onderwijs aan het Sint-Aloysiuscollege te Ninove en middelbaar onderwijs aan het Antwerpse Sint-Jan-Berchmanscollege. Daarna kreeg hij een economische opleiding aan de *Ecole commerciale et consulaire* te Mons (Bergen). In Wuppertal-Barmen ging hij zich scholen in de techniek van de mechanische kant. Deze techniek was immers in Duitsland uitgevonden en op punt gesteld. Hij werd bediende in de fabriek van zijn vader en nam het bedrijf in 1966 over samen met zijn broer André.

Zijn belangstelling voor het verleden van Ninove ging vooral in de richting van de voormalige premonstratenzerabdij van Ninove. Zo heeft hij in niet geringe mate bijgedragen tot het welslagen van de tentoonstellingen die de Werkgroep Abdij Ninove in 1985 en 1989 organiseerde. Verder ging zijn aandacht naar het recupereren van verdwenen stukken uit het Ninoofse abdijpatrimonium en het was zijn droom in de huisjes naast de kerk een abdijmuseum in te richten.

Van nog veel meer belang was Jozef Moeremans' rol bij de buitenrestauratie van de voormalige abdijkerk en bij de restauratie van haar monumentaal orgel. Terecht werd hierover het volgende geschreven in zijn bidprentje: "Hij hield van alles wat kunstvol, schoon en goed was. Dat wxas ook de diepste drijfveer van zijn ijver voor de luister van onze dekanale kerk, waarvan hij tot zijn laatste levensdagen als voorzitter van de Kerkfabriek, de restauratie van nabij bleef volgen en leiden. Vooral het orgel, dat vorig jaar werd ingehuldigd, maakte zijn zorg gaande. In de restauratie van dit pronkstuk van onze kerk, heeft hij zoveel tijd en energie gestoken dat zijn naam er voor altijd onverbrekelijk mee verbonden zal blijven."

G.Vd. W. namens het Bestuur

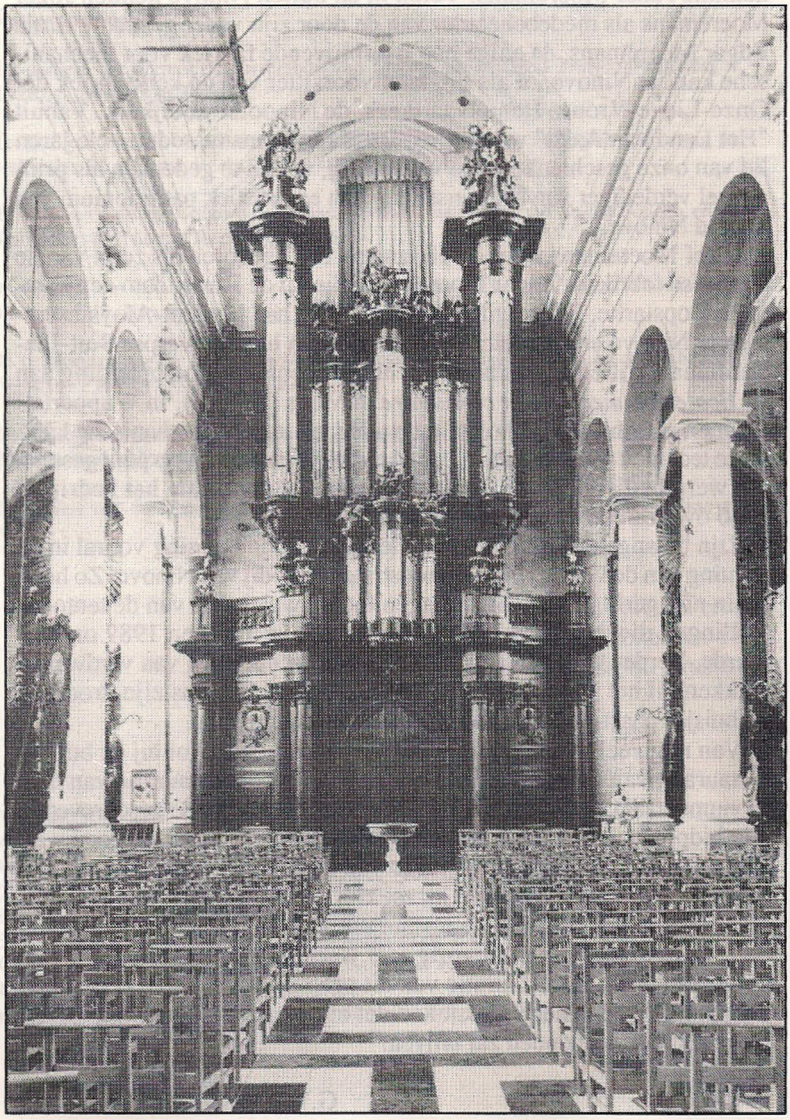

J-B Forceville-Orgel 1728
van de Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk te Ninove; gerestaureerd dank zij de goede zorgen van J. Moeremans en ingehuldigd op 10 Juni 1990

DE SOCIETEYD "HET CONCERT" BINNEN AELST 1792-1811

C. UYTTERSPROT

TER INLEIDING: CULTURELE VERENIGINGEN TE AALST TEN TIJDE VAN "HET CONCERT"

Op het einde van het Ancien Régime kende Aalst nog twee aloude rederijkerskamers: *Sint-Catharina* en *Sint-Barbara*, daarnaast nog het muziekgezelschap *Les Vrais Amis Constants*, en drie schuttersgilden. *Les Vrais Amis Constants* (1787) is mogelijk een kind van de rederijkerskamers waaruit Het Concert is gegroeid. Het zijn in hoofdzaak deze gezelschappen die Aalst politiek kleurden. Hun leden komen vooral uit de gegoede klasse: advokaten, notarissen, dokters, ambtenaren, leden van de stadsmagistraat, enz... De gewone volksmens stond buiten het kulturele leven. Hij had andere zorgen om het hoofd en had het moeilijk genoeg om in zijn levensonderhoud te voorzien.

In 1794 veroverde het republikeinse Frankrijk de Oostenrijkse Nederlanden die tot 1814 onder Franse invloed bleven. Voor kunsten en letteren werd een hele generatie door Franse ideeën en kultuur getekend. De burgerij die van deze veranderingen het grootste voordeel opdeed, maakte zich een levensstijl eigen die ze zelfs nog jaren na de Onafhankelijkheid wist te behouden.

Als gevolg van de Revolutie stopten beide Kamers in 1794 hun aktiviteiten, in feite ontbonden ze zich en hun goederen werden aangeslagen. Het jaar erop belastte het nieuwe bewind ieder Kamer voor 1000 gulden. Hierdoor was o.a. de Catharinakamer genoodzaakt over te gaan tot het smelten van het zilverwerk van het Gildealtaar om de aanslag te kunnen betalen (17 kg zilver). Andere onroerende goederen van de Kamers werden verplicht te koop gesteld in 1797. De ontbinding van de schuttersgilden gebeurde in 1796. Toch kan niet ontkend worden dat in deze periode wel degelijk inspanningen zijn geleverd om de aktiviteiten van de Kamers op peil te houden.

Als vereniging van vermaak trachtten de gilden en Kamers verder te leven en vonden een tehuis in de grote familie van *Het Concert*. Uit onderzoek van ledenlijsten vindt men in *Het Concert:* Barbaristen, Catharinisten en leden van schuttersgilden.

Literaire- en muziekgenootschappen werden opgericht. In

1795 verschijnt een nieuwe toneelvereniging onder de benaming *Iversugt* en *Association Dramatique*. De leden ervan waren republikeinsgezinde Catharinisten. Initiatiefnemer was advokaat J.B.J. Van der Gucht, lid van *Het Concert*.

In de zomer van 1803 maakte Napoleon een rondreis door onze streken en werd er geestdriftig ontvangen. Hierdoor werden heelwat versoepelingen toegestaan en ook de rederijkers kregen meer armslag. Na een korte tijd kregen ze de toelating om opnieuw op te treden, op voorwaarde om naast een Vlaams stuk ook een Frans stuk te spelen. De Kamers kenden een heropflakkering en richtten o.m. letterkundige wedstrijden in. De bekendste hiervan - voor Aalst althans - is voorzeker het dichterstornooi *De Belgen-Les Belges* (1807-1810 - Catharinisten). Catharinisten-dichters J.B. Hoffmans en K. Broeckaert behalen diverse prijzen in de Vlaamse regio.

De dichterswedstrijden verloren aan belangstelling en de aandacht werd meer en meer gevestigd op toneelwedstrijden. Na het verdwijnen van Napoleon kenden de Barbaristen nog enkele jaren een rustig bestaan. Toneelopvoeringen kwamen niet meer voor, maar de leden kwamen nog vrij regelmatig bijeen en staken wel eens gezellig de benen onder tafel. De Kamer werd ontbonden in 1846.

De schuttersgilden kwamen ook nog enkele keren aan bod, hoewel de aktiviteiten zich heel wat beperken. De Potter en Broeckaert vermelden het *Sint-Jorisgild* nog even in 1806, om dan aan te tekenen dat het ontbonden werd in 1851. *Sint Sebastiaan* wordt ook nog vernoemd in 1806; in 1826 werd zelfs een nieuwe wip opgericht; het gilde wordt nog vermeld in 1874. *Sint-Antonius* ontstond in 1509. Het gilde had ook de moeilijke tijden overleefd, wordt vernoemd in 1821 en bestond nog in 1874. Aalst telt nog steeds drie schuttersgilden, die echter alle in het laatste kwartaal van de XIXe eeuw werden opgericht; in gans het Vlaamse land zijn nog enkel acht degelijke gilden bekend.

De Kamers overleefden inderdaad, maar vermoeid kwamen ze uit een der moeilijkste perioden uit onze geschiedenis. Ze sluimerden in en na tientallen jaren ontwaakten ze. De *Catharinakamer* werd heringericht in 1891. De tradities van de *Barbarakamer* werden pas in 1959 opnieuw aangewakkerd door de toneelvereniging *Arbeid en Kunst*.

Tot zeker in 1880 zijn sporen van aktiviteiten van *Het Concert* te vinden. In 1897 werden de gebouwen (Keizerlijk Plein 39) waar de vereniging zetelde, te koop gesteld. De verkopende families Schellekens en Van Langenhove hielden de verkoop in. Drie jaar later werd het *Landbouwcomice* er ondergebracht. De stad huurde toen de gebouwen en verwierf ze in 1902 tot

het pand in 1909 in bezit kwam van baron Leo de Béthune. De Béthune verkocht in 1924 de eigendom aan dr. H. Gravez-Haegens. De weduwe H. Gravez woont er nu nog.

M.U.

HET REGISTER VAN "HET CONCERT"

Het *Register van de Societeyd "Het Concert"* telt nu nog 178 folio's formaat 37 x 25 cm. en genummerd van 1 tot 142; het overige gedeelte kreeg geen bladnummering. Achteraan zijn duidelijk sporen zichtbaar dat minstens drie katernen werden uitgescheurd of verwijderd(1). De folio's 1 tot en met 7r° zijn onbeschreven gebleven. Verder volgen dan (2):

- 7v°-8r°-8v°: Acte Van Oprechtinge der Societeyd;
- 9r°: Overeenkomst tussen Jan Bapte Capiaux en d'heeren van het Concert tot het construeren ende opbouwen van een huys op Stads Vesten;
- 9v°-10r°: Statuten & Wetten van het Musicaal Genoodschap in Aelst;
- 10v°-11r°: Reglement voor het Frequenteren van het Conçerhuys;
- 11v°: Reglement Nopens Den Billiaerd;
- 12r°: blanco;
- 12v°-13r°: Reglement Betrekkelijk tot het Cabinet Litteraire;
- 13v°-14r°: Reglement Nopens het Concert;
- 14v°: Reglement Betrekkelijk tot De Ballen & Redouten;
- 15r°: blanco;
- 15v°: Reglement Betrekkelyk tot de Eygendommen der Societeyd;
- 16r°-16v°: blanco;
- 17r°: Lyste der Inkomelingen welke op daegen hier onder gedenotéert tot Members der Societeyd zijn aenveird Ingevolge De Reglementen daer op Exterende (van 25 september 1793 tot 30 juni 1797 werden aldus 30 namen genoteerd, benevens 3 Members honorair. Jammer genoeg werd de lijst niet verder bijgehouden zodat er moest beperkt worden tot de inschrijvingen zoals die in het register verder staan opgetekend;)
- De folio's 17v° tot en met 106v° zijn alle blanco gebleven;
- Van 107r° tot 178v°: Beginsel Der Resolutien Op Order Van Daete.

Het register beslaat een periode van ongeveer 19 jaar, beginnend op 20 oktober 1793 om te eindigen op 18 maart 1812. In totaal werden aldus 163 vergaderingen genoteerd en veel hebben die niet om het lijf; minstens de drie vierden ervan werden besteed aan het kiezen van nieuwe Members.

Om aanvaard te worden, diende men voorgedragen te zijn

(1) Met oprechte dank aan de heer Hubert De Graeve die het *Register* bereidwillig liet inkijken en aan de heer Emiel François voor zijn vriendelijke tussenkomst.

(2) Voor de tekstuitgave van de f° 7 v° tot 17 r°, zie Bijlage 1.

Acte

8 April 1792.

Van Oprechtinge der Societeyt.

Als 00 de Gelegenheyd van het bebouwen der Stadt vestiny, S.r Capiaine Maître timmerman Zig aanbied aan de Societeyt van het Concert, tot het Construiren van un Schoon en Groot Batiment, voorzien van un Een Kamer Lang 46 voet en 33 voeten Breed, bekomen tot het Bauden van un groot Concert, het Geen Van Ballen redoutten & voorders Divertissementen, alsmede voorzien van verscheyde andere Kamers en de plaatzen, dan zelfs niet alleen tot het Stellen van een Billiard, bauden en Cabinet-Literaire; maar ook om alles te Vernichten, het geen tot vermaak van de Leden der Societeyt ende Exercitie der Zenghoyd Zouden Kommen Verbeyschd worden: Welkdanig Emplacement men tot hier toe tevergeefs heeft trachten te vinden, niet tegen staande den grooten Zoek van de Wembers, ende gemeenheyd Zy tot hiertoe gehouden hebben, welke oasia als nu Zouden moeten weergenomen worden, tot dat geen Sedeurt dit dergenieuw Situatie ende voordeelige condition van Wegens den voornoemden Capiaine aan het Corps aangeboden wiert door men Zonder Eenige Lichtinge te Effectuiren, Een als in Eygendommen het voorschreven Batiment Zal bezitten mits een Jaarlyksche Contributie Van eenen Louis d'or perhoofd Waarvoorzien welkdyks een groot Concert Zal gegaren worden Zonder de extraordinaire alsmede 12 redoutten S.r gaves binnyde van de 6 wintre maanden mits S.r gaven Zoo dikwiels Bal het demurder Kerzel der Leden goedvinden Zal, en de Zoo voorzien den voornoemden Capiaine ten Cantor van Extraordinaire groote der Concert Zale ende Andere Ent belissementen ook groote en klessen Zal moten Zuppoorzien gerstgeenlaat verzekert dat Zy zign, Het voorschreven Zan Batiment voor een Langen termeyn van Jaren te verhuuren, Zal men het Closs van S.r Capiaine huuren voor eenen termeyn Van 12 Jaren consequentlyk voor een Jommer Van f 400. Ok S.r gaves, de Societeyt in haar geheel mits het Stoeltuinen van den Alten termeyn den Zelven termeyn continuiren voor 100 volle Jaren huur gaedenkren Zal, voor dit Zelven huur Jommer

door een lid van het *Concert*. Dat gebeurde schriftelijk en die voordracht, tegengetekend door de kandidaat, werd opgehangen aan de schouw van de biljartzaal gedurende zeven dagen. Nadien volgde een vergadering waarop over het voorstel gesproken werd. Praktisch steeds werd de nieuweling aanvaard; slechts drie maal, in de loop van al die jaren, werd de kandidaat afgewezen. Aldus werden in totaal 215 leden aangeworven(3). Wel werd bij vele aanvragen door een andere band in potlood het woord balotage (sic) bijgevoegd, zonder dat men uit de verslagen precies kon opmaken wat hiermede bedoeld werd. Trouwens die vergaderingen werden slechts door een gering aantal leden (20 à 25) bijgewoond. Opvallend is wel dat die voorstellen geleidelijk aan meer en meer in het Frans werden opgesteld, maar dat de *Resolutiën* in het Vlaams werden geboekt tot 30 juli 1808. Nadien wordt alles eentalig Frans; en een veel sierlijker Frans dan het Vlaams dat voordien werd geschreven.

De *Acte Van Oprechtinge der Societeyd* zoals ze door de *griffier* P.F. Van Hecke (stichter) in sierlijk handschrift werd genoteerd, draagt de datum van 8 april 1792. Ze werd ondertekend door veertig personen.

Maar de aanhef van die akte klinkt enigzins bevreemdend: "Alzoo ter Gelegenheyd van het bebouwen der Stads Vesten, Sr. Capiau, Meester timmerman zig aenbied aen *de Societeyt Van het Concert*, tot het Construeeren van een Schoon en Groot Batiment... *welkdanig Emplacement men tot hier toe tevergeefs heeft trachten te vinden, niet tegen staende den grooten Iver van de Members, ende genegenheyd Zy tot hier toe gevoert hebben...*"

De Vereniging bestond dus reeds vóór 8 april 1792, en naar men kan besluiten uit de tekst, zelfs reeds geruime tijd. Bovendien was er een *griffier*, P.F. Van Hecke (stichter) en ook een *tresorier* J.B. De Moor (stichter) wat verwijst naar een gevestigde kring en een bestuurlijke inrichting.

Het gebouw dat door Capiau zou worden opgericht voorzag een "boeve Kamer", lang 46 voet en 33 voet breed "bekwaem tot het houden van een Groot Concert, het Geéven van Ballen, redoutten & voordere Divertissementen". Bovendien waren ook voorzien: een biljartzaal, een *Cabinet Littéraire* en nog andere kamers en plaatsen "om van alles te verrichten het gone tot vermaek van de Litten der Societeyt ende Exercicie der jongheyd zoude konnen verryscht worden".

De voorwaarden met Capiau voorzagen dat het *Concert* "zonder Eenige Lichtinge te Effectueren, het gebouw ter beschik-

(3) Voor een overzicht van de volledige ledenlijst, zie Bijlage 2.

king krygt" mits één *gouden Louis* per lid, waarbij dezelfde Capiau zich verplicht wekelijks een *Groot Concert* in te richten, benevens 12 redoutten te houden tijdens de 6 wintermaanden en een *Bal* "zodikwyls de meerderheid van de Members zulks verlangt". Van deze wekelijkse concerten wordt bitter weinig gerept in slechts enkele van de verslagen.

Het gebouw werd verhuurd voor een termijn van 12 opeenvolgende jaren voor de som van F1.400,- per jaar, met de mogelijkheid de overeenkomst na verloop van tijd voor onbepaalde tijd te verlengen tegen dezelfde voorwaarden.

De 40 leden die de akte ondertekenden, verbonden zich voor een termijn van 12 jaar, beginnende op 1 oktober 1792, elk jaar een *gouden Louis* te betalen. Ze konden geen ontslag nemen, tenzij door verhuis naar een andere gemeente of bij sterfgeval, of ook wanneer het aantal werkelijke leden de 40 overschreed. In dit laatste geval kon de bijdrage van de leden in verhouding verminderd worden in die mate dat het geïnde bedrag onveranderd minstens 40 *gouden Louis* zou blijven bedragen. De ondertekenaars verbonden hun persoon, hun goederen en ten slotte ook hun erfgenamen.

Men krijgt wel de indruk dat de eerste jaren een moeilijke start kenden. Van 1793 tot 1797 werden er gemiddeld vijf vergaderingen per jaar belegd. In 1798 waren er drie; in 1799 geen enkele. Het is waar dat men in die tijd een van de moeilijkste perioden van onze geschiedenis meemaakte. *Griffier* was alsdan P.F. Van Hecke (stichter); *loco-griffiers* C. van Langenhove (stichter), en J.B. de Gheest (lid op 18/12/1794); huisbewaarder of *hospes* was van bij de aanvang J. Clement.

Echt leven kwam er slechts vanaf 1800 met P.J.E. van der Heyden d'oude (lid op 31/3/1798). Tot einde 1811 werden alsdan gemiddeld 11 vergaderingen per jaar belegd, met als uitschieter 1801 (19 vergaderingen) en als dieptepunten 1806 en 1810 met telkens zeven bijeenkomsten.

Een klein gedeelte van die vergaderingen werd gewijd aan besprekingen van *Ballen en Redouten* en een drietal hadden betrekking op het aanvaarden van lokaalhouders of het vervangen ervan of het aanpassen van de uitbatingsvoorwaarden. Maar over het reilen en zeilen van het *Concert*, over het inwendige leven van de *Societeyd* verneemt men bijna niets.

Loco-griffiers tijdens die periode waren: C.F. Van Wambeke (11/5/1805), Joseph Van der Gucht junior (5/5/1797) en François Lixon (11/8/1808). Er werden meerdere benamingen gebruikt zonder dat men precies kan uitmaken of het hier ging om *"Het Concert"* zelf, dan wel over gebeurlijke onderafdelingen; zo worden vermeld: *Societeyd van het Concert, Concerto*

Alostano, Concert d'Alost, Musicael Genoótschap binnen Aelst, Zanggenoótschap gezeyt het Concert, la Société du Concert à Alost.

Op folio 9r° werd door *loco-griffier* C. van Langenhove (stichter) de overeenkomst genoteerd afgesloten vóór notaris Michel Eeman tussen de meester timmerman Jan Baptist Capiaux en "d'heeren van het Concert". Die werden niet bij naam genoemd en ook de handtekeningen ontbreken.

Er werd nauwkeurig omschreven aan welke voorwaarden het gebouw moest voldoen en welke materialen dienden gebruikt te worden. In tegenstelling met wat vermeld staat in de *Acte van Oprechtinge* werd hier bepaald dat de concertzaal 50 voet lang zal moeten zijn en 32 voet diep met een hoogte van "twee stagiën". Verder werd bepaald dat de "recognitie in het huysgeld" ten laste zijn van het *Concert* en dat de huursom vier honderd gulden per jaar bedraagt. Zat Capiau in moeilijkheden? In buitengewone zitting van 10 mei 1795 gingen de 16 aanwezigen akkoord een lening van 500 gulden toe te kennen mits een interest van 4%, voor het voltooien van de achterbouw.

Ridder C. Wouters de Dalmé was het hiermede niet eens en deed noteren: "De Onderschreeven Protesteért Aen de Resolutie hier boven Vermelt, vermist hy in de Belasting van die Vyfhondert Guldens niet wil Belast zyn". De ridder woonde slechts sporadisch enkele vergaderingen bij. Hij moet een eigengereid en koppig man geweest zijn. Op 4 juli 1801 stelt hij nog de kandidatuur van zijn schoonbroer voor: "Le Citoyen C. Wouters à l'honneur de présenter son beaufrère C. Waepenaert pour être admis à la Société du Concert le 15 Messidor an 9". Citoyen! Spotternij of wat? De ridder had toch niet veel redenen om het nieuwe regime gunstig gezind te zijn!

De eerste vergadering ging door op 20 oktober 1793. Als punten op de dagorde: de aankoop te Brussel van een luster, de opdracht aan *Sieur* Van den Brempt, Meester-Sloetenmaker, een stoof te maken voor de *Concertzaal* en de toelating aan *tresorier* De Moor tot het maken van het *Orchester* conform het plan.

Vijf dagen nadien werd De Gand (stichter) gekozen als *Directeur van het Cabinet Litteraire*, Van Boterdael (stichter) als adjoint en P.F. van Hecke (stichter) als *Directeur van het Bal*. Dat was in feite het eerste bestuur. Op 3 november volgt dan nog de aanstelling van P.F. Vanhecke als *griffier*.

Over dat *Cabinet Littéraire* werd nog wel meer vernoemd, o.m. welke bladen er ter beschikking van de leden waren, maar of er ook een werkelijke biblioteek was en uit welke werken

deze gebeurlijk bestond, blijft een vraagteken.

Michel Jozef De Gand was aanvankelijk de meest stuwende kracht in het *Concert*. Hij werd geboren te Aalst op 14 maart 1765, studeerde aan het college en nadien aan de universiteit te Leuven. Hij schreef verscheidene werken die jammer genoeg, wegens het uitbreken van de Franse Revolutie van 1789 en de nasleep ervan, niet gepubliceerd werden. Zijn verdienstelijkste werk is wel: *Recherches historiques et critiques sur la vie et les éditions de Thierry Martens*, dat in 1845 werd uitgegeven door F.J. De Smet. De Gand overleed te Aalst op 31 juli 1802.

Tijdens dezelfde vergadering werden drie *Members honorair* aanvaard, die blijken muzikanten te zijn die geen *gouden Louis* moeten betalen en verder over dezelfde rechten beschikken voor zo ver ze deel uitmaken van het orkest dat het wekelijks concert moet geven. Veertien dagen nadien krijgen twee leden de opdracht, de eerste tot het doen maken van twee branchen en de tweede tot het doen maken van een canapé. Er werd alsdan ook beslist aan de meid een jaarlijkse nieuwjaar toe te kennen van "ses Keysers Kroônen, voor het kuissen van de kamers, het ontsteken van de stoven ende voordere Devoiren".

Als gazetten werd een abonnement genomen op *de Gendsche, de Keulsche, de Leydensche*, alsook op *Esprit de jouneaux* (sic) en *Le journal de la Guerre;* later werden nog vernoemd: *De Gazette van Gend, le journal general de Cologne, L'orateur du Peuple*, en *Le Sans Culotte redevant le batave*.

Eindelijk op 12 januari 1794, werd besloten de "provisionele Oepeninge der Societydts divertissementen te stellen op 20 deéser; dezelve zal bestaen in een concert te beginnen om 5 Uren en het bal op 10 uren S'avonds". Daartoe worden 3 à 4 muzikanten uit Gent gehuurd.

Om in de onkosten te voorzien zal men "par hoofd in elke redoutte ten profyte der Societeyd Contribueeren 2.1/2 stuivers en des Gelykx per hoofd in de Ballen tot 7.1/2 st. waervan 2.1/2 st. in profyte der Societeyd". De dertien aanwezigen keurden deze beslissing unaniem goed.

De eerste *redoutte* werd gehouden op 5 februari 1794; de tweede veertien dagen nadien; een *Sieur* De Mette werd geëngageerd voor het aanwijzen van de figuren aan een nog overeen te komen prijs; een muzikant werd evenzo aangeworven voor 5 stuivers. Hij moest daarvoor den *Alto* bespelen en ten slotte de kaarsen snuiten. De feesten moesten eindigen op 11 uur en ook het buffet moest alsdan gesloten worden.

Op 18 februari 1794 werden enkele belangrijke beslissingen genomen, goedgekeurd door 18 leden. Waren er dingen gebeurd die niet door de beugel konden?

Nieuwe leden die tot het *Concert* wilden toetreden moesten voortaan acht *Franse kronen* betalen boven de halve *keizerlijke kroon* bestemd voor de *Concergier*. Minderjarige personen kunnen niet aanvaard worden, tenzij voorgesteld door hun ouders, voogden of vrienden die zich borg stellen voor het regelen van de bijdrage. Kinderen zullen niet meer toegelaten worden op de *Ballen en Redouten* ten ware ze twaalf jaar oud zijn en hun ouders voor hen het verschuldigde inkomgeld betalen. De kinderen van ouders die buiten de stad wonen, worden echter wel gratis toegelaten. "In Cas eenige member zig permitteerd tegen een ander groote Injurien te profereren, ofte op het Zelve een gewelde hand Leyde zal dan op rapport gedaen worden aen het Comitté die aenstonds de Societeyd zal doen Convoceeren, dewelke vergaedert zynde diergelyke members zal vermoegen Uyttevvoeyze". Er werden dan ook twee Kommissarissen aangesteld "tot het doen Observeeren het goed order en de Wetten"; Voor het gebruik van de biljart diende men voortaan 30 Franse *sols* per partij te betalen en zelfs drie *livres* als dat gebeurde met licht.

Er kwam echter vlug sleet op de ijver van sommigen en op 28 april 1796 moest bij de *tresorier* J.B. De Moor worden aangedrongen opdat hij zijn rekeningen binnen de acht dagen zou indienen. Waren er onregelmatigheden gebeurd? Er werden vier leden aangeduid voor het ophalen van de gelden voor de verlopen trimesters. Bovendien eiste de *directrisse der Brief posterye* de betaling van 115 gulden en 7 stuivers voor het regelen van de achterstallige abonnementen alsmede vijf duizend *livres* in assignaties voor het abonnement op de *Moniteur, Les divers endroits, Brakenier* en *L'ami des lois*. Een jaar nadien, op 18 augustus 1797 noteerde de *griffier* kortweg dat de geplande vergadering niet was doorgegaan daar er niet genoeg leden aanwezig waren. De week nadien werd het *Comité* herkozen, te weten: E.F. Boucher, direkteur van het muziek; Fr. de Craecker; M.J. de Gand; J.B. Vermandele; Egidius van Boterdael; J.B. de Moor *(tresorier)* en P.F. van Hecke *(secretaire)*.

Amper vijf dagen nadien kwam *borger* J.B. de Moor aan het woord in verband met de vergadering van 28 april 1796. De *tresorier* hing een somber beeld op van de toestand: hij bevond zich in de onmogelijkheid te voldoen aan de dringende schulden en noodzakelijkheden van de vereniging uit oorzaak dat menigvuldige *Members* de trimestriële of jaarlijkse bijdragen niet meer betalen zoals zulks door de statuten is vastgelegd niettegenstaande de "Erhaelde devoiren te dien einde gedaan". Dat uitblijven van het innen van die bijdragen en het daar aan verbonden niet betalen van de rekeningen kan de ondergang

van het *Concert* veroorzaken, ten ware men promptelijk dwingende maatregelen zou treffen.

Er werd dus beslist bij alle leden aan te dringen zonder uitstel alle verschuldigde bijdragen te vereffenen en wie niet zou betalen voor de vrederechter of de bevoegde rechtbank te dagen. De Moor krijgt dan ook volledige volmacht. Deze besluiten werden door niemand ondertekend en er wordt verder in het register niet meer gerept over het verloop ervan. Het *Concert* telde alsdan 70 leden en 3 *Members honorair.*

In 1799 werden er geen veranderingen gehouden. Eerst op 10 prairial 8ste jaar (= 30/5/1800) krijgen wij terug een teken van leven: "Den Borger J.B. de Moor presenteért den Borger Joannes van Limberge zoóne om ingevoyst te worden als Member van het Concert". De aanhangers van het Republikeins Regime uitten zich voor de eerste maal!

Enkele tijd nadien, op *29 Brumaire 9ste jaar* (= 20/11/1800) werd overeengekomen de toegang tot het *Bal* ter gelegenheid van het Sint-Ceciliafeest te bepalen op 7 stuivers per hoofd, zijnde 5 stuivers ten profijte van de hospes F. Clement en de resterende twee stuivers voor de Societeyt. De *hospes* zal wel voor het hem toegestaan bedrag thee en koffie moeten bezorgen.

Verder werd herinnerd aan de bepaling dat alleen *Members* worden toegelaten. Uitzondering wordt gemaakt voor "de jongelingen deézer stad, de welke daedelyk zig tot het leéren van eenige instrumenten ofte het oeffenen der zang-kunde begeéven"; ook voor "de zoónen der Members zoo lange dezelve zoónen nog minderjaerig zynde, in aet, drank en woonste zullen weézen van hunnen ouden Member".

Op *29 Brumaire negenste jaer der Republique* (= 20/11/1799) was *Borger* J.E. van der Heyden aangesteld als *griffier;* van dan af zou het ledenaantal snel aangroeien om uiteindelijk ruim over de 200 te groeien. Op *15 Primaire 9.Jaer* (= 6/12/1800) werd P.J.D. Rogghé "ingevoyst als Member honoraer, op last van een musicael instrument te speélen in de Concerts, Redouten en Ballen". Dat besluit staat genoteerd onder het motto *Concerto Alostano*, benaming die nadien nog verscheidene keren werd herhaald, ook als *Concert van Aelst, Concert d'Alost* volgens de voordrachten van de nieuwe leden in het Vlaams of het Frans werden ingediend.

Het ging hier dus zonder twijfel uitsluitend om de leden van het orkest. Drie dagen nadien, op *18 Frimaire* (= 9/12/1800) werden onder dezelfde benaming niet minder dan tien personen aangeworven als *Members honoraires.* Dit besluit werd ondertekend en goedgekeurd door 20 leden. Er waaide dus een nieuwe wind op de *Stads Vesten.* In hoeverre de aanhangers van

het nieuw bewind een rol speelden, is niet uit te maken. Alleszins werd de Republikeinse Kalender ingevoerd. Er volgde nog een golf van toetredingen: van *22 Frimaire Jaer 9* (= 13/2/1800) tot *10 Nivôse 9.Jaer* (3 31/12/1800) werden terug 14 leden aanvaard, waarvan er drie behoren tot het *Concerto Alostano*.

Er was dus duidelijk leven in de brouwerij en het *Concert* zal wel op volle toeren gedraaid hebben. Het was dus niet te verwonderen dat het salaris van *Dans-Meester* Jean Pasteels voor elke *Redoutte* en *Bal* werd aangepast en bepaald op 1 *Franse kroon* voor het wijzen van de figuren in de dansen van de concerten en tot 2 *kronen* voor de *Ballen*. Er werd dan ook overgegaan tot het aanduiden van twee *Ceremonie-Meesters* "die belast zouden weézen de dames op het Orchester willende zingen van hunnen plaetse daer toe te geleyden, en voorts naer het eyndigen van het gezang naer hunne plaetsen ende het voorder te verrigten 't goóne aen Ceremonieën dependeért". Werden aangeduid: Charles van der Heyden (30/11/1800) en Frans de Smet (31/12/1800).

Het was dus alles zeer plechtstatig! Als *Ceremoniemeesters* werden verder steeds per aanvaarde *Members* aangeduid en men krijgt wel de indruk dat het er druk aan toe ging in het *Concert*, hoewel de verslagen daar niets over leren. Wel krijgt de *hospes* een bijkomend rantsoen van "een maete bouillie en eenen steen keerssen voor te doen bezorgen voor het vuur en licht in de Cabinet-Kamer voór den Winter-Saisoene".

Terzelfdertijd werd Jan Baptist F. Hoffmans als *Member honorair* aanvaard "pour lâ partie Littéraire et décoration". Hoffmans (Aalst °18/6/1772 - + 20/9/1821) was een gelegenheidsdichter en zijn werk werd opgenomen in de *Annalen van de Letterkundige-Maatschappijen van Amsterdam en Leiden*. Hij nam ook deel aan heel wat wedstrijden en werd ook bekroond.

Vanaf Nieuwjaar 1801 werd de Republikeinse Kalender zo wat min of meer verloochend. Men ontmoet hem nog als "Le Cn Boterdael a l'honneur de présenter le Citoien de Vuyst pour être admis comme membre de la Société du Concert - Alost le 3 Ventôse an 9" (22/2/1801).

Egidius Van Boterdael was wellicht de meest vooruitstrevende republikein van de stad. Verder blijft de stroom van nieuwe leden aanhouden: tot 31 december 1801 werden er opnieuw 15 geboekt, maar over het inwendige leven werd met geen woord gesproken.

Met de *hospes* F. Clement werden op 30 augustus 1801 nieuwe schikkingen getroffen voor het verhuren van het *Concerthuys*. Hij moest voortaan 60 gulden Ct betalen terwijl er bovendien nog de achterstallige "in advenante van hondert twintig

per jaer, maer de fonciere lasten, deur- en venster-gelden blyven ten laste van de Societeyt". De opbrengst van de biljart kwam ten goede van Clement; hij mocht aanrekenen "één stuiver zonder licht en zes oorden per party". Werd er slechts door twee personen gespeeld dan mocht hij aanrekenen, "voor elken speelder drie oorden zonder licht en een stuiver met licht".

De huurder zal de kosten moeten dragen van de verwarming in het *Cabinet Littéraire* vanaf 1 oktober tot 1 april, benevens twee goede kaarsen. Dezelfde schikking telde voor de *Billiaerd-zaele*, voor de *Concert-zaele* en op het *Orchestre* telkens daar concerten of herhalinge doorgaan. Clement ging met al deze voorwaarden akkoord "naer voórleezinge by traductie in de fransche taele".

Uit dit alles moeten wij besluiten dat F. Clement een inwijkeling was en dat de omgangstaal binnen het *Concert* wel Frans zal geweest zijn.

Waren er ondertussen financiële moeilijkheden geweest? Op 29 november 1801, tijdens de jaarvergadering waarop niet minder dan 49 leden aanwezig waren, werden in het *Comité* door de *tresorier* Cornelius Evit (De Moor maakte dus geen deel meer uit van dat *Comité* en was zelfs afwezig) vragen geopperd betrekkelijk de achterstallige trimestergelden die hem toekwamen in verband met door hem gedane voorschotten. Er werd overeengekomen 'dat hy mag ontfangen alle de agterstellen met aanzoekinge van zyne Rekeninge aen de generaliteyt over te geven op 30 deézer maend december". Begin januari daaropvolgend werd hem nog fl. 46-16-5 uitbetaald "tot Slot synder purgative Rekeninge".

En vier weken nadien, op 26 december, brachten de *Inspecteurs der Zael* verslag uit over hun bevindingen: het *Concert* was niet genoeg verlicht en dat kwam voort uit het feit dat in elke branche één kaars brandde. Er werd dus besloten nog drie lusters aan te kopen met ieder twaalf kaarsen. Ook de biblioteek zou beter moeten beschermd worden, om maar niet te spreken over het *Smoor-kot;* dat alles eiste tal van veranderingen waarvan de maatschappij de kosten moest dragen.

Er moest ook een katalogus aangelegd worden van de boeken en Nieuwsbladen die men wil doen "Brocheéren". Ten slotte moesten de *Ceremonie-meesters* niet alleen instaan om de dames te begeleiden "voor 't zingen van Arietten", ze moesten ook zorgen voor "het ceremonieel ter taefel by Soupers, het instellen der Toasten, het voórschlagen der Programmas' van de danssen in de Ballen en Redoutten". En de *Directeur der feesten* "zal zorgen vóór de goede qualiteyt der Spyzen en dranken, de nettigheyd en het goed order der taefel en voorders alles

te doen gelyk eenen Directeur der feesten behoort".

Het ging er dus wel heel plechtstatig toe in het *Concert!* Er waren "voituren tot het naer-huys voeren der dames" en "den entrée der Ballen zal weézen fl. 0-10.1/2 par hoofd, daer van d'helft in proffyte van den Hospes, voor het leveren van thé en Caffé als naer gewoonte".

Op 24 februari 1802 werd Karel Broeckaert aanvaard als lid; er waren 24 *Members* aanwezig. "Le soussigné Greffier du Comité a l'honneur de présenter Monsieur Charles Broeckaert Greffier de la justice de paix de cette ville pour être admis Membre de cette Société - Alost ce 17.février 1802 - signés P.J.E. van der Heyden et Chs: Broeckaert".

Broeckaert (Gent 22/5/1767 - Aalst 11/8/1826) was aanvankelijk vonckist en later een overtuigd republikein. Van december 1792 tot februari 1793 gaf hij te Gent het *Dagelyks Nieuws van Vader Roeland* uit. Nadien van 31 oktober 1795 tot 20 mei 1798 lanceerde hij *De Sysse-Panne ofte den Estaminé der Ouderlingen*. Hij kreeg echter moeilijkheden met het gerecht omdat hij geen blad voor de mond hield. Hij bleef republikein en werd later een beslist orangist. Waarvoor wij hem het meest dank verschuldigd zijn, is voor zijn novelle *Jellen en Mietje*. Zijn bescheiden arbeid ligt in de aanvang van een nieuwe tijd, maar deze volstaat om hem in te schakelen in onze letterkunde en onze kultuurgeschiedenis. In het archief van de rederijkerskamer *De Catharinisten* worden meerdere van zijn gelegenheidsgedichten bewaard.

Was er inmiddels in januari 1802 tevens beslist geen nieuwe *Members* meer te aanvaarden, dan werden er toch op één jaar tijd, - tot 22 februari 1823 - opnieuw 18 aangenomen. Op te merken dat *le Citoien* van Boterdael steeds de republikeinse kalender bleef in ere houden (1 Termidor an dix de la Republique Francaise = 20/7/1802).

De republikeinse gevoelens werden reeds genoegzaam onderlijnd. Ook C.J. de Witte "presenteert Monsieur Liénart ce 22 Pluviôse an onze de la République (= 11/2/1803). Albertus Franciscus Liénart was herkomstig uit Doornik. Hij huwde op *9 Nivose Jaer XI* (= 30/11/1802) met Isabella Pauwelaert en vestigde zich waarschijnlijk alsdan in onze stad. Hij werd dus, na verwonderlijke korte tijd, opgenomen in het *Concert* en moet wel de republiek goed gezind geweest zijn.

Slechts sporadisch zijn er gegevens te vinden betreffende *Redoutten* en *Bals*. In vergadering van 26 december 1801 was er toch sprake van *Redoutten* te geven op 24 januari en 4 februari eerstkomende en werden er ter gelegenheid "van de toeko-

mende Vasten avond gegeéven worden twee Ballen, een op 2 Maerte en het tweede op den 7e dito. Er is ook beslooten te geéven concerts op den 31 january en 21 february eerstkoomende, 28 Maerte ende voorts alle eerste Zondagen van de maend beginnende met de maend Meye".

En of er gedanst werd! Op 19 november 1802 stelde men vast dat het plafond ter zijde van de middenbalk in de biljartzaal gekloven is. De eigenaar van het gebouw, J.B. Capiau werd er bijgehaald evenals de timmersmans C.B. Nys en Martinus Van Bempten en ten slotte ook nog J.B. Lefebure, *Member van het Concert* die eensluidend vaststelden "dat de gemelde Kloven in den Plafon gecauseert zyn doór het mouvement van den dans ende omme dit in het vervolg te prevenieren, dat voór de ballen en redouten den zelven balk zoude konnen ondersteund worden met eenen schoor 't welk geéffectueeért zal worden".

Hospes F. Clement verdween in de loop van 1803 en zijn taak werd tijdelijk waargenomen door P.J.D. Rogghé, *member honorair*.Er doken onmiddellijk drie kandidaten op:

- op 17 juli 1803 (o.s.) 27. messidor jaer Elf: dezelfde P.J.D. Rogghé;
- niet gedateerd: le citoien Charles du Bois;
- op 29 julius 1803: I. Ely.

In vergadering van 1 Augusti 1803 besloten 49 opgekomen leden de vrijgekomen plaats toe te kennen aan Ignatius Ely. Buiten het stipt onderhouden van de reglementen en voorschriften al hij "moeten maeken eenen Tarif van dranken en voórdere Artikelen bij hem in deézen huyze te debiteéren gelyk de Generaliteyt zal goed vinden, op peenen van ipso facto van de voórzeyde plaetse van Hospes te vervallen". Er waren dus klaarblijkelijk met de ontslagnemende waard F. Clement onregelmatigheden gebeurd.

Was Rogghé ongelukkig met deze beslissing? In ieder geval verzocht hij, op 14 november 1803, *de Societeyt van het musicael genoótschap binnen Aelst* een "indemnistatie van een honderd vijftig guldens, voór alle Schaeden ende intresten by hem geleéden ten tyde dat hy Hospes is geweest van het zelve Genoótschap"; bovendien beweerde hij 100 gulden te veel betaald te hebben. *Het Concert* betaalde hem in ieder geval 100 gulden.

Op 22 Vendémiaire jaar 12 (= 15/10/1803) werd door "de Borgers F. de Craecker, J.J. Ferin, van Boterdael, E. Boucher fils, M. de Gand (?), J.B. de Moor en J. Vermandele ten eendere, ende Jan Baptiste Capiau ter andere, vóór den notaris Michiel Eeman", de overeenkomst hernieuwd betreffende de huur van *het Concert* voor een termijn van 12 jaar voor het bedrag van

400 gulden per jaar "doende buyten miscalcul jaarlyks zeven honderd vyf en twintig francs en zestig centimes". Niet minder dan 93 leden keurden deze overeenkomst goed, "Enregistré à Alost le dix Sept Brumaire an douze de la Republique (= 9/11/1803)". Waarschijnlijk als gevolg hiervan werd beslist alle *Akten en Resolutien* te laten enregistreren in het *Boek van Rosulutien*. Deze taak werd opgedragen aan *Member honorair* J.B.F. Hoffmans die daarvoor drie stuivers per folio zou ontvangen. In de praktijk kwam van deze beslissing weinig of niets in huis.

Maar er kwamen toch tarieven zoals geëist op 1 augustus 1803. Ze waren eentalig Frans, wat een duidelijk beeld geeft van de geestesgesteldheid van de Members op dat tijdstip. Goedgekeurd op 26 januari 1804 kon men bekomen:

Vins.

D'Hermitage par Flacon	23.1/2 Sols.
de Bordeaux 1re qualité dito	21.
dito 2e qualité d°	17.1/2
de Tavelle d°	17.1/2
de Tourse p. Bouteille	21.

Bierres.

Hogaerde p. Bouteille	3.
de Louvain d°	2.1/2
Peeterman d°	3.
Uytzet p. Litre ou Bouteille	3.

Liqueurs & Autres

Sirop de Limon G. Verre	3.1/2	
Bavaroise d°	3.1/2	
Orgeat d°	3.1/2	
Cuirasseau verre ord.		2.
Annizette d°		2.
Parfait Amour d°		2.
Eau de vie de France		1.1/2
Un verre de Punch au Rhum		7.
Une tasse de Punch		3.1/2
Une tasse de Caffé au Lait et sucre		3.1/2

Cartes.

Une Table de jeu au Redoutes	14.
Un jeu de Cartes à l'Estaminée a deux chandelles	7.
Dito sans Limière	5.
Le Trictac à deux Chandelles	7.
Dito sans Lumière	3.1/2

Weinig tijds nadien, op 1 *Prairial jaer twaelf der Republique* (21 mei 1804) zijn er opnieuw problemen met het gebouw: "den Balk ten zuyden in den Platfond der Billiard-Kamer is zoodanig doór gezakt, ende met de eyden van wederzyde is wykende uyt de mueren, dat veéle ribben van den zelven Balk, emmers uyt hunne Caevels meer of min zyn geweéken, ten zulken effecte, dat de Ballen op de Concertzael ter aenstaende Kermisse niet en zullen konnen gegeéven worden, zonder immensen perykel ende vreése voor malheuren."

De weduwe van de, inmiddels overleden J.B. Capiau, werd er bijgehaald "waer by zy aen deéze Societeyt geinterdiceért heéft van voorder gebruyk te neémen van het gemelde huys - Er is geresolveért dat de Sociteyt haer zal adresseéren aen den Vrede Rechter van het Canton van Aelst, Sectie van den Zuyden en den opzeg te aenzien als niet gebeurt ter causen van d'ongefondeérthede van dieze".

Toch werd er met kermis bal gehouden en gezien de grote onkosten, het kopen van lusters, stoelen en andere meubelen werd besloten de prijs van de "Entrés te stellen, zoo zy doen by deézen op veertien stuyvers courant geld par hoofd, niemand geëxempteert". Over de problemen wordt verder niet meer gerept!

Er blijft wel een angeltje. Op 18 Oogst stelde de weduwe Capiau voor dat het *Concert* het gebouw nog slechts in huur zou nemen voor een termijn van twaalf jaar, doch de *Societeyt* meende "er is geene materie van daer op te delibereéren, staende onze Gerechtigheyd tot het Zelve gebruyck voór voórdere termynen".

Met de *hospes* Ely werd dan ook maar verder overeengekomen dat hij zestig gulden huurgeld zal betalen per jaar "in vier payementen". Een jaar later, op 9 juli 1805, werd die overeenkomst verlengd met zijn weduwe en verder regelmatig elk jaar hernieuwd. Bovendien werd besloten het bal van Cecilia te veranderen "in eene Redoute, van ten 7 ueren 's avonds tot den 12 ueren; per hoofd zal betaelt worden tot vyf stuivers". Ten slotte werd beslist "een taeffel-belle te koopen om het order te rappeleéren ten tyde der Concerten deézer Societeyt".

Zes maanden later, op 12 februari 1805 trof de Generaliteyt van het Musicael Genoótschap binnen Aelst de volgende schikkingen:

1. Men zal de Naemlyst van de Members vernieuwen; by uytlaetinge van de gone luyten deéze Stad vertrokken zynde met ter woonsté, ophoudende te betaelen de trimestrale Contributien

van dit Genootschap.
2. Item by Uytlaetinge van de geéne binnen deéze Stad woónende ende in betaelinge der zelve Contributien veràchtert zyn, twee verscheénen jaeren, ofte meer, mits de Zelve geinterpelleért zynde tot betaelinge binnen de maend in faute zouden blyven te purgieren.
3. 'T Comité proposeert het Order vande nieuwe Lyste te beginnen met het eerste Comité Anno 1792 ende zoo voorts volgende date van intreede in dit Genoótschap.

Slechts 17 Members waren aanwezig en keurden de schikkingen goed, maar een nieuwe ledenlijst werd niet in het register opgenomen en is dus waarschijnlijk nooit aangelegd.

Maar er was op die vergadering ook een nieuwigheid: "Voorders is besloóten voórtaan te Kiezen eenen President in de Members van het Comité waer toe by acclamatie gekozen is d'heer de Craeckere". Moet men daaruit besluiten dat meer dan vijftien jaar lang op de griffier niet alleen de taken rustten van de dagorde op te stellen en de verslagen te boeken, maar dat hij in zekere zin ook de leiding waarnam tijdens de vergaderingen?

Regelmatig om het jaar werden de leden van het *Comité* aangeduid, maar het is opvallend dat Cornelius Evit ontbreekt. Die speelde toch een belangrijke rol in het openbaar leven te Aalst! Had hij zich teruggetrokken of viel hij onder toepassing van de besluiten van februari? Op 19 november geeft Jan Frans Van den hende ontslag als *tresorier;* 45 *Members* waren opgekomen om een plaatsvervanger aan te duiden en verkozen werd Jean Baptiste Causieu, Nieustraete, "welken tresorier ook zal gehouden zyn in 't nette te schryven de resolutien van deze Generaliteyt ende van het Comité op den Register Boek danof zynde ende op Sallaris daer aen by het Comité geallouéert". Maar over dat salaris verder geen woord meer, en geen enkel spoor.

Waren de leden van het *Concert* niet al te gerust voor wat betreft de stevigheid van de zoldering? Vreesden zij ongelukken? In ieder geval in meerdere vergaderingen werd door de *Members* voorgesteld de *Ballen* niet te laten doorgaan, maar wel ze te vervangen door *Redouten* "van den 8 uren s'avonds tot den een uren Snagts". Daar ging men natuurlijk niet zo wild te keer, maar dat was dan ook al minder voordelig voor de waardin. Dus werd bepaald dat "de retributie van zeven Stuyvers per hoofd voor Entrée" zou bedragen "daer van den hopses van dezen huyze zoude profiteren tot twee oorden voor Scheedeloos Stellinge zonder daervoor te moeten geven t Sy thé ofte Caffé, mits de persoonen de voors^e^ dranken desiderende dezelve uyt Eygen Borse zullen moeten betaelen".

Ook werden er nieuwe regels bepaald betreffende de bezoekers: De weduwen van overleden *Members* zullen de jaarlijkse bijdrage verder kunnen betalen waardoor ze aan al de feesten die worden ingericht, kunnen deelnemen. Ook de ongehuwde zonen genieten dezelfde voordelen zij het tot den ouderdom van dertig jaar en eveneens buitenstaanders indien zij in gezelschap zijn van een *Member*. Medegerekend werden ook "de persoonen die binnen de stad woónen of aldaar eenige publique fonctie oeffenen, Selfs zonder dat zy bekent Staen op den Tableau van Populatie dezer Commune Eeniglyk uytgenomen de Militaire Officieren".

De jaren 1806 tot 1808 hebben praktisch uitsluitend betrekking op het voordragen en aanvaarden van nieuwe leden: niet minder dan 19. Eerst in vergadering van 25 juni 1808 is er terug spraak van met kermis "dry Ballen" te houden; de ingangsprijs is zeven stuivers per hoofd en voor "eene tasse caffé van een halve once, met eene halve once Broodsuyker en melk tot ses stuyvers courant". Adriaen Chatillon, "Conversateur der Instrumenten ende Directeur der Ballen en redouten" kreeg ook opdracht "het musique van blaezende instrumenten te réorganiseren, om alzoo meer luyster ende diverstissementen aen dit genootschap toe te bringen". Terzelfdertijd werd het aantal *Ceremoniemeesters* van 2 op 4 gebracht, wat wel toelaat een grote bedrijvigheid te veronderstellen.

Aanvang 1809 duiken er moeilijkheden op met J.B. Causiau, gewezen *tresorier* en naar Sint-Lievens-Esse verhuisd waar hij *Maire* is, wegens het uitblijven van zijn afrekeningen. Er volgen een hele reeks brieven en er werd gedreigd met "eene judiciaire actie 't uwen laste en wy zullen ons genootzaekt vinden de zelve werkstellig te maeken". De zaak sleept aan tot 18 juli 1809 en er is blijkbaar geen oplossing. De waardin, weduwe Ely heeft nog 181 gulden en 1 stuiver te goed, zonder te letten op wat hij aan de maatschappij nog schuldig is. En er wordt verder geen woord meer over gerept! Er waren nog andere problemen: Adriaen Chatillon had een muziekinstrument, een serpent, geleend aan zekere Pierre Minderhaut, herbergier, ten einde er op te oefenen, en deze had het verder geleend aan Paul Van Wesepoel, die inmiddels de stad verlaten had en weigerde het instrument terug te geven aan Minderhaut die hem nog een en ander schuldig was. Chatillon krijgt op 7 januari 1809 van 21 *Members* volmacht om langs gerechtelijke weg het instrument op te eisen zodat een proces werd ingespannen tegen Pierre Minderhaut, waard van *den Balcon*. Maar ook hier vernemen wij verder niets van het verloop.

Ook het *Bureel van Weldadigheid* meende zekere rechten te

kunnen doen gelden. Het *Comité*, alsdan bestaande uit François De Craecker *(president)*, Adrien Chatillon, Guillaume De Clercq, Jean Baptiste Lefebure *(Vesten)*, Jean Baptiste Lefebure *(Nieustraat)* en P.J.E. Van der Heyden *(griffier)* wees er op 28 januari 1810 op, dat de maatschappij enkel private bals en andere feestelijkheden heeft ingericht die betaald werden met de vrijwillige bijdragen van de leden en dat geen enkele persoon vreemd aan de vereniging er werd op toegelaten; het is dus duidelijk dat het keizerlijk dekreet van 9 december laatstleden, dat enkel spreekt over openbare feesten, niet van toepassing is op onze maatschappij.

Verder wordt het register eentonig. Er is terug nog enkel spraak van het voorstellen en verkiezen van nieuwe leden: van 22 januari 1809 tot 18 november 1811 niet minder dan 30! Er waren bovendien 5 ontslagnemers, waarvan nog een uitloper geboekt werd op 18 maart 1812. Maar geen enkele keer worden de redenen vermeld.

Nochtans, veel meer dan het register laat vermoeden, moet *Het Concert* een algemene bekendheid en gevestigde faam hebben genoten.In zijn boek Pierlala schrijft Jan Baptist Luycx(4) onder meer:

Onder de veele schoon gebouwen,
Die ter Vesten staen t'aenschouwen,
Is 't Concert een huys van vreugd,
Waer vergàert de jonge jeugd:

't Is een plaetse van verzetten,
Van vioolen en trompetten;
't Is een plaetse van geluk:
Men vergeet er leed en druk;

't Is een plaetsel vol behaegen,
Zoo by nagten als by daegen,
Door redoùten ende bal:
't Is voorwaer een hemelsch dal.

Jonk en oud ziet m'er vergaeren,
Selfs de kinders van acht jaeren;
Ieder een die daer verkeert,
Sekers goede zeden leert;

(4) Jan-Baptist Luycx (Aalst ° 30/9/1757 - 9/3/1836) was lid van de *Gemeenteraad* en maakte tevens deel uit van de *Besturende Kommissie van de Tekenakademie*. In 1781 was hij *koning van de Jonkheid bij de Catharinisten* en in 1804 ook *prins van de Jonkheid*.
Hij schreef twee werken: *Den wedergekomen Pierlala en Kinderspelen*. Het eerste, een beschrijving van de gewoonten en gebruiken te Aalst op het einde van de 18de en het begin van de 19de eeuw, werd in 1928 uitgegeven door Petrus Van Nuffel. Het tweede verscheen in de *verslagen en mededelingen der Kon. vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde* in december 1931, uitgegeven door Em. H. Van Heurck.

Jae, men heeft er vaste wetten
Om krakeelen te beletten,
Zoo dat de civiliteyt
Niet het minste daer en lydt.

Bal, redoùtten, met behaegen,
Hebben hùn gestelde daegen
En de maeltyd heeft haer'tyd:
Alle man heeft appetyt.

Op banketten, by het eeten,
Zyn de jouffrouwen gezeten
Ieder nevens eenen heer,
(: Kan men geven grooter eer?:)

Naer het drinken ende dissen
Gaet men dansen ende kussen:
"Dit gebeurt in goeden staat,
"Zonder eenig 't minste kwaed!"

De begoede Aalstenaar was er dus een regelmatige bezoeker en hield er goede sier men zijn ganse familie:

Wat plaisir geeft ons het heden!
Hoe verschillig met 't verleden!
Ah! toen las men in een boek,
By het vuer, in eenen hoek;

Zy en konden geen vermaeken
g Lyk men heden geeft te smaeken,
Schoon sy deden dan een spel
En eens dronken wonder wel.

- Pierlala, wilt niet meer spreken:
Aen dit volk en helpt geen preken;
't Is 't gebruyk van dezen tyd,
En daer mé is 't al gezeyt.

Men vint dikwils veel gevaeren
In die plaetsen; daer vergaeren
Opgepronkt'en trotse lien,
Met hun ydelheyd te zien;

Want veel ingeschikte zeden,
En daer by de naekte leden,
Drukken in het hert'een kwaed,
't Welk niet ligt daer uyt en gaet.

In zijn werkje *Het Schoon Verleden*(5) schrijft Petrus Van Nuffel dat *Het Concert* in feite de voortzetting was van de loge *La Discrète Impériale d'Alost* die in onze stad ontstond in 1765 doch door keizer Jozef II ontbonden werd op 15 mei 1786. Volgens deze schrijver laat alles evenwel toe te veronderstellen dat de loge niet ophield te bestaan.

In zijn bijdrage *Vrijmetselarij te Aalst*, geeft Frits Courteaux een lijstje van de leden van de Aalsterse loge, zoals dit in 1783 werd opgetekend(6). Drie leden ervan ontmoeten wij als stichters van *Het Concert* te weten:

- Jacques De Smet - Venerabel R.K. (Grootbaljuw van Gavere en afgevaardigde van het Land van Aalst);
- Ridder J. Dierix; (Gewezen Voorzitter van de Raad van Vlaanderen);
- Jacques Antoine Meert - sekretaris (advokaat te Aalst).

Ook ridder Ch. Wouters de Dalmé moet lid geweest zijn. Inderdaad, zijn vader, J. Wouters de Dalmé (+ 1782) staat vermeld als *Orateur* (redenaar).Bovendien worden een aantal familietakken vernoemd waarvan de verwanten of afstammelingen terug te vinden zijn in de ledenlijst van het *Concert*.
Zo worden in de *Loge* vernoemd:
de Clippele (1769);
de Crombeen (1769, 1771, 1775, 1783);
De Smet (1769, 1775, 1783);
Lefevre (1783);
Meert (1769, 1771, 1783);
Tack (1783);
Van Langenhove (1769, 1771, 1775, 1783);
Van Santen (1769, 1783).

Het is dus wel heel natuurlijk dat al deze personen elkaar terugvinden in het *Concert* en het is even natuurlijk dat ze daar hun bedrijvigheid hebben voortgezet.

Volgens F. Courteaux gingen de vergaderingen van *La Discrète Impériale d'Alost* door in een zaal van het *Landhuis*, bovendien ook mogelijk in een herberg of bij een *Broeder*. Wanneer in 1792 "een schoon en groot batiment" werd opgericht "welkdanig Emplacement men tot hier toe tevergeefs heeft trachten te vinden, niet tegen staende den grooten Iver van de Members", dan lijkt het ook als vanzelf sprekend dat *La Discrète Impériale d'Alost* hier een ideale oplossing zag en vond. In het

(5)VAN NUFFEL P., *Het schoon verleden. De vrijmetselaarsloge*, Merchtem, 1927.

(6) COURTEAUX F., *Vrijmetselarij te Aalst*, in Het Land van Aalst, 34, 1982, p. 1-27.

Register van de Societeyd Het Concert wordt hierover echter met geen woord gerept.

Volgens Petrus Van Nuffel werd de Loge in 1806 opnieuw opgericht en kreeg ze de naam *Le Reveil à l'Orient d'Alost;* hij verstrekt jammer genoeg geen nadere gegevens.

Was die Loge in het *Concert* gevestigd? Mogelijk wel, om niet te zeggen: zeker. Maar nogmaals zwijgt het *Register van de Societeyd* in alle tonen. Maar er is geen rook zonder vuur. Meerdere tientallen jaren later zou de volksmond het gebouw bestempelen als *Het Zwart Concert*(7). Wel een duidelijke vingerwijzing!

(7) *Ibidem*, p. 23-26.

BIJLAGE 1: UITTREKSEL UIT HET REGISTER VAN "HET CONCERT"(8)

I. Acte van Oprechtinge der Societeyd.

Alzoo ter gelegneheyd van het bebauwen der Stads vesten, Ser. Capiau meester timmerman zig aanbied aen de Societeyt van het Concert, tot het construeren van een Schoon en Groot Batiment, voorzien van een boeve lang 46 voet ende 33 voeten Breed, bekwaem tot het hauden van een Groot Concert, het geéven van Ballen redouten & voordere Divertissementen alsmede voorzien van verscheyde andere Kamers ende plaetzen, dienstig niet alleen tot het Stellen van eenen Billiaerd, houden een Cabinet Litteraere, maer ook om alles te verrichten het gone tot vermaek van de Litten der Societeyd ende Exercisie der Jongheyd zou konnen verryscht worden: welkdaenig Emplacement men tot hier toe tevergéefs heéft trachten te vinden, niet tegen staende den grooten Yver van de Members, ende genegentheyd Zy tot hier toe getoent hebben, welke occasie als nu Zoude moeten waergenoemen worden, tot dies geconsidereért de aengenaeme Situatie ende voordeelige conditien van Wegens den voórnoemden Capiau aan het Corps aengeboeden waer door men Zonder Eenige Lichtinge te Effectueren, Even als in Eygendommen het voórschreeven Batiment zal beschikken mits eene Jaerelyksche Contributie van eenen Louis d'Or par hooft waervooren wekelykx een Groot Concert zal gegeéven worden Zonder de extraordinairen alsmede 12 redouten S'jaers ten tyden van de 6 winter maenden mitsgaeders zoo dikwils Bal het de meerderheyd der Litten goedvinden zal, ende zoo voorts den voornoemden Capiau ter Causen van Extraordinaire groote der Concert zaele ende Andere Embeleissementen ook groote onkosten zal moeten Supporteeren gevolgentlyk verzekert dient te zyn, het voórschreeven zyn Batiment voór eenen Langen Termyn van Jaeren te verhueren, zal men het zelve van hem Sr Capiau hueren voór eenen termyn van 12 Jaeren Consequitief, voor eene Somme van f.400" Ct. S'jaers, de Societeyd in haer geheel naer het Ecouleeren van den 1sten termeyn den zelven te moegen Continueeren voor zoo veele jaeren haer goed dunken zal, voor de zelve huer Somme.

Mitsgaeders het voornoemt Battiment t'allen tyde aen haer te moegen neémen, in Eygendom voor de Somme van .....(niet ingevuld) tot vinden van welke onkosten mitsgars het betaelen der Musicanten ende voordere bekostinge verobligeeren de ondergeteekende Litten, Gekomen Zynde ten minsten tot den Nomber van 40 ende anderzints niet; voor eenen gelyken Termeyn van 12 Jaeren, tebeginnen met 1ma 8ris ende zoo voórts van jaere tot Jaere te zullen Contribueeren tot eenen Louis d'or par hoôfd, van welken zig niemant op Geen pretext zal konnen ontvrinden ten zy doór Sterven of Elders buyten deéze Stad zyne Fixe domicille te neémen, waer mede alle Engagementen zal komen te Cesseeren, als mede den Nomber van Geaboneerde boven de 40 gekomen zynde, zullen zoo veele Litten of Lit, hun ontslag konnen

(8) Het betreft de folio's 7 v° tot 17 r°. De folio's 12 r°, 15 r° en 16 r° en v° bleven blanco.

bekomen als dezelve den gezeyden Nomber van 40 zullen of zal exeederen, daer toe geprefereert wordende den Gone Eerste naer dat ze van de admissie van eenen of meer members bove de 40 hun desissement zullen gegeéven hebben in handen van den Directeur ofte van de gonen daer toe te benoemen. Den Nomber van Inschryvers merkelyk boven de 40 aengroeyt zynde, zal doór den inviesenten bonis der Jaerelyksche Rek. de Contributie van Ider Lit vermindert worden naer raete, Blyvende voór het Overig als nog in vigeur, de aude Conditie in 't Gezag van de gone die deéze niet en zullen hebben Ondertekent, voor zoo veél doór dit Engâgement daer aen expresselyk niet en is gederogeert, zullende Voórts, zoo haest den Nomber van Inteekenaers zal gekomen zyn tot den Nomber van 40 seffens geprocedeert worden tot het Kiesen van ses members en eenen Directeur, de Gone onder hun zullen Consipieren ende Redigeeren de Conditien wetten en reglementen die zy tot wel zyn van de Societeyd zullen Goedviden, de Gone aen de Generaliteyd vooren gestelt zynde door de meerderheyd van Stemmen van artikel tot artikel zullen aengenoemen ofte verworpen worden.
Tot het Onderhouden & Volkomen van alle het geene voóreschreeven doogen de Onderschrevene members volontaire Condanatie ende Verbinden respectivelyk hunnen Persoonen, Goederen, Presente Ende Toekomende, mitsgaders de Gone van hunne Future Wede D'Hoirs ende Naer Komers. Elk voor andere en Een voor al Insolidum Zonder divisie ofte Exusie Mitsgaeders Onder Voorder Verband ende Obligatie als naer Rechte. Actum Deezen 8 april 1792. Was onderteekent doór dhren

Den Graeve Herman de Termeeren Voor twee
J. de Smet
Jefr de Smet née du Bois
B. Le Febure
Mevrouwe Lefebure née Lenaers
J.F. Ferin
F. De Craeckere
A.L. de Vis chirurgien
Ch. J. Servais
J.E. De Ruddere
P.F. Van Hecke
A.L. Danneels
M.F. De Gand
J. Vermandele
Ch. Wouters de dalmé - Pour deux.
Ch. Van Langenhove
L. Rymbaut
J. Van Obdenbosch
B. De Moor
J. Van den Hende
De Crombeen
Jaqs Dommer fils
E.F. Nichels
Van Boterdaele

B.J. Causiau
J. Dierix
Mev. Diricx née Carpentier
J.R.A. Meert
P. Cornelis
G.N.J. Leunckens
B. Van Langenhove
J. de Crombeen de Terbeeke
E.F. Bouchez, Fils
F.J. De Ruddere
A.J. De Waepenaert
Jaqs Beekman
Louis de Draek
Danl. de Smet
J.A. de Wolf, fils
N.E. Maetens.

Compareérde voór my Michiel Eeman Notaris publicq, geadmitteért by hooge ende mogende Heeren, Myn heeren van Zyne Kyzerlyke Koninglyke ende Apostolique Majesteyts provinciale Rade van Vlaenderen, binnen de stad Aelst resideérende, ter presentie van de getuygen hier onder genaemt, in persoon Sieur Jan Bapte Capiaux vry meester timmerman binnen deéze voórzeyde Stad, welken comparant verklaerde gecondeniért te zyn met d'heeren van het Concert tot het construeren ende opbouwen van een huys op Stads Vesten volgens het plan ter passéeren deézer geëxhibeért ende doór de heeren van het voórzyde Concert geaggreeért ende geapprobeért op de naervolgende Conditien te weéten, en voór eerst.

Dat de Concert plaetse zal moeten lang weézen vijftig voeten ende diep twee en dertig voeten de hoogde van twee stagien in een, conform het voórzyde plan, dat de zelve zaele zal rusten op mueren van twee steénen, de hoekken der voórgeschreéven zaele zullen moeten uytgecroiseért worden met latten by forme van eenen dom, en het plafon te leggen in het grouw.

Ten tweeden dat de Kamer zal moeten geleyd worden met dele planken, de dikte hebbende van vyf quart duymen, en de rebben van dry duymen en half en van vier duymen hoog.

Ten derden dat de raemen moeten weézen van eyken houd met plafituren van wit ofte ander hout, ende in ieder raem moeten weézen acht ruyten van Veneets glas.

Ten vierden dat nevens den trap boven op de eerste stagie zal moeten doen metsen een pissyn, dat hy insgelyks zal moeten maeken op de zaele twee deuren, die zullen moeten correspondeéren op de twee cassen, den trap zal moeten weézen van twee-duymen-eyken hout, breed vyf voeten en half, en nevens den trap een cabinet.

Ten vyfden dat by in de Billiard-camer zal moeten metsen eene Schouwe ende boven eene (niet ingevuld) alle de deuren met antieque chambrans ende in het midden eene glase deure om naer de agterplaetse te gaen.

Ten zesden dat aen de vensters van de benede-plaetsen zullen moeten gehangen worden watersleuters, het Cabinet ende de Billiard-Camer

zal moeten geleyd worden met deélen van vyf quart dik.
Ten zevensten dat den kelder zal moeten weézen de lengte van het huys en diep viertien voeten en half.
Ten achtsten dat den voórgevel zal moeten bezet zyn in het rood.
Ten negensten dat de recognitie en het huys-geld zal blyven tot laste van d'heeren van het Concert, gelyk de jaerlyksche huersomme zal weézen vier honderd guldens courant voór den termyn van twaelf jaeren ende den zelven geyndigt zynde, zal het aen de voórzeyde heeren liberstaen, den tweeden ende voórderen termyn te continueéren op de somme van vier honderd guldens courant geld 's jaers ende voordere conditien hier voóren vermeld.

II. Statuten & Wetten van het Musicaal Genoodschap in Aelst.

Raekende De Nieuwe Members.

Artikela
1° Die genegen is Member Van de Societeyt te worden Zal zig doen annonceeren aen het Committé, het welke Zynen naem op den Lyst der Inkomelingen zal affixeeren, alwaer dien naem ten tyde van acht daegen geaffixeert zal blyven.
2° Ten daege der affixie en den dag te voóren van d'amptatie van eenige members Zal geheel de Societeyd daer toe schriftelyk op eene bepaelde Ure na noene gedagtvaert worden.
3° De ure tegens welke de Societeyt geconvoceert is, eene halve ure verschenen Zynde, zal men het voorwerp der by een roepinge moegen in Voyzen leggen, en eene ure daer naer de resolutie sluyten. Zoodanig dat de naer dien tyd komende membere, voor het voorwerp reeds gestoten niet meer Zullen konnen voyzen.
N.B. obtineerende deése Schikkings voór alle welkdanige By een Komsten der Societeyt uyt wat hoofde zy ook geconvoceert mogt Zyn.
4° ten dage der acceptatie moet den Inkomeling in Zyn Faveur hebben ten minsten 2/3 der voyzen der presente members, welkers getal ten minsten tot twalf moet Beloópen: en by dien er op deezen dag min dan twalf members tegenwoordig waeren, zal er maer definitivelyk gevoyst worden op den naervolgenden dag, ten welken daegs de invoyzinge dan zal doórgaen alwaert dat'er zig maer daer toe dry members bevonden.
5° Voor het geéven der Voyzen zal een member Van het Comité op den gestelden tyd (articulo 5) aan alle de tegenwoórdige members twee distinde boonjens of Karties geéven, welkens een de aenneeminge & d'andere de Verwerpinge Van het voorgestel member of van de Voorgestelde propositie zal bewyzen; Zullende daer toe elk member het voornoemt teeken Zyn'er Voyzinge in eene daer toe bestemde Urne steken.
6° Een Nieuw member geampteert zynde zal voor Inkomeling geld ons betaelen de Somme van dry Fransche Kroônen en dan verders het Loopende Jaer, dat'er ende t'elkens van 1ma 8bris Voorgaende op den Voet der primitive members.
7° De vremdelingen welke indeeze Stad Geen Fide domicille hebben zullen konnen Geaccepteert worden op den Voet als andere; maer hun Vertrek uyt deéze Stad of hun Sterfgeval en zal op de demissie der

Veertig of meerdere members, Fide domicille binnen deéze stad hebbende, niet Konnen Instueren.
8° De Societeyd Genegen zynde om haeren hospes te benificieren na maete dat haere members aengroyen, en Zyne Lasten Vermeerderen, heeft Goed gevonden, ende Gestatueert, dat elken Inkomenden member boven de 3 Fransche Croonen Inkomeling Geld, Geprescribeert by (articulo 6) van het tegenwoordig hoofstuk, nog zal betaelen ten profyte van den hospes eene Halve KeyzersKrôon waert voôr-hy ten daege der acceptatie elk member Zyne aenneeminge zal gaen aenkondigen.

III. Reglement voór het Frequenteren van het Conçer-huys.

Articlo
1° Niemant en zal vermoegen het Concerhuys te frequenteren dan alleen de members der Zelve, Zyn hier van uytgenomen de Jongelingen dezer Stad, welke daedelyk zig tot het Leeren van Eenig Instrument, of tot het Oeffenen der Sangkunde begeven,/en welke, tentyde der concours alleeniglyk/ zullen moegen komen oeffenen, ofte aldaer hunne Goeste opwekken & verlichten.
2° Het acces in het zelve staet aen de Vremdelingen altoós open, t'elkens dat sy doór een Member Ingebragt zyn & niet anders, wordende In het contrair Geval den hospes geauthoriseért hun het huys te Ontzeggen, en op de responsabilityd van dat member, van welke vremdelingen niemant in het huys en vermag Eenigen drank te Commanderen; maer zal het member die ze Inbrengt alleen daer voór aensprakelyk zyn.
3° De Frequentatie van het huys en zal voór de members zélve niet Langer Open staen; dan tot den thienen S'avonds & des Somers tot den Elfen S'avonds; nae welke Ure den hueraer nooit en zal verbonden zyn, iemant Intelaeten ten zy op Ballen of redouten daegen, of by gelegenheyd van eenige feest der Societeyd.
4° Al wie aen Gelaesen, Deuren, Vensters, Mueren, ofte anderzins eenige schaede zoude koômen toe te brengen, zal gehouden Zyn de zelve binnen de 24 Uren t'Zynen Koste te doen Erstellen.
5° De Plaetzen die de Societeyd Exclusief aen Zich reserveért Zyn de Concerzaele met haer Cabinet, de Billard Zaele, het Cabinet ter Straeten, & den agter Kelder, de Overige Zyn ten gebruyken van den hueraer.
6° In geen van de hier voeren gereserveérde Plaetzen &, Is het geoörloft te smooren of te drinken, moetende het zelve t'zy in het andere Cabinet of in de keuken gebeuren. Enkelyk is het toegelaeten in de Billaerd-Zaele ververschingen te neemen, & ten tyde der redoutten ofte Ballen In het Cabinet van de Zaele dan dienende voor Buffet.
7° Van het gereserviert Vertrek, vermag Zig Elk member ten zynen Koste eenen Sleutel te doen maeken.
8° De Concer Zaele is exclusivelyk gereserveert voor de Concerts, Ballen & redoutten, mogende daer geen ander gebruykt op of buyten de Concert of Bal of Redoutten daegen van gemaekt worden.
9° Den Sleutel der Zaele zal by den hospes verblyven.

Reglement

Betrekkelyk tot het Cabinet Litteraire

Article

1e Dit stuk gesteld worden met meerderheyd van stemmen Eenen Directeur van het Cabinet Litteraire plichten zullen wezen, het regelen van de bladeren te voorzien, de beslaing daarvan uitzigt, door den bibliotheek-houder gebouwen, alles voor den Nomber van bladeren door het Comité geordonneert; te zullen dat de bladeren bij handen stellen & maandelyks de Order geteekent worden.

2de Buyten het Cabinet zullen geene bladeren mogen geleezen worden.

3de Niemand zal zich vermogen Eenige nieuwe bladeren welk dienig het Cabinet zy buyten huis te nemen of te doen halen.

4de Bij dien Regtaard uitig Lust Lid der Sociteyt zich in d'onmogelykheyd vond van de 2e plaatsen te komen Lezen, zal het aan dezelfde members vry staan de nieuwe bladeren van den Dag Zelfden van 6 tot 8 uren s'avonds in den winter & 7 tot 9 uren s'zomers te doen haalen onder voorbeelds van de binnen den Zelfden dag te doen wederom brengen, & voor het Egaleeren der Zelfde tijden verantwoordelyk zijn.

5de Niemand zal vermogen eenig nieuw blad of wat het ook zy met Leyden Stemmen te Lezen. & in het Cabinet zal het ook aan niemand geoorloofd zijn Eenigen drank te nemen of deze niet konden Genoteeren, het welk ook strecht gepast zonder swaar Rule.

6de De Nombers welke den Zaal zullen opstellingen het meest bezoeken, in welke Eenigen zijn om van in den 1ste aanvang van Cabinet Litteraire zoo als dandelyks Volmaakt zijnde, worden verkozen om binnen de 8 Dagen na het aanplakken der reglementaire disposition, EEN aanschrijven welke van de Sociteyt Bibliotheek telkens wierd op zij hunne Naam Zullen stellen, en welke aanschrijven hun Zullen geresteureert worden, zoo kwalt de fondsen der Sociteyt zaal te formeeren van een gemeene Bibliotheek Zullen toetreden, of immers in den oogenblik dat de Leeners de Zelve Zullen verdeelyk schijn.

7de Als nu eenige boeken tot Gebruyk der Sociteyt zal Leenen, zal van den Directeur bekomen aan mijnheer, met het geeven van welke de Sociteyt zal Responsabel zijn, voor de schade die aan zelve worden aangebragt of voor het Egaleeren der Zelve.

8ste Dan welke Egaleeren dezelfden zeeven Komen, aan Zelve meer zijne Zetting zal gehouden zijn, den Boek welkom zij gebruykt hebben overthuis opzijne plaatse.

Het Concert fungeerde ook als literaire club blijkens dit onderdeel van het reglement.
(PRIVEARCHIEF, *Register van Het Concert*, f°7, V°)

IV. Reglement Nopens Den Billiaerd.

Articlo
1° Zullen by het spelen van den Zelven Geobserveert worden de Generale & Geinsiteérde wetten daer van Exterende.
2° De Frayen van partye Zyn 1 st. & 1.1/2 met het Licht.
3° De Zelve moeten Onmiddelyk nae het Eyndigen van 't Spel doór de respective Verliesers aen den Marqueur Betaelt worden, die dit Geld in 'S Verliesers presentie in den Blok zal moeten steken.
4° Maendelykx zal den Blok geydelt worden, & den hueraer Zyn vyfde Betaelt worden, & het Overig ter rekeninge van den heer Trésorier Gebragt.
5° Al die het Laeken zoude kwetsen of Scheuren of aen den Billiaerd Eenige andere Schaede Zoude toebrengen, Zal den Zelven volgens toestand daer van te doen moeten Betaelen.
6° Niemant zal vermoegen eenige queuen voór Zyn bezonder gebruykt weg te steken, maer Zullen dezelve altoos by malkander moeten Blyven. Zal nogtans Elk vry staen, er voor Zyn Eygen gebruykt t' Zynent Koste te doen Maeken.
7° Vremdelingen doór een Member behoórelyk Ingebragt, zullen 't zy met de Members t' zy vremde onder Een, op den Billiaerd moegen Spelen & de Frayen als Members Betaelen.

V. Reglement Betrekkelyk tot het Cabinet Litteraire.

Articlo
1° Daer zal gestelt worden met meerderheyd van Stemmen Eenen Directeur van 't Cabinet welkers plichten Zullen wezen, het regulier aenkomen van de bladeren te Surveilleren, de betaelinge daervan ten teyde door den trésorier te doen gebeuren, alles voor den Nomber der blaederen door het Comité geordonneert; te letten dat de bladeren t'hunder plaetze gestelt & maendelykx op Order geclasseert worden.
2° Buyten het Cabinet & Zullen geene bladeren moegen gelezen worden.
3° Niemant en zal vermoegen Eenige nieuwsbladeren welk daenig het ook zy buyten het huys der Societeyd met Zich te noémen of te doen haelen.
4° By dien Nogtans eenig Ziek Lid der Societeyd Zich in d'onmogelykheyd vond van ze ter plaetzen te komen lezen, zal het aen diergelyke members vry staen de Nieuwsbladeren van dien dag telkens van 6 tot 8 uren s'avonds in den winter & 7 tot 9 uren In den somer te doen haelen onder verbintenis van ze binnen den zelve daege te doen wederom brengen, & voor het Engareren der zelve te moeten verantwoórden.
5° Niemant zal vermoegen eenig nieuwsblad of wat het ook zy met Luyder Stemmen te Lezen. & in het Cabinet zal het ook aen niemant geoorloft zyn Eenigen drank te vraegen of daer met honden Inte komen, het welke ook plaetze grypt In de Concert zaele.
6° De Members welke den Luyster onzer Instellinge het meeste beiveren, en welke Genegen Zyn om van in den 1sten aenvang ons Cabinet Litteraire zoo veel doenlyk Volmaekt te zien, worden verzogt om binnen de 8 Daegen na het accepteéren dezer reglemataire dispositien,

Elk een of meer werken aen de Societyd Biblioteék te leenen waer op Zy hunnen Naem Zullen Stellen en welke werken hun zullen gerestitueerd worden, zoo haest de fondsen der Societeyd haer te formeren van Eene gemeyne Bibliotheek zullen toelaeten, of immers in den Oogenblik dat de Leeners de zelve zullen weder Eyschen.
7° Al wie eenige boeken tot Gebruyckt der Societeyd zal Leenen, zal van den Directeur bekomen eene recipisse met het geéven van welke de Societeyd zal responsable zyn, voor de Schaede die zoude worden aentoegebragt of voor het Egareren der Zelve.
8° Om welke Egareren der werken te voorkomen, een Ider naer Zyne Lezinge zal gehouden zyn, den boek welken by gebruykt heéft, nettekins op zyne plaetse In de Biblioteék te stellen, Zonder op de plaetze waer hy Zyne Lezinge geEyndigt heéft Eenige Vauwen of teekens met Inkt of potloot in de boeken te moegen maeken, moetende Elk daer toe een Schroey papier daer Inleggen of zyn blad onthouden.
9° Tot meerdere veyligheyd van alles het geene Zig in het Cabinet zal bevinden, zal het zelve altoos in Slot wezen, & den Sleutel by den hospes verblyven, aen wie hem zullen moeten vraegen & by hun weggaen teruggeéven alwie in het Cabinet eenige Lezinge Zullen willen doen.

VI. Reglement Nopens het Conçert.

Articlo
1° Daer zal alle woensdaegen een groot Concert Zyn, & Dikwils repetitie als het den Directeur om de moeyelykheyd der Stukken zal vinden te behoóren.
2° Op de Repetitie zullen zig geene dan de Spelende members moegen bevinden.
3° Daer zal maendelykx een Concert zyn op welke men de uytgelezenste stukken der voorige Oeffeningen Zal Erhaelen, Zullende alsdan t'elkens den eersten Woensdag der maend wezen.
4° Alle Concert zal stiptelyk om 5.1/2 Uren beginnen & met den klopslag van den 8ten Eyndigen.
5° Elk Concert zal in twee acten verdeelt zyn, tusschen welke er eenen tusschen tyd zal zyn van een quartier Uurs dienende voór ververschingen te neémen.
6° het gebruyckt van alle dranken alsook den roók-tabac is Zoo op de zaele als in het nevensgaende Cabinet zeer stiptelyk verboden.
7° De Gesoldeérde musikanten Zullen ten tyde der Concerts en ten Koste der Societeyd genieten eenen pot bier par hoôfd zullende hun pensioen ten advenante geifeért worden.
8° In den omtrek van het Orchester en zal zig niemand moegen plaetzen dan die Speelt.
9° Den aanhoorders zullen niet vermoegen zig voor by de paelen te plaetzen die voor het Auditorium Zullen gestelt worden.
10° Elk zal moeten verantwoorden op Zyn Eygen perzoón vooral de vrauwperzoonen & vremdelingen welk hy zal hebben Ingeleyd.
11° ten Tyde der Exicusie zal niemant vermoegen in de Zaele te wandelen of anderzins eenig gedruys temaeken.
12° Van In den Oogenblik dat Elk stuk begint, zal niemant met Luyder Stemme moegen spreeken veel min met zyn voet de Maet te Stampen

of met Zynen Stok, mogende niemant eenige maet laeten hoôren dan alleen den Directeur.
13° Den Keus der te Spelen Stukken is aen den Directeur.
14° Zal nogtans altyd vast staen dat Elken act Zal beginnen & het Concert zal Eindigen met eene Ouverture. na d'ouverture zal men ist moegelyk eene Ariette geéven. of anderzints een Sextetto, Quintetti, Quatuor, dan den allegro, adagio of andante. Menuet eener Simphonie gevolgt van een Concerto, Een duo, trio, quatuor, of al ander Kleyn Spel.
15° Elken Act Zal met den Presto of Finale der Symphonie Eyndigen. De Musicanten zullen Onder de Orders van den Directeur staen.
16° Alle de Instrumenten van de Societeyd zullen altoos in het Cabinet nevenst de Zaele gedeponeért worden.
17° Die Eenige Extraordinaire Concerts willen geéven, moeten het Zelve Teenemael t'hunnen Koste doen, tot welke alle members altoos zullen Acces hebben, mits observerende de wetten van Stilswygentheyd & Goed Order, welke private Concerts op de fixeerde Ure van 5.1/2 tot 8.1/2 Uren, Zullen moeten beginnen & Eyndigen.

VII. Reglement Betrekkelijk tot de Ballen & Redouten.

Articlo
1° Ingevolge de Opregtinge Onzer Societeyd, zullen er Jaerelykx binnen de ses winter maenden; (dat is van 1ma 8bris tot 1ma april gegeéven worden 12 redouten namentlykx t'Elkens op den 1sten & 3 maendag van elk maend. zy zullen dueren van 5 tot 9 Uren S'avonds & bestaen in het volgende Ordre 1 Collonne, 2 Contredansen, 1 Colonne 2 Contredansen & zoo voorts.
2° De Societeyd zal t'haeren Koste geeven 6 Jaerelyksche Ballen, namentlyk 3 in de Kermisse weék, 2 met den vasten avond & Eene op de feest Onze Patronesse Ciecilia.
3° Bv dien er verder binnen het Jaer een Zeker getal members, ballen ofte Redoutten Begeiren, Zullen het Zelve moeten aen de Societeyd voorhouden, & door meerderheyd van Stemmen aengenomen & vastgestelt worden.
4° In de redouten der Societeyd zal zy fourneren de verlichtinge van de Zaele & 't Musiek. de Dranken zyn ten koste van die Ze vraegt. Zoódaeniglyk dat voor den Thé & Caffé gedurende de Zelve te drinken, door Elken drinker aen den Hospes zal betaelt worden tot 5 st. & voor de Spelen volgens Taxatien.
5° By de Ballen der societeyd zal zy fourniren als by de redouten. & van Elk Inkomende hoôfd zal des hospes trekken tot 5 Stuyvers die Elk voor Zich zelven zal betaelen drinkende of niet, waer voor aen de drinkende geduerende het bal den thé & Caffé zal worden gefourniert, de Andere dranken ten Koste van dieze vraagt.
6° De Ballen zullen Gedirigeert worden door den Directeur der Ballen & redouten die ook het Order der danzen par Kaerte Zal voorstellen.

Reglement Betrekkelijk tot de Eygendommen der Societeyd.

Alzoo het Inzicht Onzer Societeyd is haere Instellinge zoo veele doendelyk te Vereeuwigen; Zoo en Zullen geen der afgaende members nog

D'Hoire der afstervende als Konnen pretenderen, in het aendeel der Instrumenten of andere Eygendommen der Societeyd: maer Zullen dezelve altoos blyven, aen de members dewelke het Concert Zullen Open hauden, Dit Zoo lang als Zy door hunne Contributien & ontfang aen de lasten van het huys & van de tegenwoordige Instellingen der Societeyd zullen kommen voldoen & Ingeval dat den Nomber der Laestblyvende zoo daenig verviel, dat Zy aen de Lasten en aen het Inzigt Onzer Instellinge niet meer Konden voldoen zullen de Eygendommen Onder hun Gelykkelyk verdeelt worden.

Lyste der Inkomelingen Welke op daegen hier onder gedenotéert tot Members der Societeyd zyn aenveird Ingevolge de Reglementen daer op Exterende.

1793	- septemb.	25	- D'Heer Bonaerts, doctoer.
" "			- D'Heer Terling, Meester Metser.
" "			- D'Heer Terlinden, Pensionarts.
" "			- D'Heer Patin l'ainé, Vicomte.
" "			- D'Heer Patin Cadet, Vicomte.
" "			- D'Heer Van Lierde, wyn Steker.
" "			- D'Heer Louis Dommer
" "			- D'Heer Foubie(9)
" "	- October	13	- D'Heer J. Verleysen
" "		27	- D'Heer Van der Gucht, advocat.
" "			- D'Heer De Vits, Brauwere.
" "	- november	3	- D'Heer J.L. de wolf.
" "			- D'Heer Jaques Aliert, advocat.
" "	- December	22	- D'Heer Lefevre.
" "		26	- D'Heer F. Wambeke Fils.
" "			- D'Heer G. de Clercq
1794	- janvier	2	- D'Heer J.B. Causiau.
" "	- fevrier	18	- D'Heer de Crombeen Cadet.
" "			- D'Heer de Geerst.
" "			- D'Heer Lixon.
" "			- D'Heer Van der weden.
" "			- D'Heer de Keyser pensionaris.
" "			- D'Heer de Clipelle.
" "			- D'Heer Frans Eeman negt.
1795	- octobre	22	- D'Heer Charles Meganck
1796	- octobre	13	- D'Heer Vindevogel
1797	- May	5	- D'Heeren F. Van den Broucke, & F. Van der Gucht.
" "		21	- Jean Louis Eeman
" "	- Juin	30	- D'Heer Chatillon.

(9) Bij de naam Foubie werd met potlood een streep getrokken en werd genoteerd: 38 Members honoraires en daarbij nog die namen: Corn. Schepers, F. Eeman, Vekemans.

BIJLAGE 2: LEDENLIJST VAN "HET CONCERT"(10)

1. den Graeve Herman de Termeeren
   Stichter (8/4/1792) - 2 aandelen.
2. Jacques De Smet.
   Stichter (8/4/1792).
   Bibliotecaire: (26/11/1808), (27/11/1809), (5/12/1810).
   - Vererabel lid R.K. van de Loge *La discrète Imperiale d'Alost* (1783).
3. Jefr. de Smet, née du Bois.
   Stichter (8/4/1792).
4. Jean Baptiste Le Febure - oculist (Vesten, Place Impériale).
   Stichter (8/4/1792).
   Lid van het Comité: (28/11/1802), (27/11/1803), (11/11/1804), (17/11/1805), (29/11/1806), (24/12/1808), (27/11/1809), (5/12/1810).
   - Lid van de Municipale Raad (4/5/1809).
   - Was in bezit van obligaties van 10.000 fl. in 1796.
5. Mevrouwe Lefebure, née Lenaers.
   Stichter (8/4/1792).
6. Joannes Jacobus Ferin.
   Stichter (8/4/1792).
   Lid van het Comité: (11/5/1795).
   - Municipalen officier: (26 Thermidor II = 13/8/1794).
   - Comité van waekzaemheut: (17 Pluviôse III = 5/2/1795).
   - Municipalen officier: (24 Messidor III = 12/7/1795).
   - Lid Municipalen Raad: (18/11/1814).
7. Francis De Craecker - Advokaat en district-kommissaris.
   Stichter (8/4/1792).
   Lid van het Comité: (11/5/1795), (26/8/1797), (29 Brumaire IX = 20/11/1800), (29/11/1801), (28/11/1802), 27/11/1803), (11/11/1804), (27/11/1809).
   President: (12/2/1805), (17/11/1805), (29/11/1806), (24/12/1807), (26/11/1808), (5/12/1810).
   - Lid Municipale Raad: (4/5/1809).
   - Prins des Ouderdoms van de Catharinisten: (1810).
   - Oude Prins en lid van den Opperraad, van de Catharinisten.
   - Sekretaris van de *Société de Flore d'Alost*: (1825).
8. A.L. de Vis - chirurgien.
   Stichter (8/4/1792).
9. Ch. J. Servais.
   Stichter (8/4/1792).
   Commissaris: (2/3/1794).
   Inspecteur der Zaele: (29/11/1801), (28/11/1802).

(10) De schrijfwijze van de namen zowel als van de andere teksten werd zorgvuldig behouden zoals die in het Register genoteerd staan. Waar we over verdere biografische gegevens beschikten, zijn deze door ons toegevoegd.

10. Jean E. De Ruddere.
Stichter (8/4/1792).
- Deken van het Sint-Jorisgilde (1790).
- Lid Municipale Raad: (Pluviôse XIII = januari 1805).
11. P.F. Van Hecke.
Stichter (8/4/1792).
Griffier: (20/10/1793), (3/11/1793).
Directeur van het Bal: (25/10/1793).
Lid van het Comité: (11/5/1795), (26/8/1797), (11/11/1804), (17/11/1805).
12. Antoine Louis Danneels.
Stichter (8/4/1792).
- Municipale officier: (24 Messidor III = 12/7/1795).
- Lid Municipale Raad: (30 Nivôse IV = 19/1/1796), (4/5/1809).
- Lid Regentieraad: (30/8/1817).
- Deken van de Barbaristen (1790).
- Prins van de Barbaristen (1803).
13. Michel Joseph De Gend.
Stichter (8/4/1792).
Directeur van het Cabinet Litteraire (25/10/1793), (29 Primaire IX = 20/12/1800).
Lid van het Comité: (11/5/1795), (22/8/1797), (29 Brumaire IX = 20/11/1800), (29/11/1801).
Directeur van het Musiek: (29 Brumaire IX = 20/11/1800).
Conservateur der Instrumenten: (29 Frimaire IX = 20/12/1800).
- Lid van de Municipale Raad: (28 Pluviôse VIII = 17/2/1800).
14. Jean Benedict Vermandele - advokaat.
Stichter (8/4/1792).
Lid van het Comité: (11/5/1795), (26/8/1797).
- Nationale Agent: (24 Messidor III = 12/7/1795).
- Adjoint-Maire: (24 Pluviôse VIII = 17/2/1800).
- Lid Municipale Raad: (11 Prairial XII = 31/5/1804), (4/5/1809).
15. Ridder Ch. Wouters de Dalmé.
Stichter (8/4/1792) - 2 aandelen.
Lid van het Sint-Jorisgilde: (1788).
16. Charles Van Langenhove.
Stichter (8/4/1792).
Lid van het Comité - Member Economique: (8/1/1796).
- Ondervoorzitter en I^{ste} surveillant R.K. van de Loge *La Discrète Impériale d'Alost* (1793).
- Lid van het Sint-Jorisgilde: (1788).
17. Louis Rymbaut.
Stichter (8/4/1792).
- Municipalen Officier: (26 Thermidor II = 13/8/1794).
- Comité van waekzaemheyt: (30 Vendimiaire III = 21/10/1794), (17 Pluviôse III = 5/2/1795).
- Municipale Officier: (24 Messidor III = 12/7/1795).
- Lid van de Municipale Raad: (30 Nivôse IV = 19/1/1796), (1 Pluviôse V = 20/1/1797), (28 Pluviôse VIII = 17/2/1800).
- Commissaris der uitvoerende macht: (6 Vendemiaire VI = 27/9/1798).

- Lid Municipale Raad: (4/5/1809).
- Lid van de Regentieraad: (30/8/1817).

18. J. Van Opdenbosch.
Stichter (8/4/1792).

19. J.B. De Moor.
Stichter (8/4/1792).
Tresorier: (20/10/1793).
Lid van het Comité: (11/5/1795), (26/8/1797).

20. Jean Frans Van den Hende.
Stichter (8/4/1792).
Lid van het Comité: (29/11/1801).
Tresorier: (28/11/1802), (27/11/1803), (11/11/1804).
Tresorier buiten het Comité: (17/11/1805).
Ontslag: (19/11/1805).

21. Jacques De Crombeen d'oude - rentenier.
Stichter (8/4/1792).
Inspecteur der Zaele: (29/11/1801), (28/11/1802).
- Betaalde 1000 gulden bij de verplichte belasting in 1795.

22. Jacques Dommer fils.
Stichter (8/4/1792).
- Voorzitter Municipale Raad: (30 Nivôse IV = 19/1/1796).
- Was in bezit van obligaties van 10.000 fl. in 1796.

23. Emmanuel Francois Nichels.
Stichter (8/4/1792).
Consevateur der Instrumenten: (28/11/1802).
- Lid Municipale Raad: (19 Brumaire IX = 9/11/1800), (4/5/1809).

24. Egide Van Boterdael.
Stichter (8/4/1792).
Adjunkt-directeur van het Cabinet Litteraire: (25/10/1793).
Lid van het Comité: (11/5/1795), (26/8/1797), (29 Brumaire IX = 20/11/1800), (29/11/1801).
- Maire: (26 Thermidor II = 13/8/1794), (24 Messidor III = 12/7/1795), (30 Nivôse IV = 19/1/1796), (1 Pluviôse V = 20/1/1797).
- Maire - Voorzitter van de Municipale Raad: (24 Floreal VIII = 14/5/1800).
- Lid van de Regentieraad: (30/8/1817).
- Schepen: (22/1/1823).
- Deken van de Barbaristen: (1820).

25. Benoit J. Causiau d'oude.
Stichter (8/4/1792).
Inspecteur der Zaele: (27/11/1803), (11/11/1804), (17/11/1805).

26. Ridder J. Diercx.
Stichter (8/4/1792).
- Gewezen Voorzitter van de Raad van Vlaanderen.
Woonde op het kasteel "Terlinden", of "de kleine verdoemenis".
- Lid van de Loge *La Discrète Impériale d'Alost*: (1783).

27. Mevr. Dierx, née Carpentier.
Stichter (8/4/1792).

28. Jacques Antoine Meert - handelaar.
Stichter (8/4/1792).

- Lid Municipale Raad: (11 Prairial XII = 31/5/1804), (4/5/1809).
- Deken van de Barbaristen: (1787).
- Prins van de Barbaristen: (1814).
- Sekretaris van de Loge *La Discrète Impériale d'Alost* (1783).
- Betaalde 1000 gulden bij de verplichte belasting in 1795.
- Was in bezit van obligaties van 10.000 gulden in 1796.
- Stemgerechtigde Cijnskiezer in 1826.

29. Pierre Cornelis.
Stichter (8/4/1792).
- Lid Municipale Raad: (1 Frimaire X = 21/11/1801), (4/5/1809).
- Speel = meester bij de Catharinisten: (11/11/1821).

30. G.M.J. Leunckens.
Stichter (8/4/1792).

31. Jean Baptiste Van Langenhove - rentenier.
Stichter (8/4/1792).
- Municipale officier: (24 Messidor III = 12/7/1795).
- Betaalde 1000 gulden bij de verplichte belasting van 1795.
- Lid van de Regentieraad: (4/11/1818).
- Gemeentesekretaris: (5/10/1822).
- Stemgerechtigde cijnskiezer in 1826.

32. J. de Crombeen de Terbeeke.
Stichter (8/4/1792).

33. Edmond Ferdinand Boucher fils.
- Stichter (8/4/1792).
Directeur van het musiek: (26/8/1797).
- Comité van waekzaemheyt: (30 Vendimiaire III = 21/10/1794).
- Lid Municipale Raad: (10 Germinal V = 31/3/1797).

34. J.J. De Ruddere.
Stichter (8/4/1792).

35. A.J. De Waepenaert.
Stichter (8/4/1792).

36. Jacques Beeckman.
Stichter (8/4/1792).
- Deken van de Barbaristen (1807).

37. Louis de Draak.
Stichter (8/4/1792).

38. Daniel de Smet.
Stichter (8/4/1792).
- Lid van de Municipale Raad: (28 Pluviôse VIII = 17/2/1800).
- Lid van de Regentieraad: (7/11/1821).
Schepen: (25/1/1822) - (+ 6/9/1822).

39. Judook Alfons de Wolf fils.
Stichter (8/4/1792).
- Lid van de Municipale Raad: (28 Pluviôse VIII = 17/2/1800).

40. Nicolas Francois Maetens.
Stichter (8/4/1792).
Membre du Comité: (18/11/1811).
- Municipale Officier: (24 Messidor III = 12/7/1795).
- Lid van de Municipale Raad: (4/5/1809).
- Lid van de Regentieraad: (30/8/1817).
- Deken van het Sint-Jorisgilde: (1788), (1790).

41. Philips A. Bonaerts - doctoer. - (25/9/1793).
- Lid van de Municipale Raad: (1 Pluviôse V = 20/1/1797).
42. P. Tierlinck - (25/9/1793).
Musiek Meester.
43. Romain Terlinden - pensionnaris. - (25/9/1793).
Lid van het Comité: (29 Brumaire IX = 26/11/1808), (5/12/1810), (18/11/1811).
President: (27/11/1809).
- Maire: (4/5/1809) - (+ 10/12/1813).
44. Patin l'ainé - vicomte - (25/9/1793).
45. Patin cadet - vicomte - (25/9/1793).
46. F. Van Lierde - wijnsteker. - (25/9/1793).
47. Louis Dommer - rentenier. - (25/9/1793).
- Lid van de Municipale Raad: (28 Pluviôse VIII = 17/2/1800).
48. Jan Frans Fobé - (25/9/1793).
Inspecteur van der Zaele: (27/11/1803).
- Lid van de Municipale Raad: (28 Pluviôse VIII = 17/2/1800).
49. Joseph Verleysen. - (13/10/1793).
Ontslag ± 1798.
Herkozen: (11 Frimaire IX = 2/12/1800).
50. J.B. Van der Gucht d'oude - advocat - (27/10/1793).
Commissaris: (2/3/1794), (29 Brumaire IX = 20/11/1800).
Bibliothecaris: (29/11/1801), (28/11/1802), (27/11/1803), (11/11/1804), (17/11/1805), (29/11/1806), (24/12/1807).
- Municipale officier: (24 Messidor III = 12/7/1795).
51. Joannes Carolus de Vis - brouwer - (27/10/1793).
Lid van het Comité: (28/11/1802).
- Deken van de Barbaristen: (1829).
52. J.L. de Wolf - (3/11/1793).
53. Jaques Aleert - advocat - (3/11/1793).
54. Vettemans - (3/11/1793).
Member honorair.
55. Jonker - Lefevre - rechtskundige - (22/12/1793).
- Betaalde 6.500 gulden bij de verplichte belasting van 1795.
56. Frans Van Wambeke fils - (26/12/1793).
- Lid van de Municipale Raad: (19 Brumaire IX = 19/11/1800).
57. Guillaume de Clercq. - (26/12/1793).
Lid van het Comité: (27/11/1803), (27/11/1803), (11/11/1804), (17/11/1805), (29/11/1806), (24/12/1807), (26/11/1808), (27/11/1809), (25/12/1810).
- Lid van de Municipale Raad: (1 Floreal VI = 21/4/1798).
- Adjoint-Maire: (28 Pluviôse VIII = 17/2/1800), (4/5/1809).
- Burgemeester: (22/5/1816).
- Lid van de Regentieraad: (30/8/1817).
- Schepen: (23/3/1819).
58. Jean Baptiste Causiau de jonge (Nieuwstraat) - 2/1/1794).
Tresorier: (23/11/1805), (29/11/1806), (24/12/1807).
- Vertrokken naar Sint-Lievens-Esse ± 1808. Maire van die gemeente.
59. de Crombeen Cadet - (18/2/1794).
Directeur des Repas: (18/11/1811).

60. Pieter Jan de Gheest - (18/2/1794).
Loco-griffier: (22/6/1798).
- Lid van de Municipale Raad: (28 Pluviôse VIII = 17/2/1800), (4/5/1809).
- Lid van de Regentieraad: (30/8/1817).
61. Charles Lixon - (18/2/1794).
Nam ontslag: (25/12/1808).
- Lid van de Municipale Raad: (19 Brumaire IX = 9/11/1800).
- Prins van de Barbaristen: (1807).
62. Van der Weden - (18/2/1794).
63. de Keyser - pensionnaris - (18/2/1794).
64. Guillaume de Clippele - rentenier - (18/2/1794).
- Betaalde 1000 gulden bij de verplichte belasting van 1795.
65. Frans Eeman - Negociant - (18/2/1794).
- Comité van Waekzaemheyt: 17 Pluviôse III = 5/2/1795).
- Lid van de Municipale Raad: (11 Prairial XII = 31/5/1804), (4/5/1809).
66. Charles Meganck - (22/10/1795).
67. Vindevogel - (13/10/1796).
68. Frans Van den Broucke - (5/5/1797).
- Lid van de Municipale Raad: (4/5/1809).
- Lid van de Regentieraad: (9/11/1819).
69. Joseph Van der Gucht junior - (5/5/1797).
Ceremonie-Meester: (27/11/1803), (11/11/1804).
Adjoint-Griffier: (24/12/1807).
70. Jean Louis Eeman - (21/5/1797).
- Substituut van de Municipale Raad: (24 Messidor III = 12/7/1795).
- Commissaris der Uitvoerende Macht: (30 Nivôse IV = 19/1/1796).
71. Adrien Chatillon - (30/6/1797).
Conservateur der Musicaele Instrumenten: (29/11/1801).
Lid van het Comité: (28/11/1802), (27/11/1803).
Directeur van 't Musiek: (11/11/1804).
Directeur der Ballen & Redouten en Concervateur der Instrumenten: (17/11/1805), (29/11/1806), (24/12/1807), (26/11/1808), (27/11/1809), (5/12/1810).
Directeur des Repas: (5/12/1810).
President et directeur de l'orchestre: (18/11/1811).
72. Cornelis Schepers - (3/11/1793).
73. P. Eeman - (3/11/1793).
Member honorair.
74. Vekemans - (3/11/1793).
75. Jean Baptiste Dommer - advokaat - (25/10/1793).
Lid van het Comité: (29/11/1801), (28/11/1802).
- Lid van de Municipale Raad: (11 Prairial XII = 31/5/1804), (4/5/1809).
- Schepen: (30/8/1817), (29/12/1819), (5/3/1824).
- Deken van de Barbaristen: (1810).
- Prins van de Barbaristen: (1817).
- Deken van het Sint-Antoniusgild: (1808).

- Betaalde 1000 gulden bij de verplichte belasting van 1795.
- Was in bezit van obligaties van 10.000 fl. in 1796.
- Stemgerechtigde cijnskiezer in 1826.

76. Burger P.J.E. van der Heyden d'oude - (11 Germinal VI = 31/3/1798).
Griffier: (29 Brumaire VIII = 20/11/1799), (29/11/1801), (28/11/1802), (27/11/1803), (11/11/1804), (17/11/1805), (29/11/1806), (24/12/1807), (26/11/1808), (27/11/1809), (5/12/1810), (18/11/1811).
- Lid van de Regentieraad: (5/3/1824).

77. J.F. de Bièvre - (11 Germinal VI = 31/3/1798).
78. Borger J. Spitaels - (6 Messidor VI = 22/6/1798 o.st. (sic).
79. Joannes R.J. van Limberghen Zoóne - (22 prairial VIII = 11/6/1800).
Nam ontslag op 12/1/1812.
80. Cornelius Evit - notaris - (23/12/1800).
Tresorier: (29 Brumaire IX = 20/11/1800).
Lid van het Comité: (29/11/1801).
- Lid van den Regentieraad: (5/10/1822), (5/3/1824).
- Lid van den Raad van de Burgerlijke hospitalen, Gods- en Weeshuizen.
- Raadslid: (4/1/1840), (3/1/1846).
- Koning van het Sint-Jorisgilde(11)
- Stichter van de harmonie "Al Groeiend Bloeiend" (2/1/1821).
- Prince des Ouderdoms van de Catharinisten: (1820).
- Oud Prins en lid van den Opperraad van de Catharinisten: (1821).

81. Martin van der Belen - medecin - (29 Primaire IX = 20/12/1800).
Bibliothecaris: (29/11/1801).
Ceremonie-Meester: (28/11/1802).
- Lid van de Regentieraad: (6/4/1818), (5/3/1824).

82. J.B. Wagon - (7 Frimaire IX = 28/11/1800).
83. Jean Philippe Capiau zoon - (11 Frimaire IX = 2/12/1800).
84. Paulus Tallon - (11 Frimaire IX = 2/12/1800).
- Speelmeester bij de Catharinisten: (11/11/1826).
- Kapellemeester bij de Catharinisten: (11/11/1829).

85. Borger J.B.F. Breckpot - doctor - (11 Frimaire IX = 2/12/1800).
86. Borger Jean A. Fobus - (11 Frimaire IX = 2/12/1800).
Ceremonie-Meester: (27/11/1803).
Inspecteur der Zaele: (11/11/1804), (17/11/1805), (29/11/1806), (24/12/1807), (18/11/1811).
87. Borger Jan Alsys - (11 Frimaire IX = 2/12/1800).
88. P.J.D. Rogghé - (15 Frimaire IX = 6/12/1800).
Member honorair op last een instrument te spelen op Concerts, Redouten en Ballen.
89. Jean Baptiste Capiau vader - (15 Frimaire IX = 6/12/1800).
- Lid van het Sint-Jorisgilde: (1788).

90. Charles Berteloit - (18 Frimaire IX = 9/12/1800).
91. Jan Baptiste Pauwelaert - (18 Frimaire IX = 9/12/1800).

(11) Zijn geschilderd portret berust in het museum van het *Oud Hospitaal* te Aalst, inventarisnummer XB1.

92. Charles Joseph van der heyden - (9 Frimaire IX = 30/11/1800).
Ceremonie-Meester: (2 Nivôse IX = 23/12/1800), (29/11/1801), (28/11/1802), (27/11/1803).
- Schepen: (12/9/1833), (juli 1836).
93. T.A. De Loose - (18 Frimaire IX = 9/12/1800).
Member honorair - (muzikant) - Concerto Alostano.
94. Joseph Sacré - (18 Frimaire IX = 9/12/1800).
Member honorair - (muzikant) - Concerto Alostano.
95. P.C. Eeman - (18 Frimaire IX = 9/12/1800).
Member honorair - (muzikant) - Concerto Alostano.
96. Francois de Mette - (18 Frimaire IX = 9/12/1800).
Member honorair - (muzikant) - Concerto Alostano.
97. Borger Alexander d'Herdt. - (18 Frimaire IX = 9/12/1800).
Member honorair - (muzikant) - Concerto Alostano.
98. Francois Roussel - (18 Frimaire IX = 9/12/1800).
Member honorair - (muzikant) - Concerto Alostano.
99. Rom. Jos. Lixon vader - (18 Frimaire IX = 9/12/1800).
Member honorair - (muzikant) - Concerto Alostano.
100. J.B. Schepers - (18 Frimaire IX = 9/12/1800).
Member honorair - (muzikant) - Concerto Alostano.
101. Cornelis Schepens - (muzikant) - Concerto Alostano.
Member effectif: (15/12/1802).
Ontslag 12/1/1812.
102. Josephus Schepens - (18 Frimaire IX = 9/12/1800).
Member honorair - (muzikant) - Concerto Alostano.
103. Ridder Francois Xavier (de) Vilander - (4/12/1800).
- Lid van de Municipale Raad: (11 Prairial XII = 31/5/1804), (4/5/1809).
- Schepen: (30/8/1817).
- Burgemeester: (5/3/1824).
104. Jean Jacques Tack - advokaat - (13 Frimaire IX = 4/12/1800).
- Lid van de Municipale Raad: (4/5/1809).
- Lid, tweede surveillant van de Loge *La Discrète Impériale d'Alost* (1783).
- Betaalde 4000 gulden bij de verplichte belasting van 1795.
- Was in bezit van obligaties van 10.000 fl. in 1796.
- Stemgerechtigde cijnskiezer in 1826.
105. Alexander Pauwelaert - (24 Frimaire IX = 15/12/1800).
- Lid van de Regentieraad: (30/8/1817).
106. Francois de Smet fils (Meulestraete) - (24 Frimaire IX = 15/12/1800).
Ceremonie-Meester: (10 Nivôse IX = 31/12/1800), (17/11/1805).
107. Judocus de Brandt - (25 Frimaire IX = 16/12/1800).
- Municipale officier: (24 Messidor III = 12/7/1795).
- Lid Municipale Raad: (28 Pluviôse VIII = 17/2/1800).
108. Josephus de Schaepdryver - (25 Frimaire IX = 16/12/1800).
Ceremonie-Meester: (27/11/1803).
109. P.J. Schuermans - (25 Frimaire IX = 16/12/1800).
110. François de Herdt - (25 Frimaire IX = 16/12/1800).
Concerto Alostano.
111. Petrus Schelkens - (25 Frimaire IX = 16/12/1800).

Ceremonie-Meester: (11/11/1804), (17/11/1805), (29/11/1806).
- D'onderschréeven ver antwoórd over haeren zoóne, den voórnoemden Schelkens te zullen toekomen aen alle de lasten waer aen den zelven als Member aenveird wordende volgens de Wetten van het Concert zal onderworpen zyn. - La veuve Schelkens.
(Petrus Schelkens was dus nog minderjarig.)

112. Joannes B. van den Broucke - (24/10/1800).
Ceremonie-Meester: (29/11/1801).
Bibliothecaris: (28/11/1802), (27/11/1803), (11/11/1804), (17/11/1805), (29/11/1806), (24/12/1807), (26/11/1808), (27/11/1809), (5/12/1810), (18/11/1811).

113. Medardus J. Peerts - (24/10/1800).

114. Citoïn Cumont - ontfanger - (29 Frimaire IX = 20/12/1800).
Membre du Comité: (18/11/1811).

115. P.F.V.G. de Pauw - (29 Frimaire IX = 20/12/1800).
Concerto Alostano.

116. Mons. A: de Cocq - (29 Frimaire IX = 30/11/1800).
Member honorair - Concerto Alostano.

117. François de Buck - sécretaire de la Mairie - (2 Nivôse IX = 23/12/1800).
- Lid van de Municipale Raad: (23/11/1808) - (oktober 1812).

118. Citoïn Jean Baptiste Hoffmans - (2 Nivôse IX = 23/12/1800).
Member honorair pour la partie Litteraire et decoration.
Concert d'Alost.
- Sekretaris van de Burgerlijke Godshuizen en Stadsomroeper.
- Lid van het toneelgezelschap Iversugt.
- Onderdirekteur van de Tekenakademie.
- Griffier van de Catharinisten: (11/11/1821).
- Member van het Comité van de Societeyt Van Rethorica - Sectie van Tooneelkunde (afdeling van de Catharinisten).

119. Martin Francois Melaerts - (15 Nivôse IX = 5/1/1801).

120. J. Ligot - (15 Nivôse IX = 5/1/1801).
Member honorair - Concert d'Alost.

121. Leonard de Bièvre - (13/1/1801).

122. Romain van den Hende - (13/1/1801).
Ceremonie-Meester: (11/11/1804).
- Lid van de Besturende Commissie: (7/10/1830).
- Schepen: (29/9/1831).
- Deken van de Barbaristen: (1843).

123. Alexander Moens, vader - (13/1/1801).

124. Louis Denys - (23/1/1801).

125. J. Martin de Longé - (26/1/1801).
- Lid van de Regentieraad: (9/11/1819).
- Member van de Catharinisten: (11/11/1821).
- Deken van de Catharinisten: (11/11/1823).
- Prins van de Ouderdom van de Catharinisten: (11/11/1826).

126. Jean Baptiste Moyersoen - (10/2/1801).

127. de Vuyst - (5/3/1801).

128. Graaf Charles Lecandèle de Ghyseghem - (12/5/1801).

129. Charles Louis (de) Waepenaert - (14/7/1801).
- Lid van de Municipale Raad: (11 Prairial XII = 31/5/1804),

(4/5/1809).
- Schepen: (30/8/1817).
- Burgemeester: (23/12/1818).
- Lid van de Regentieraad: (6/10/1826).
130. Louis Jean Justus de Smet-van den Hende - (23/9/1801).
Grooten Keuke-Meester: (17/11/1805).
Inspecteur van de Zaele: (29/11/1806), (24/12/1807).
- Stemgerechtigde cijnskiezer (1826).
131. François de Smet fils (Molestraet) - (23/9/1801).
Ceremonie-Meester: (11/11/1804), (29/11/1806).
- Lid van de Regentieraad: (30/8/1817), (5/3/1824).
132. Jean Baptiste Teirlinck - (29/11/1801 ?).
- Lid van de Municipale Raad: (23/11/1808), (4/5/1809).
133. C. Jan de Witte - advocaat - (15/12/1801).
Directeur der feesten: (28/11/1802).
Directeur des Repas: (26/11/1808).
134. F.B. Kluyskens - (26/12/1801).
135. Borger J.B. Anné - (7/1/1802).
136. Jean Baptiste van Breugel - (10/2/1802).
Ontslag op 12/1/1812.
- Lid van de Municipale Raad: (19 Brumaire IX = 9/11/1800).
137. Charles Broeckaert - Greffier de la Justice de Paix - (17/2/1802).
Concerto Alostano.
- Greffier van de Catharinisten: (11/11/1821).
- Secretaris van de Catharinisten: (11/11/1825).
- Stichter en president voor het leven van de Societeyt van Réthorica - Sectie Van Tooneelkunde (Catharinisten).
- Broeder van Le Reveil à l'Orient d'Alost (11/11/1822).
138. Albertus Boone - (4/3/1802).
Directeur der Feesten: (27/11/1803).
Grooten Keuken-Meester: (11/11/1804), (29/11/1806).
Nam ontslag op 31/3/1809.
- Lid van de Société de Flore d'Alost.
139. Citoien Domien Francois Limpens - Juge de Paix de la Section du Nord de la ville - (28/7/1802).
Inspecteur de la Salle: (27/11/1809).
Member du Comité: (18/11/1811).
- Lid van de Municipale Raad: (27 Frimaire III = 27/11/1794).
- Comité van waekzaemheyd: (17 Pluviôse III = 5/2/1795).
140. Lambert van Peteghem - (20/8/1802).
Lid van het Comité: (27/11/1803) - koopman.
- Schepen: (30/8/1817), (5/3/1824).
- Deken van de Catharinisten: (11/11/1821).
- Oud Prince en lid van den Opperraad van de Catharinisten: (1821).
- Prince van den Ouderdom van de Catharinisten: (11/11/1823).
141. E.B.A. Schellekens - medecin - (20/8/1802).
Concerto Alostano.
Déclare avoir repris son domicile en la ville d'Alost ainsi que ses engagements envers la société du Concert place Impériale en qualité de membre de la dite société: (7/7/1811).

142. Jacques Boone - (7/12/1802).
- Lid van de Regentieraad: (7/11/1821), (5/3/1824).
- Deken van de Barbaristen: (1844).
143. Jacobus Medardus Moortgat, de jonge - (7/12/1802).
144. Joseph Pieters - greffier de la justice de Paix - (15/12/1802).
145. J. Roman - (20/12/1802).
146. Petrus J. Soetens, zoóne - (27/12/1802).
147. Albert Francois Liénart-Pauwelaert - (30 Pluviôse XI = 19/2/1803).
Inspecteur de la Salle: (5/12/1810).
Membre du Comité: (18/11/1811).
148. Jan Baptist Tonlein - (2/3/1803).
149. J. Telle - (2/3/1803).
Ontslag op 14/3/1804.
150. Louis Denijs Amare - (23/1/1803).
151. J. Berthels - (1/7/1803).
Directeur van het Orchestre: (17/11/1805), (29/11/1806), (24/12/1807).
- Zangmeester van de Sint-Martinuskerk.
152. Philippe J.B. Lesbroussart père, directeur du Collège de cette ville - (20/11/1803).
- Meer bekend is zijn zoon, eveneens Philippe genaamd (Gent 1781 - Elsene 1855) die de eerste prijs behaalde voor de Franse dichtkunst in de tweetalige dichtwedstrijd die in 1807 werd uitgeschreven door de Catharinisten, met zijn gedicht Les Belges.
153. Le Boeuf - (28/11/1803).
Inspecteur de la Salle: (26/11/1808), (27/11/1809), (5/12/1810).
154. Ursmaar Droesbeque - (30/11/1803).
- Lid van de Regentieraad: (5/10/1822), (5/3/1824).
155. J.B. van Assche - (10/4/1804).
Ontslag 18/3/1812.
- Lid van de Besturende Commissie: (7/10/1830).
156. Judocus Govaert, fils Romain - (10/1/1804).
Maitre de Ceremonie: (26/11/1808), (27/11/1809).
- Approbéert met belofte van over den gemelden Juds. Govaert te zullen draegen alle de onkosten ende lasten, waer aan by als Subject zoude wéezen. - Weduwe R. Govaert.
- Lid van de Société de Flore d'Alost.
157. Cn Yver - controleur des Contributions. - (8/2/1804).
158. Citoyen Batlieux - (8/2/1804).
159. Perrenet. - (20/11/1804).
160. Jacques Cornelissens. - (25/11/1804).
Concert d'Alost.
161. Charles Francois van Wambeke - (11/5/1805).
Ceremonie-Meester: (17/11/1805), (29/11/1806).
- Lid van de Municipale Raad: (16/8/1811).
- Lid van de Regentieraad: (30/8/1817).
- Deken van de Barbaristen (1823).
- Prins van de Barbaristen (1829), (1844).
162. J.Fr. Bonjean - (21/5/1805).
163. Charles de Menerville - (9/7/1805).

164. Eugene Bernard Meuleman - (9/7/1805).
Ceremonie-Meester: (24/12/1807), (26/11/1808).
165. E. Biebuyck - medecin - (20/7/1805).
166. Joseph van Bever - Avocat - (6/8/1805).
Ceremonie-Meester (17/11/1805).
167. Charles De Ruddere - (7/6/1806).
Ceremonie-Meester: (29/11/1806).
- Maire adjoint: (4/5/1809).
- Burgemeester: (30/8/1817), (+ 12/10/1818).
- Jubilerende Koning van de Catharinisten.
168. Burggraaf Augustus Ernestus de Clerque-Wissocq. (6/8/1806).
Zich aengeboden hebbende om als Member aenveirt te worden & tot dies van op den 25 july laest gepresenteert door Dhr. Lienart & geafficheert.
169. Receveur - Receveur des Contributions - (7/11/1806).
170. Jan Baptiste Lefebure - advocaet (Nieuwstraat) - (29/11/1806).
Lid van het Comité: (29/11/1806), (24/12/1807), (26/11/1808), (27/11/1809), (5/12/1810).
- Lid van de Municipale Raad: (19 Brumaire IX = 9/11/1800), (Pluviôse XIII (januari 1905), (4/5/1809)).
- Maire: (24/3/1814), (+ 31/12/1815).
- Was in bezit van obligaties van 10.000 fl. in 1796.
171. Mullot - percepteur des Contributions de la commune D'Erembodegem, &. - (31/1/1807).
172. Pierre Couyere - Garde General des Eaux et forets - (28/2/1807).
(gebortig van trouville Dep^{t} de Calvados).
Ceremonie-Meester: (24/12/1807).
173. Hubert Nelle - Controleur der Contributien - (28/3/1807).
(Natif de Coblentz).
Directeur der Feesten: (24/12/1807).
174. Germain Andrien - (25/7/1807).
(gehortig van ...).
Inspecteur de la Salle: (26/11/1808).
175. Jean Baptiste Van der Doodt - (18/7/1807).
(gebortig van Loven).
Ceremonie-Meester: (24/12/1807), (26/11/1808).
- Lid van de Regentieraad: (5/3/1824).
176. Romanus De Wolf - (13/8/1807).
177. Charles Francois Kiekepoos - (21/8/1807).
(gebortig van Gend).
178. Charles Van Lissum - chirurgien - (27/10/1807).
Ceremonie-Meester: (24/12/1807).
179. Joseph De Smet - (5/1/1808).
180. Alexis Ligot - (3/2/1808).
Maitre de Ceremonie: (26/11/1808), (18/11/1811).
181. Pierre Jean De Clercq - (12/3/1808).
182. Jacques Antoine De Gon - contrôleur - (21/5/1808).
Concert d'Alost.
183. Antoine Maussion - contrôleur der contributien - (11/6/1808).
184. François Lixon, zoon - (11/8/1808).
Trésorier: (26/11/1808), (27/11/1809), (5/12/1810), (18/11/1811).

185. Philippe De Paepe - (7/1/1809).
Membre honoraire.
186. Charles De Wolf - (31/1/1809).
Maitre des Ceremonies: (27/11/1809), (5/12/1810), (18/11/1811).
187. Ambroise Antoine Joseph Van den Broucke - (31/1/1809).
188. Charles Roman - koopman - (7/2/1809).
Maitre des Céremonies: (5/12/1810).
- Lid van de Regentieraad: (7/11/1821), (5/3/1824).
- Deken van de Catharinisten: (11/11/1829).
189. J. De Stobbeleire - (21/4/1809).
190. Louis Vincent Xavier Van Langehove - (26/4/1809).
- Voorzitter Société d'Agriculture et d'Horticulture d'Alost.
191. Jean C. D'Hamer - (7/7/1809).
192. François Martin Van der Belen - juris consulte - (7/7/1809).
- Lid van de Municipale Raad: (16/8/1811).
193. Dubois - Inspecteur à l'Enregistrement et des domaines - (7/7/1809).
194. Francois de Brandt - (22/7/1809).
Maitre des Ceremonies: (27/11/1809).
195. Francois Moens, zoon - (23/10/1809).
Maitre des Ceremonies: (27/11/1809), (5/12/1810), (18/11/1811).
196. P. Joseph De Moor - Chirurgien - (23/10/1809).
197. Louis D'Overloope - (12/1/1810).
Inspecteur de la salle: (18/11/1811).
198. Jean Baptiste De Wolf - (24/2/1810).
- Lid van de Municipale Raad: (19 Brumaire IX = 9/11/1800).
- Prins van de Barbaristen: (1787).
199. Fr. Wolfers-De Smet - (8/2/1810).
200. Alexander De Clippele - fabrikant - (24/2/1810).
- Stemgerechtigde cijnskiezer in 1826.
- Capelle-Meester van de Catharinisten: (11/11/1821).
- Deken van de Catharinisten: (11/11/1829).
201. Laurent G. Anné - (7/7/1810).
Maitre des Céremonies: (5/12/1810), (18/11/1811).
202. J.Jh. Mortgat - (7/7/1810).
Ontslag 29/9/1810).
203. Emanuel Van Santen - koopman - (30/7/1810).
- Stemgerechtigde cijnskiezer in 1826.
204. François Edmond De Tramasure - koopman - (16/10/1810).
- Capelle = Meester van de Catharinisten: (11/11/1821).
- Deken van de Catharinisten: (11/11/1826).
205. Charles Mayor - (12/1/1811).
206. Jean Baptiste Eloi Hurion - (19/1/1811).
207. A.L.J. De Waepenaert - (19/1/1811).
208. Charles Wolff - contrôleur des droits réunis - (6/5/1811).
209. Jacques De Vis - notaire - (29/6/1811).
- Lid van de Municipale Raad: (1 Pluviôse V = 20/1/1797), (27 Floréal VI = 17/5/1798), (28 Pluviôse VIII = 17/2/1800), 4/5/1809.
- Deken van de Barbaristen (1803).
- Prins van de Barbaristen (1810).
210. Henry De Ridder - medecin et Chirurgien - (9/7/1811).

211. Roelandt - percepteur des Communes D'Erembodegem et de Welle - (1/8/1811).
212. Louis Papeleu - (1/8/1811).
213. Pierre Janssens (Bruxelles) - (11/8/1811).
214. Auguste Dumèril - (18/11/1811).
215. Charles De Brandt - (18/11/1811).
Bibliothecaire: (18/11/1811).

Clemens Uyttersprot
Eikstraat 50
9300 Aalst

Beknopte bibliografie:

COPPEJANS-DESMEDT H., HUYGEBAERT J., *Het culturele leven in onze provincies onder het Frans Bewind. Het departement van de Schelde in Gemeentekrediet van België*, 42 jg., nr. 164, april 1988, p. 55 e.v.
COURTEAUX F., *Vrijmetselarij te Aalst*, in *Het Land* van *Aalst*, 34, 1982, nr. 1, p. 1-27.
GHYSENS J., *Herbergen en verenigingen*. Aalst 1880-1900, Deinze, 1988.
HUYGHEBAERT J., *De Belgen/Les Belges. Het dichterstornooi van Aalst*, 1807-1810. (Verslagen en Mededelingen van de kon. Acad. voor de Nederlandse Taal- en Letterkunde), 1988, p. 133-279.
MAT M., *Boeken, ideeën, genootschappen in Het Oostenrijkse België*, in *Oostenrijks België* 1713-1794, Gemeentekrediet, 1987, p. 239-262.
VAN CLEEMPUT G., *Een halve eeuw cultureel en mondain leven te Aalst 1790-1840*, (Alostana 2), Aalst, 1980, p. 365-401.
VAN NUFFEL P., *Het schoon verleden. De vrijmetselaarsloge*, Merchtem, 1927.

"STAANDE " EN "LIGGENDE" GEBOUWEN

A. VAN LIL

Naar aanleiding van "De Geschiedenis van Denderwindeke", verschenen in nr. 5-6 van jaargang 42, stuurde erebestuurslid Albert Van Lil ons volgende pittige reactie:

Ik vind het spijtig dat in Denderwindeke blijkbaar geen enkel gebouw rechtstaat. Ik zie er "een burcht gelegen... een Romeinse villa lag...", enz.

Voor zover ik het inzie hebben die liggende gebouwen een tamelijk verre voorgeschiedenis. Tijdens het Oud Regime luidde de regel van de *opstal* (droit de superficie) dat, wanneer iemand op andermans grond een gebouw zette of bomen plantte (met toestemming van die "anderman"), die "iemand" eigenaar was van het gebouw of van de bomen. Er werd dus een onderscheid gemaakt tussen het eigendomsrecht van de grond en dat van wat er op stond. De Code Napoleon heeft op dat gebied het Romeinse recht, dat in Zuid-Frankrijk altijd had voortbestaan, weer ingevoerd door het beginsel van de *natrekking* (accession), zodat van dan af de eigenaar van de grond ook eigenaar was van het gebouw en/of bomen (zelfs gebouwd op geplant door een andere).

Wanneer men bij ons in het Oud Regime een grond wilde verkopen waarop een gebouw stond, was het goed *"ghestaen* (gebouw) *ende ghelegen* (grond)" samen.

De Fransen hebben voor die uitdrukking slechts één woord "sis" en onze Belgische notarissen hebben tijdens de ganse 19de eeuw zich ingespannen om het woord "gelegen" te gebruiken voor het geheel, misschien met de bijgedachte dat het "staande" nu eenmaal behoorde bij het "liggende".

Vandaar al die liggende gebouwen.

Albert Van Lil
Denayerlaan 5
1190 Brussel

DE ABDIJ AFFLIGEM EN HET GRAAFSCHAP VLAANDEREN

W. VERLEYEN

Was de abdij Affligem aanvankelijk een bolwerk van Brabant tegenover Vlaanderen, zoals in de hedendaagse geschiedschrijving soms wordt vooropgesteld(1)? Men zou geneigd zijn dit de veronderstellen, maar wanneer men dieper ingaat op de kwestie en de nuchtere feiten nagaat, is dit niet meer zo duidelijk. Die radicale stelling betreffende de verhouding met Vlaanderen dient meer genuanceerd te worden. De inbreng van Vlaanderen te Affligem is zeer belangrijk geweest. Verscheidene graven en leden uit de hoogste adel van het graafschap hebben de abdij begunstigd. Vooral met Het land van Aalst waren er veelvuldige contacten. Bij de stichting van de abdij in 1083 was keizerlijk Vlaanderen pas sinds enkele decennia afgescheurd van de oude *pagus Brach-batensis*. Aalst bleef de meest nabije stad, waarop Affligem van nature aangewezen was en ondanks alle land- en provinciegrenzen is dit steeds zo gebleven.

1. Roepingen uit Vlaanderen

Aan de oorsprong van de abdij vindt men al de Vlaamse monnik Wedericus van de Sint-Pietersabdij op de Blandijnberg buiten het toenmalige Gent. Het was aan zijn prediking te danken, dat Gerard de Zwarte en vijf andere Brabantse ridders uit het grensgebied zich bekeerden en de eerste monniken werden van het oudste mannenklooster tussen Zenne en Dender(2).

Tot de eerste novicen behoorde de Vlaamse geestelijke Hugo, die prior van de abdij werd(3). Daar de geboorteplaats van de monniken in de middeleeuwen slechts bij uitzondering gekend is, weet men niet of de abdij er toen zoveel recruteerde als in latere eeuwen. In ieder geval traden verscheidene leden in van de geslachten die te Aalst en te Dendermonde het gezag voerden(4). Volgens P. Gorissen was de eerste Affligemse annalist, de monnik Giselbertus, afkomstig uit Rijksvlaanderen(5). G.

(1) J. OCKELEY, *Affligem*, Asse, 1983.
(2) V. COOSEMANS en C. COPPENS, *De eerste kroniek van Affligem*, in: *Affligemensia*, afl. 4, 1947, p. 79-80.
(3) Ibid., p. 96.
(4) Zie paragrafen IV en V.
(5) *Sigeberti Gemblacensis Chronographiae Auctarium Affligeniense*, (Verhandelingen van de Koninklijke Academie van Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België, Klasse der Letteren, dl. XVV, Brussel, 1952, p. 69-76.

Despy meent dat hij ook de eerste kroniekschrijver was(6). De eerste *continuator* van de kroniek legde de nadruk op de intrede van Vlaamse edellieden. Daar de afkomst van Heribrandus van Herdersem twijfelachtig is, aangezien de grafelijke oorkonde van 1086 waarin hij als getuige verschijnt, als onecht wordt beschouwd, willen we hem en de familieleden die hem vergezelden, niet bij de Vlaamse adel te Affligem rekenen(7). De derde *continuator* vernoemt echter nog andere Vlaamse grondbezitters die in de 11de eeuw te Affligem intraden en een deel van hun bezittingen aan de abdij schonken: Arnold van Scheldewindeke met drie mansi (ca. 4 ha.) te Oosterzele; Willem van Vosselare met een derde van zijn allodium te Schoonaarde; Zeger van Erembodegem met een mansus in dat dorp; Boudewijn en Iwein van Praet met hun hoeve en landerijen te Rodenburg-Aardenburg in Zeeuws-Vlaanderen.

De abdij bleef de eeuwen door recruteren in Vlaanderen. Van de 294 monniken vóór 1796, van wie de geboorteplaats gekend is, waren er 113 afkomstig uit het graafschap Vlaanderen(8).

2. Kloosters in Vlaanderen

In de eerste decennia van de 12de eeuw verkreeg Affligem drie kloosters in Vlaanderen: Merhem te Lede (ca. 1096) dat echter al in 1106-1121 naar Vorst bij Brussel werd overgebracht; Sint-Andries bij Brugge (ca. 1100), een stichting met dotatie van graaf Robrecht van Jeruzalem en zijn vrouw Clementia; Bornem, toen in allodiaal Vlaanderen gelegen, oorspronkelijk een abdij van reguliere kanunniken van Sint-Augustinus, die in 1120 een afhankelijke priorij van Affligem werd. Weliswaar zou Sint-Andries zich in 1187 met de steun van graaf Filips van de Elzas losmaken van de moederabdij(9).

(6) *Les Bénédictins en Brabant au XII siècle: la "Chronique de l'abbaye d'Affligghem"*, in : *Problèmes d'Histoire du Christianisme*, dl. 12, Brussel, 1983, p. 88, 98.
(7) *Ibid.*, p. 92-93.
(8) V. COOSEMANS en C. COPPENS, *art. cit.*, p. 92-93; C. COPPENS, *Een lijst van Affligemse monniken uit de Catalogus Monachorum van Dom Beda Regaus*, in: *Affligemensia*, afl. 6, 1949, p. 138-148.
(9) A. DESPY-MEYER en C. GERARD, *Abbaye de Forest*, in: *Monosticon Belge* (MB.), bd. IV: Province de Brabant, dl. I, Luik, 1964; N. HUYGHEBAERT, *Abbaye de Saint-André-lez-Bruges*, in: *MB.*, bd. III: Province de Flandre Occidentale, dl. I, Luik, 1960; B. REGAUS, *De abbatia et prioratu Bornhemiensi, 1100-1796*, ed. W. VERLEYEN, in: *Fontes Affligemenses* (FA.), dl. 7, Hekelgem, 1968.

3. Relaties met de graven van Vlaanderen

Vier graven hadden een jaargetijde in de abdij: Boudewijn VII (+ 1118) aan wie men door een ruil met graaf Hendrik III van Leuven zeven mansi grond te Asse dankte(10); Willem van Normandië (+ 1128) die in 1127 een hoeve te Melsen schonk(11); Filips van de Elzas die in 1166 de voorgaande schenking te Aken bekrachtigde en die in 1177 een jaarlijkse rente van 60 st. voor het altaarbrood en de miswijn schonk(12); Ferrand van Portugal, overleden in 1233(13).

In 1127 dichtte een anonieme Affligemse monnik een epitaphium voor graaf Karel de Goede: *Per te viventem*(14).
De relaties met graaf Robrecht van Jeruzalem en zijn vrouw Clementi werden al vermeld in de vorige paragraaf.
Graaf Diederik van de Elzas had blijkbaar geen bezwaren tegen de aangroei van het Affligems abdijdomein in zijn gebied, aangezien hij aan de monniken goederen in Zeeuws-Vlaanderen verkocht: in 1133 een schapenweide te Vroondijk in in 1135 het Hertnesseveld te Pakinge. Volgens de eerste abdijkroniek liet hij ze wel duur betalen, hoewel de kopen als schenkingen in de oorkonden werden voorgesteld(15).

4. Relaties met de heren van Aalst

Hoewel de heren van Aalst ongetwijfeld als grenswachters van de Vlaamse graven fungeerden en de aanhechting van Rijksvlaanderen (ca. 1050) nog vrij recent was, stond de jonge abdij in de gunst van Oda, de vrouw van Boudewijn I. Omtrent 1096 zou zij zelf benedictines worden in het klooster van Meerhem te Lede, opgericht door abt Fulgentius van Affligem(16). Deze stichting was een initiatief van haar zoon

(10) E. DE MARNEFFE, *Cartulaire de l'abbaye d'Afflighem et des monastères qui en dépendaient, in: Analectes pour servir à l'histoire ecclésiastique de la Belgique*, afd. II: *Série des cartulaires et des documents étendus*, Leuven, 1894-1901, p. 49, nr. XXVIII.
(11) *Ibid.*, p. 74-76, nr. XLIV.
(12) *Ibid.*, p. 191, nr. CXXVIII; p. 241, nr. CLXIV.
(13) *Liber Anniversariorum (1426-1427)*, ed. C. COPPENS, in: *FA.*, dl. 2, Hekelgem, 1966, p. 19, 20.
(14) J. DE SMET, Bij de Latijnse gedichten over den moord op de Glz. Karel den Goede, Graaf van Vlaanderen, in: Miscellanea historica in honorem Alberti De Meyer, dl. I, Leuven, 1946, p. 435-447.
(15) V. COOSEMANS en C. COPPENS, *art. cit.*, p. 93; E. DE MARNEFFE, o.c., p. 81, nr. XLIX; p. 84, nr. III.
(16) B. REGAUS, *Hafflighemum Illustratum*, dl. VI, kol. 131-132, in Archief Abdij Affligem (AAA.), nr. 1A5; E. DE MARNEFFE, o.c., p. 11, nr. V.

Giselbertus, die in 1096 allodiale goederen te Aalst, Lede en Ressegem schonk voor de oprichting van een klooster, waar zijn moeder en zijn zuster Lietgardis zouden intreden. Mogelijk waren zij al overleden, toen abt Fulgentius tussen 1106-1121 - het juiste jaar is niet gekend - de nieuwe stichting wegens de ongunstige ligging overbracht naar Vorst bij Brussel(17). Gebeurde deze verplaatsing niet onder invloed van hertog Godfried I wiens dochter Claricia te Vorst zou intreden?(18).

Boudewijn II, heer van Aalst, gesneuveld gedurende de eerste kruistocht, kreeg een jaargetijde te Affligem(19). Zijn vrouw Renewidis schonk te Erembodegem het altaar en twee molens(20). Weliswaar betwistten haar zonen, Boudewijn III en Iwein, deze schenking. Pas in 1125 gaven zij de geüsurpeerde goederen terug, maar voegden er heel wat aan toe: twee hofsteden nabij de molens, twee mansi vóór de poort van de abdij en het allodium van Terstreep(21) met vrijstelling van tol(22). Dus waren zij al tot in Hekelgem doorgedrongen. Boudewijn III liet zich zelf in 1127 doodziek overbrengen naar de abdij om er bekleed met het habijt te sterven(23). Hij had eveneens een jaargetijde te Affligem(24).

Hoewel Iwein pas in 1127 volledig met de schenking van zijn broer instemde en zijn voorkeur uitging naar de abdij van Drongen, was ook zijn vrouw Lauretta, dochter van graaf Diederik van de Elzas, de monniken van Affligem bijzonder genegen. In 1151 verdedigde zij de abdij tegen Berner, heer van Moorsel. Zij werd zelf benedictines te Vorst, waar de band met het Aalsters geslacht dus toch niet verbroken was. Ofschoon haar zoon Diederik, de laatste heer van Aalst, pas in 1164, kort vóór zijn dood, van zijn aanspraken op bepaalde abdijgoederen afstand deed, stichtte zij omstreeks 1175 een jaargetijde voor hen beiden te Affligem(25).

5. Relaties met de heren van Dendermonde

Verscheidene heren van Dendermonde begunstigden eveneens de abdij. Weliswaar deed Daniël (+ ca. 1137) slechts afstand van zijn aanspraken op drie hoeven, op voorwaarde dat

(17) *Ibid.*, p. 30, nr. XVI.
(18) B. REGAUS, *o.c.*, kol. 173.
(19) *Liber Anniversariorum* ..., p. 19.
(20) V. COOSEMANS en C. COPPENS, *art. cit.*, p. 92.
(21) Nabij Oostende.
(22) E. DE MARNEFFE, *o.c.*, p. 69, nr. XL.
(23) B. REGAUS, *o.c.*, kol. 358-359.
(24) *Liber Anniversariorum* ..., p. 23.
(25) E. DE MARNEFFE, o.c., p. 131, 182, 218, 236; *Liber Anniversariorum* ..., p. 20.

men hem 28 marken zilver betaalde, maar zijn zoon Walter I (+ 1173) bevestigde de overeenkomst van zijn vader, verleende vrijstelling van tol en schonk een bos te Denderbelle. Zijn zoon Arnold werd monnik te Affligem(26).

Walter II (+ 1188) offerde in 1176 op het altaar van Sint-Pieter 10 b. grond te Denderbelle in plaats van het bos dat zijn vader had geschonken, en verleende aan de Affligemse landlieden dezelfde rechten als aan zijn eigen onderhorigen met vrijstelling van belasting. Bij zijn jaargetijde te Affligem werd de tractus in cappis (koorkappen) gezongen, wat wijst op het belang van de fundatie. Hij kreeg zelfs een gedachtenis in de afhankelijke priorij van Fransnes-lez-Gosselies(27).

Zijn dochter Machteld, vrouwe van Dendermonde (+ ca. 1224) schonk in 1222 een jaarlijkse rente van 4 ponden Vlaams op haar goederen te Baasrode voor een pitancie bij gelegenheid van haar jaargetijde(28). Haar zuster Margareta kocht voor de abdij omstreeks 1220 een tiend te Ossel, bestemd voor een pitancie bij haar jaargetijde(29).

Robrecht van Bethune (+ 1248) die zijn moeder opvolgde, stichtte eveneens een jaargetijde, waarvoor hij een rente van 40 st. Vlaams op zijn tol te Dendermonde schonk(30).

6. Relaties met de burggraven van Gent

Zeger van Gent en zijn vrouw Petronilla deden in 1198 afstand van het tiend van sommige gronden te Vreemdijke in Zeeuws-Vlaanderen(31). In 1214 stichtte Petronilla te Affligem een jaargetijde met pitancie(32).

7. Relaties met de heren van Gaver

In de 13de eeuw telde de abdij ook de heren van Gaver die erfelijk opperschenker van Vlaanderen waren, onder haar wel-

(26) E. DE MARNEFFE, o.c., p. 111, nr. LXXII; p. 237, nr. CLX; I. BRUYNUNCX, *Geschiedenis der Stad Dendermonde*, 2de afl., Dendermonde, z.d., p. 47.
(27) E. DE MARNEFFE, o.c., p. 237-238, nr. CLX; *Liber Anniversariorum* ..., p. 15; *Obituarium Fraxinense (XIV-XV s.)*, ed. W. VERLEYEN, in FA., dl. 3, Hekelgem, 1967, p. 11.
(28) E. DE MARNEFFE, o.c., p. 414-415, nr. CCCXXX; *Liber Anniversariorum* ..., p. 17.
(29) E. DE MARNEFFE, o.c., p. 399-400, nr. CCCXIV; *Liber Anniversariorum* ..., p. 15.
(30) C. COPPENS, *Cartularium Affligemense*, 1245-1252, in: FA., dl. 5, Hekelgem, 1968, p. 22, nr. 43; *Liber Anniversariorum* ..., p. 24.
(31) E. DE MARNEFFE, o.c., p. 312, nr. CCXXIX.
(32) *Ibid.*, p. 362, nr. CCLXXVI; *Liber Anniversariorum* ..., p. 25.

doeners. Tot hun bezit behoorde de heerlijkheid van Liedekerke in de omgeving van de abdij. Razo IX (+ 1241) die de vroegmis stichtte te Affligem, werd er in het koor begraven en had een jaargetijde. Ook zijn vrouw Sophia kreeg een jaargetijde(33). Razo X (+ 1291) die goederen te Oordegem schonk, en zijn vrouw Margareta van Edingen (+ 1286/1290) genoten eveneens een jaargetijde(34).

8. Relaties met de heren van Moorsel

Met de naaste feodale heren kwam de abdij in scherp conflict. Berner I van Moorsel kon pas in 1151 onder druk van zijn opperheren, Lauretta van Aalst en Walter van Dendermonde, tot een vergelijk gedwongen worden. Overigens werd hij nog zeer ontzien en ondanks zijn gewelddadig optreden niet tot publiek eerherstel verplicht, zoals met Willem van Grimbergen, heer van Asse in 1234 zou gebeuren. Op raad van de opperheren verzaakte de abdij zelfs aan het herstel van de schade die zij door roof en brandstichting had geleden.

In de eerste plaats ging het om het Altrudenbos (Truyenbos) te Meldert, waar nu nog de wijk Klaarhaag kerkelijk onder Moorsel hoort. Waarschijnlijk heeft de meer dan 1000 jaar oude parochiestructuur van Moorsel hier stand gehouden, ondanks de latere lands- en gemeentegrenzen(35). Berner had dit bos ingepalmd evenals het Ascherholt. De abdij bleef in het bezit, maar Berner behield er zekere rechten. In het Altrudenbos mocht hij hout laten kappen voor het versterken van zijn burcht, wellicht de motte van Texel. Hij deed afstand van de gronden te Meldert die hij zich had toegeëigend, o.a. een steenpoel. Hij erkende het gemeenschappelijk gebruik van de weiden en beloofde voortaan geen wegen meer te versperren, noch bruggen te verwoesten, noch de kudden van de abdij van de braakliggende gronden te verjagen. Het was er dus wel hevig aan toegegaan. Het aantal getuigen vermeld in de oorkonde, 58 in het totaal, wijst op een zeer gewichtige overeenkomst(36).

In 1160 stond Berner grond te Meldert-Nievel af aan de abdij, die 8 marken betaalde, maar het moeras dat er bij hoorde bleef gemeenschappelijk bezit van hem en de monniken(37). Blijkbaar domineerde hij ook het Brabantse Meldert, tenminste gedeeltelijk. Een tak van zijn geslacht vestigde zich overigens te

(33) *Ibid.*, p. 24, 18.
(34) *Ibid.*, p. 15, 23.
(35) De verklaring dat de pastoor van Moorsel er zich gedurende een epidemie zou ingezet hebben voor de zielzorg, zal wel niet de oorzaak zijn.
(36) E. DE MARNEFFE, o.c., p. 131, nr. LXXXV.
(37) *Ibid.*, p. 169, nr. CX.

Meldert, maar stierf er al uit in de 13de eeuw(38).

Een kleinzoon, Berner III, werd een weldoener van de abdij, waar hij samen met zijn zoon Arnulf een jaargetijde had(39). De schenking van onder meer 16 b. grond te Meldert werd echter betwist door zijn broers die in 1225 het proces verloren. Door zijn toedoen had zijn broer Olivier in 1212 tenslotte afstand gedaan van zijn aanspraken op gronden te Herdersem en te Meldert-Doment, maar de monniken gaven hem een hofstede in leen(40).

9. Het domein in Vlaanderen

In de middeleeuwen schijnt het bezit in Vlaanderen van een derde tot een vijfde van het totaal geslonken te zijn. In de 12de eeuw hadden 21 van de 60 schenkingen betrekking op goederen in Vlaanderen(41). De verhoudingen tussen het aantal charters betreffende Vlaanderen en het overige gebied dalen van een vierde tot een vijfde, zoals blijkt uit volgende tabel(42):

Eeuwen	Vlaanderen	Totaal	Verhouding
XII	63	230	1/4
XIII	145	751	1/5
XIV	95	494	1/5

Vooral bij de kerkelijke goederen is de constante zelfs in de XVde eeuw nog opmerkelijk. Een vierde van de patronaatskerken was in Vlaanderen gelegen, nl. 13 van de 52. Daarbij hoorde ook een vierde van de 132 beneficies die eraan verbonden waren(43).

(38) W. VERLEYEN, *Groot-Aalst. Geschiedkundige verhandeling met inventarisatie van zijn straten en gebouwen*. Dl. 8: *Moorsel*, Aalst, 1985, p. 62.
(39) *Liber Anniversariorum* ..., p. 15.
(40) E. DE MARNEFFE, *o.c.*, p. 432, nr. CCCXLVI; p. 356, nr. CCLXXI.
(41) E. HOUTMAN, *Affligem. Stichting. Ontwikkeling van het domein, 1083 - ca. 1250*. (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), Leuven, 1970, p. 221-226.
(42) E. DE MARNEFFE, *o.c.*; C. COPPENS, *Cartularium Affligemense* ...; IDEM, *Varia diplomata 1105-1242*, in : FA., dl. 8, Hekelgem, 1969; IDEM, *Cartularium Affligemense 1254-1309*, in: *FA.*, dl. 22, Hekelgem, 1977; IDEM, *Selecta ex Beda Regaus (+ 1808). C. Directorium abbatiae (1787). 2. Diplomarum elenchus*, in: *FA.*, XII, Hekelgem, 1971.
(43) C. COPPENS, *Beneficia collationis monasterii Affligemensis XV s.*, in: *FA.*, dl. 6, Hekelgem, 1968.

Het leenhof van Affligem "dat slechts afhing van God en de zon" was ook bevoegd voor Vlaanderen. Toen Ydier de Drivere van Pollare dit in 1448 betwistte, werd hij door de Raad van Vlaanderen in het ongelijk gesteld. Op 22 augustus 1449 erkende Filips Vilain, heer van Moerbeke, als opperbaljuw van Aalst in naam van de hertog van Boergondië dat den Abt of sijnen stedenhouder in alle haere hoven van leenen magh stellen wie hij wilt, uyt wat landt dat sij sijn oft waer hunne goederen gelegen zijn... De procurator van de abdij had in meer dan tien gevallen aangetoond, dat de Vlaamse leenmannen van de abdij samen met de Brabantse, lenen in Vlaanderen hadden gereleveerd, vererfd en onterfd(44).

Pas in de 16de eeuw, toen de Nederlandse territoriale vorstendommen definitief in een personele unie verenigd waren, zou de abdij ook in Aalst en in Dendermonde *refugia* inrichten. In Aalst had zij echter al vanaf de middeleeuwen een tiendenschuur, een kapel en verscheidene huizen. Daarbij genoot zij er van ouds een derde van de tienden(45). In de laatste eeuwen van het *ancien régime* ging het domein in Vlaanderen achteruit. Om reden van de voortdurende moeilijkheden met het protestants bestuur van de Verenigde Provincies die de abdijgoederen in Zeeuws-Vlaanderen herhaaldelijk poogde te usurperen, werden deze in de loop van de XVIIde eeuw verkocht. Toen het abdijbezit in Vlaanderen gedurende de bezetting van een groot gedeelte van het grondgebied bij Frankrijk als eigendom van de vijand in beslag werd genomen, probeerde de proost deze goederen in 1678 te doen doorgaan als dotatie van de priorij van Bornem(46). Weliswaar kwam de belangrijke ontvangerij van Aalst of Vlaanderen hoewel Bornem onder die van Mechelen hoorde op de derde plaats in de abdijadministratie, na die van Nijvel en Brussel, maar dit was te dankèn aan de Brabantse dorpen Essene, Baardegem, Hekelgem en Meldert, die erbij gerekend werden.

In de loop van de eeuwen had de abdij 22 hoeven in Vlaanderen, waarvan 5 in Zeeuws-Vlaanderen op een totaal van ongeveer 100. Behalve de hoeven met hun landerijen had de abdij er ook nog veel afzonderlijke percelen. Dit domein was vooral gelegen in het huidige Oost- en Zeeuws-Vlaanderen, hoewel men zelfs schapenweiden had te Terstreep nabij het huidige Oostende, die echter al in de 14de eeuw in de zee verdwe-

(44) Algemeen Rijksarchief, Kerkelijk Archief, nr. 4627, p. 686, 115.
(45) B. REGAUS, Bona et jura monasterii Hafflighemensis, ed. C. COPPENS in: *Het Land van Aalst*, dl. VI, 1954, p.
(46) B. REGAUS, *Bona et jura monasterii Hafflighemensis*, p. 538, in AAA., 5A1; IDEM, *Hafflighemum Illustratum*, dl. II, kol. 1865, in Archief Abdij Dendermonde.

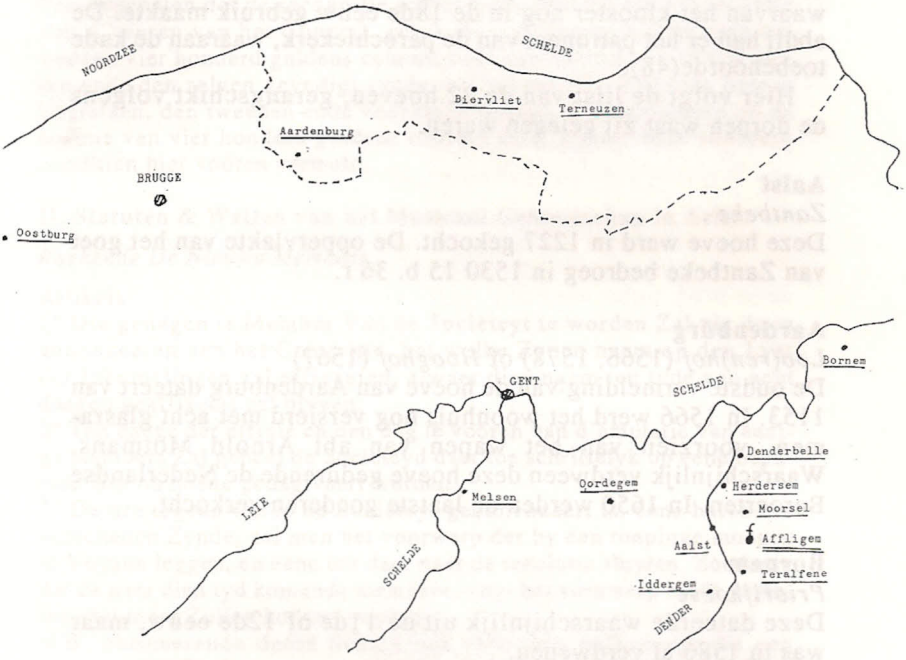

Spreiding van de goederen van de abdij van affligem in het graafschap Vlaanderen

nen. In 1787 bleven er slechts vijf hoeven in Vlaanderen over(47).

Opmerkelijk is ook de aanwezigheid van de abdij te Baasrode, eindpunt van de belangrijke weg van Aalst naar de Schelde, waarvan het klooster nog in de 18de eeuw gebruik maakte. De abdij had er het patronaat van de parochiekerk, waaraan de kade toebehoorde(48).

Hier volgt de lijst van de 22 hoeven, gerangschikt volgens de dorpen waar zij gelegen waren.

Aalst

Zantbeke

Deze hoeve werd in 1227 gekocht. De oppervlakte van het goet van Zantbeke bedroeg in 1530 15 b. 36 r.

Aardenburg

Loo(ren)hof (1566, 1578) of *Hooghof* (1567)

De oudste vermelding van de hoeve van Aardenburg dateert van 1153. In 1566 werd het woonhuis nog versierd met acht glasramen, voorzien van het wapen van abt Arnold Motmans. Waarschijnlijk verdween deze hoeve gedurende de Nederlandse Beroerten. In 1650 werden de laatste goederen verkocht.

Bornem

Priorijhoeve

Deze dateerde waarschijnlijk uit de 11de of 12de eeuw, maar was in 1586 al verdwenen.

Crailo

Deze hoeve wordt al vermeld in 1243. In 1787 bedroeg de oppervlakte 25 ha. 55 a. 3 ca.

Linkebeke

Deze hoeve wordt al vermeld in 1295. De oppervlakte besloeg in 1787 14 ha. 26 a. 6 ca.

Boekhoute

Wellicht bestond deze hoeve al in 1321. Zij verdween met de overstromingen in 1544.

Denderbelle

De oudste vermelding dateert van 1285.

(47) Drie in de ontvangerij van Aalst en twee in de ontvangerij van Mechelen: twee in Moorsel, een in Iddergem en twee in Bornem. Cf. BOULMONT, *Nos anciens domaines bénédictins vers la fin du XVIIIe siècle (1777-1787)*, Brussel, 1914, p. 142.

(48) B. REGAUS, *Directorium Abbatiae Hafflighemensis*, kol. 306, in Archief Abdij Affligem; J. VERBESSELT, *Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13de eeuw*, dl. VIII, z.p., z.d., p. 35-36.

Herdersem
Monnikshof
Hoewel het pas in 1285 voor de eerste maal vermeld werd, dateerde het waarschijnlijk uit de 12de eeuw. In 1782 werd het verkaveld.

Iddergem
Widenbruch of Weyenbroeck
Deze hoeve bestond al in 1244, maar schijnt in 1465 verdwenen te zijn. In 1751 werd een nieuwe hoeve gebouwd.

Melsen
Enkel vermeld in 1127 en 1130. Deze hoeve die oorspronkelijk toebehoorde aan het Sint-Donaaskapittel van Brugge, werd door graaf Willem van Normandië aan Affligem geschonken.

Moorsel
Hof ten Eeckhout
Misschien bestond het al in 1285.
Hof ter Hoeven
Mogelijk behoorde het al in 1285 aan de abdij. In 1787 besloeg de oppervlakte 13 ha. 84 a. 17 ca.

Oordegem
Hof te Landegem
Dit was een leengoed, wellicht gekocht in 1218.
Hof te Oordegem
Het bestond al in 1170.

Oostburg
Deze hoeve dateerde uit de 12de eeuw.

Pakinge-bij-Biervliet
Deze hoeve bij Biervliet, vermeld in 1199, verdween met de overstromingen in de 16de eeuw.

Teralfene
Hof van Alphene
Het was in 1456 al verdwenen. De meeste gronden lagen in Brabant.
Nieuwenhove
In 1369 behoorden 22 1/2 b. tot het goet van Nieuwenhove.
Hoeve van Serjacobs
Deze hoeve werd in 1390 door Hendrik t' Serjacobs, wiens zoon Jan abt van Affligem werd, aan de abdij gelegateerd.

Hof van Ransenier
In 1365 was de abdij al 30 jaar en meer in het bezit van deze hoeve, waartoe onder meer 71 1/2 b. akkers behoorden. De gronden lagen gedeeltelijk in Brabant.
Hof ter Heyde
Voor de eerste maal vermeld in 1493, werd deze hoeve in 1629 afgebroken in 1629 en overgebracht naar Raffelberg in Leefdaal.

Vroondijk-bij-Terneuzen
Het *Hof van Vronedik*, of van *Vroyendijck* of *Vremdijck*, vermeld in 1246, verdween door de overstromingen in de 16de eeuw(49).

9. Besluit

De Brabantse abdij Affligem heeft dus altijd in nauw contact gestaan met het naburige Vlaanderen. Zij lag en ligt wel zeer dicht bij de grens, die in de abdijbossen van een aarden dam was voorzien en die de parochie Moorsel doorsneed.

Zij ontstond door toedoen van een Vlaamse monnik en recruteerde vanaf de eerste jaren in Vlaanderen. Sinds het herstel van het kloosterleven te Affligem in 1870 hebben de Vlamingen zelfs het overwicht met 77 op een totaal van 164. Oostvlaanderen neemt er daarvan 62 voor zijn rekening(50). Deze tendens is nog toegenomen, zoals blijkt uit de samenstelling van de huidige communauteit: 12 oostvlamingen onder wie 8 uit het Land van Aalst, 4 Westvlamingen, 4 Brabanders, 1 Antwerpenaar en 4 Nederlanders. De bestuursfuncties waren echter meestal in handen van Brabanders. Voor zover bekend is, werd het abbatiaat in de middeleeuwen exclusief aan Brabanders toevertrouwd. De huidige abt is de eerste Vlaamse prelaat. Zelfs onder de proosten en priors treft men weinige Vlamingen aan, tenzij in de 18de eeuw, toen drie Vlaamse proosten elkaar opvolgden en de communauteit gedurende 25 jaar onder het bestuur van twee Aalstenaren stond, proost Odo de Craecker en subprior

(49) W. VERLEYEN, *De abdijhoeven buiten de gemeente Affligem*, in: *Jaarboek 1987. Heemkundige Kring Belledaal*, Affligem, 1988, p. 10-31.
(50) W. VERLEYEN, *De monniken van Affligem sinds 1870*, in: *Honderd Jaar Affligem*, Hekelgem, 1970, p. 6-17.

Gregorius Baston, zeer geliefd wegens hun zachtmoedigheid(51).

Verrassend snel won de jonge stichting de gunst van het grafelijk hof en de hoge adel, aan wie zij drie afhankelijke kloosters in Vlaanderen dankte, waarvan weliswaar slechts het minst belangrijke Bornem tot 1796 onderhorig bleef. De relaties bleven niet enkel beperkt tot de naburige heren van Aalst en Moorsel, maar breidden zich ook uit tot die van Dendermonde, Gaver en Gent.

De stichting van de abdij louter als een meesterlijke zet op het politiek schaakbord te beschouwen, zou zeker te kort doen aan haar geestelijke betekenis. Dat echter zowel de graven van Leuven en de hertogen van Brabant als de graven van Vlaanderen politieke bijbedoelingen hadden als weldoeners is wel waarschijnlijk. Ondanks het ingewikkeld spel van weinig stabiele machtsverhoudingen in een grensgebied schijnt de abdij toch eerder een factor van eenheid en verzoening dan van verdeeldheid te zijn geweest. De heftige twisten met Berner I van Moorsel blijken slechts een lokale dimensie te hebben gehad, daar hij door zijn eigen Vlaamse opperheren in het ongelijk werd gesteld. Uiteindelijk triomfeerde de abdij, want nergens was haar domein zo groot als te Meldert.

Het Vlaamse domein van de abdij, vooral geconcentreerd in het Land van Aalst en in Zeeuws-Vlaanderen, was belangrijk, maar leed verliezen in de Nieuwe Tijd. De voornaamste getuigen ervan waren wel de 22 hoeven, in 1787 al tot 5 geslonken.

Vanaf de beginperiode lag dus een aanzienlijk gedeelte van Vlaanderen in de invloedssfeer van de abdij, wat tot nog toe het geval is.

Dom Wilfried Verleyen O.S.B.
Abdij Affligem
1790 Affligem

(51) W. VERLEYEN, *Het geslacht De Craecker te Aalst en te Affligem*, in: *Vlaamse Stam*, dl. IX, 1973, p. 373-375; IDEM, Dom Gregorius Baston, prior van Bornem (1679-1752) in: *Het Land van Aalst*, dl. XXVII, 1975, p. 216-222.

"VOOR GODSDIENST, MOEDERTAAL EN VADERLAND!"

Ernest Soens (1867-1918). Een biografische schets van een intellectueel op de achtergrond (*)

S. VAN DE PERRE

Wie de abdijen van Ninove of Geraardsbergen of de regio Ninove-Geraardsbergen-Aalst tot voorwerp van studie maakt, komt onvermijdelijk in contact met de historische bijdragen van Ernest Soens en Hendrik Vangassen. In tegenstelling tot Vangassen (1) bleef Soens echter een relatief onbekende plaatselijk historiograaf.

Pastoor J. Pypers was één van de weinigen die over Ernest Soenst, een 'verdienstelijk man', recentelijk een biografische aantekening maakte, dit in het kader van zijn pretentieloze dorpskronkiek *Schetsen uit Aspelare* (2). Korte biografische annotaties verschenen eerder wel al in de marge van een aantal artikels, die A. Erens, de voormalige archivaris van de abdij van Tongerlo, in *Analecta Praemonstratensia* en *Eigen Schoon en de Brabander* publiceerde, op basis van een manuscript van Soens (3). Tenslotte dient ook vermeld dat Eugène de Seyn in 1931 en nog in 1936 een summiere nota aan Soens wijdde in zijn biografische naslagwerken (4).

Ernest Soenst, geboren te Aspelare op 6 januari 1867, ontving zijn priesterwijding te Gent op 31 mei 1890. Hij werd kandidaat in de Wijsbegeerte en Letteren en licenciaat in de Thomistische Wijsbegeerte aan de Leuvense universiteit. Soens keerde terug naar Gent om er aan het Sint-Lievenscollege vanaf 1 september 1893 les te geven in de poësis en de retorica. Op 26 september 1906 trok het Koninklijk Atheneum te Gent hem aan als godsdienstleraar. Op 3 november 1915 werd hij ingehaald als pastoor te Destelbergen. Hij overleed er, 51 jaar oud, op 24 maart 1918.

Op zich niet zo'n uitzonderlijk of in het oog springende loopbaan als priester-leraar. Ware het niet dat Soens verschillende en uiteenlopende geschriften op zijn naam heeft staan, die representatief kunnen

(1) Zie: V.F. VANACKER. *VANGASSEN, Hendrik*. In: *Nationaal Biografisch Woordenboek. (Koninklijke Academieën van België)*. 6. Brussel, 1974, kol. 948-949.

(2) J. PYPERS. *Schetsen uit Aspelare*. Ninove, 167, p. 148-149.

(3) E. SOENS, *Het domein der premonstratensers abdij van Ninove*, In: *AP* 4 (1928), p. 266-293 en 374-405; E. SOENS. *Het hof van Pamel. Uithof der Norbertijner abdij te Ninove*. In: *ESB*. (1933-34), p. 210-211.

(4) E. DE SEYN. *Dictionnaire des écrivains belges. Bio-Bibliographiqie. Tome 2*. Brugge, 1931, p. 1648; deze bijdrage verscheen ook nog in ingekorte versie in zijn *Dictionnaire biographique des Sciences; des Lettres et des Arts en Belgique. Tome 2*. Brussel, 1936, p. 925.

genoemd worden voor het milieu waarin hij zich ophield. En precies dat kader, die achtergrond wille we in het bestek van deze korte bijdrage even schetsen.

Verder willen we ook even ingaan op één van zijn hoofdwerken, het groots opgezette werk *De Pachthoven en Molens der Abdij van Ninove*, dat in 1910 door de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde ter uitgave aanvaard was, maar door omstandigheden nooit ter perse gebracht werd. De volledige versie raakte naderhand trouwens zoek. We zullen ons afvragen wat er van dat manuscript geworden is.

A. "TOT GROOTE BAAT VOOR WETENSCHAP EN VOLKSBESCHAVING"

1. "Beoefening der aloude, vaderlandsche, christelijke beschavingsgeschiedenis"

Ernest Soens liet zich in 1889 inschrijven aan de faculteit Wijsbegeerte en Letteren. Hij volgde er in de eerste en tweede kandidatuur elk vijf colleges, waaronder Nederlandse Letterkunde, dat in dit tijd door P.P.M. Alberdingk Thijm gedoceerd werd. Uit de jaarboeken van de universiteit vernemen we dat hij zijn examens met grote onderscheiding aflegde (5). Dat Soens' interesse de eerste jaren meer naar Letteren dan naar Wijsbegeerte uitging, was voor een goed deel te verklaren door de grote bewondering die hij koesterde voor Guido Gezelle. Toen Gezelle in 1889 ridder in de Leopoldsorde geslagen werd en het kruis "Pro Ecclesie et Pontifice" kreeg, verscheen in *Het Belfort* een lofdicht van Soens op 'Den Weleerweerden Heer ende Meester Guido Gezelle' (6). In Leuven vervulde Alberdingk Thijm voor de jonge Soens ongetwijfeld de rol van mentor. Ernest Soens trad onmiddellijk toe tot het "Genootschap der aloude, vaderlandsche, christelijke beschavingsgeschiedenis", ook wel bekend onder de naam "Genootschap Dr. Constantius Buter", de eerste en lange tijd ook de enige nederlandstalige studiekring te Leuven, in 1883 door Alberdingk Thijm opgericht (7). In het Genootschap werden verschillende projecten op touw gezet met het oog op publikatie, in het bijzonder in *Dietsche Warande*, waar-

(5) *AUCL*, (1891), p. 439, 1e kandidatuur, academiejaar 1889-1890; ibid., p. 443: 2e kandidatuur, academiejaar 1890-1891. Wat zijn inschrijvingen betreft, zie: Universiteitsarchief K.U.L., steekkaartenstelsel studentensecretariaat, onder SOENS, Ernest.

(6) *Het Belfort*, 4 (1881) 1e 1/2 jaar, p. 329.

(7) De kring telde nooit meer dan 7 leden en bleef onder leiding van Alberdingk Thijn voortbestaan tot zijn dood in 1904. Zie: *Een eeuw Vlaamse studentenbeweging te Leuven*. Catalogus van de tentoonstelling, 16 februari - 2 april 1976). Leuven, 1976, p. 33.

Bidprentje met foto van Ernest Soens 51867-1918)
(GENT, ARCHIEF BISDOM)

van Alberdingk Thijm in opvolging van zijn broer Jozef sinds december 1886 hoofdredacteur was (8). Het onderwerp dat ook het academiejaar daarvoor ter tafel kwam, luidde: "Het bezoek van aartshertogen Albrecht en Isabella te Leuven, in de lijst van hunnen tijd te schilderen". Wanneer alle aantekeningen verzameld waren en Alberdingk Thijm 'nagezien, gekuischt en gerangschikt' had, werd de tekst uitgeschreven (9). Zo behandelde Soens het deel over de toestand van het onderwijs. De volgende jaren legde de leden zich toe op de geschiedenis van het Hanse-kantoor te Brugge. Allerlei bestaande werken werden geconsulteerd, bewerkt en gezamenlijk besproken (10). Ernest Soens recenseerde later twee van die boeken voor *Dietsche Warande* (11).

De vergaderingen waren af en toe een forum voor uiteenlopende voordrachten die op eigen initiatief gepresenteerd werden. Soens liet zich daarbij niet onbetuigd. Hij sprak onder meer over Thomas van Aquino, de geschiedenis van de *acta Sancotrum Bollendiana* en Kunst en Wetenschap en de Leuvense universiteit omstreeks 1600 (2).

2. "Het woord en de pen"

De meeste 'genoten' van het Genootschap sloten zich, net als Soens, ook aan bij het taal- en letterkundig studentengenootschap Met Tijd en Vlijt als werkende leden. Een aantal onder hen - Soens moet ze behoorlijk goed gekend hebben - speelden later een min of meer belangrijke rol in de Vlaamse Beweging. We noemen bijvoorbeeld Paul Bellefroid,

(8) 'het beroemd tijdschrift door hoogleraar Alberdingk Thijn zoo wel opgesteld en bestuurd', jaarverslag van het Genootschap door Victor Lambrecht, in: *AUCL.* 5 (1891), p. 269, zie ook: *EVB.* Deel 1, p. 66-67 onder ALBERDINGK THIJM Pieter Paul Maria.

(9) *AUCL.* 55 (1891), p. 268-269.

(10) Zie de jaarverslagen van 1889-1890, opgesteld door Victor Lambrecht, in *AUCL,* 55 (1891), p. 269; van 1890-1891, opgesteld door J. de Ras, in *AUCL.* 56 (1892), p. 243-244; van 1891-1892, opgesteld door Ernest Soens, in *AUCL.* 57 (1893), p. 148-149; van 1892-1893, opgesteld door Ernest Soens, in *AUCL.* 58 (1894), p. 128-131.

(11) E. S(OENS) en A. D(IERICKX), *De hanse te Brugge,* in de rubriek Boekenkennis van *Dietsche Warande,* nieuwe reeks, 6 (1893), p. 412-417,recensie van Walther STEIN, Die Genossenschaft der deutschen Kaufleute zu Bruegge in Flandern, Berlin, 1890, vgl. 'een belangrijk verslag van het werk, dit verslag is ter uitgave bestemd', *AUCL.* 56 (1892), p. 244. E. (SOENS), *Groningen als Hansestad,* in de rubriek boekenkennis van *Dietsche Warande,* nieuwe reeks, 8 (1895), p. 72-73, recensie van J.B. SCHEPERS, Groningen als Hansestad, Groningen, 1891, in het Genootschap voorgesteld door Alberdingk Thijm, zie *AUCL.* 57 (1893), p. 148-149.

(12) Zie: *AUCL.* 55 (1891), p. 270 en 56 (1892), p. 242 voorbereid 'gedurende de vacantiedagen'.

Hendrik Poels, P. Lecoutere en E. Vliebergh (13).

Alberdingk Thijm zetelde in de jaren dat Soens te Leuven verbleef als tweede ondervoorzitter in het bestuur van Met Tijd en Vlijt (14). Naast die voor Soens vertrouwde gezichten kwam hij in contact met tal van andere - toen al of later - prominente figuren. Toen hij zich in het bestuur van Met Tijd en Vlijt engageerde, in 1891-1892 als raadslid en in 1892-1893 als boekbewaarder, waren onder meer P.G.H. Willems, J. Helleputte, A. Van de Vyvere, P.J. Sencie, H. Priem en F. Meeuws in functie (15).

Van de werkende leden werd verwacht dat ze geregeld spreekbeurten ten beste gaven die nadien soms heftig en uitvoerig bediscussieerd werden. Ernest Soens wist zich het tweede jaar dat hij aangesloten was te verzekeren van de waardering van zijn collega's. Pieter Bolsens, de eerste schrijver die instond voor het jaarverslag 1890-1891, merkte op dat Soens 'een toonbeeld van werkzaamheid' was (16). Hij bracht uiteenzettingen ten gehore over *Isaias*, in vertaling van Pater Jonckbloet, *Altaargeheimnissen* van Vondel, *Agia Sofia* van Schaepman (17) en werkte mee aan een gedenkboek voor professor Willems ter gelegenheid van de festiviteiten rond zijn vijfentwintig jaar voorzitterschap (18). Soens verwierf veel bijval voor zijn hulde aan de op 31 augustus 1891 overleden L.W. Schuermans. Deze pastoor van Wilsele, mede-

(13) BELLEFROID Jan Hendrik Paul, (1859-1933), jurist, zette zich in voor de vernederlandsing van de rechtspraak, *EVB*. Deel 1, p. 171-172; boekbewaarder bij Met Tijd en Vlijt, 1889-1890 en 1890-1891, hij studeerde in 1891 af; POELS Hendrik Andreas, (1868-1948), Nederlander, priester, aktief in de Christelijke arbeidersbeweging, studeerde te Leuven bijbelwetenschappen (1891-1957), *EVB*. Deel 2, p. 1258; LECOUTERE Carolus Franciscus Petrus, (1865-1921), studeerde klassieke filologie, promoveerde in 1893 tot doctor, vanaf 1893 hoogleraar aan de afdeling Germaanse Filologie, lid van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde in 1905, werkend lid vanaf 1907, *EVB*. Deel 1, p. 835-836; VLIEBERGH Jan Emiel; (1872-1925), jurist, doctor in de politieke en sociale wetenschappen in 1899, hoogleraar aan de Rechtsfaculteit vanaf 1907, in 1904 voorzitter Met Tijd en Vlijt, in 1911 algemeen voorzitter van het Davidsfonds, *EVB*. Deel 2, p. 1934-1935.

(14) Bij de dood van voorzitter P.E.H. Willems in 1858 volgde Alberdingk Thijm hem op. Zie: *EVB* onder ALBERDINGK THIJM. Pieter Paul Maria, deel 1, p. 66-67.

(15) WILLEMS Pieter, (1840-1898), zie: *EVB*. Deel 2; p. 2080-2081; HELLEPUTTE Joris, (1852-1925), zie: *EVB*. Deel 1, p. 647-648; VAN DE VYVERE Alois, (1871-1961), zie: *EVB*. Deel 2, p. 1996; SENCIE Pieter-Jozef (1865-1941), zie: *EVB*. Deel 2, p. 1404-1405; PRIEM Hendrik, (1861-954), zie: *EVB*. Deel 2, p. 1267; MEEUS Frans, (1869-1953), zie; *EVB*. Deel 2, p. 947-948.

(16) Zie het jaarverslag van 1890-1891, opgesteld door P. Bolsens, in: *AUCL*. 56 (1892), p. 184.

(17) 'eene gretig aanhoorde en dapper toegejuichte lezing', zie het jaarverslag van 1889-1890, opgesteld door A. HENDRICKX, in *AUCL*. 55 (1891), p. 250; 'eener allermerkweerdigste studie', zie het jaarverslag van 1890-1891, opgesteld door P. BOLSENS, in: *AUCL*. 56. (1892), p. 176-177; 'eene belangrijke voordracht', zie hetzelfde jaarverslag, p. 184-185.

(18) Zie: *AUCL*. 57 (1893), p. 194-195.

stichter van het Davidsfonds en lid van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde, had in samenwerking met Tijd en Vlijt in 1865-1870 het belangwekkend anti-particularistisch *Algemeen Vlaamsch Idioticon* uitgegeven. Hij hield als lid van Met Tijd en Vlijt geruime tijd voeling met de Vlaamsgezinde middens in Leuven, onder meer met Pol de Mont en Albrecht Rodenbach (19). Bij de onthulling van een gedenkteken voor Schuermans op 18 mei 1893 nam Ernest Soens het woord namens Met Tijd en Vlijt (20).

Toen de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde in 1891 een essaywedstrijd uitschreef over 'de rol van het booze beginsel, onder den naam van Lucifer, Satanas, Sinnekens enz. op het middeleeuwsch tooneel. Wat zijn daarvan de algemeene, en, in sommige werken, de bijzondere karaktertrekken?', bleek het 'eenige ingezonden opstel' van Ernest Soens te zijn (21). De jury, die bestond uit Alberdingk Thijm, Génard en Hiel, besloot het naamloos ingezonden werk toch te bekronen (22). De leden van Met Tijd en Vlijt reageerden enthousiast op dat nieuws en spraken, op voorstel van voorzitter Willems, af om Soens, samen met Pieter-Jozef Sencie, die tot hoogleraar benoemd was, te huldigen 'uit dank voor den luister dien zijn ons Genootschap verstrekken'. Op 15 december 1892 werd hen ter ere een gala-avondmaal aangeboden. Soens sprak er over Vlaamsgezindheid en werk (23).

Onder de leuze "Voor Godsdienst, Moedertaal en Vaderland!" op het vaandel, werden er op de vergaderingen soms verhitte discussies gevoerd over de strijdvragen van de Vlaamsche Beweging en hun relevantie voor maatschappelijke problemen. De toespraken van Mgr. Rutten, de Vlaamsgezinde bisschop van Luik, op het Davidsfondscongres te Gent in 1890, vormde de aanleiding voor voorzitter Willems om de opdracht voor de leden van Met Tijd en Vlijt te herhalen: 'dat wij de twee bijzonderste middelen beoefenen die ons voor het later leven een vasten invloed kunnen verzekeren: het woord en de pen' (24). Mgr. Rutten had een voor de kahtolieke gemeenschap

(19) Voor meer bijzonderheden, zie: *EVB*. eel 2, p. 1401-1402 onder SCHUERMANS, Lodewijk Willem.

(20) Zie het jaarverslag van 1890-1891, opgesteld door P. Bolsens; in: *AUCL*. 56 (1892), p. 190-191; jaarverslag van 1891-1892, opgesteld door A. VAN DE VYVERE, in: *AUCL*. 57 (1893), p. 183-184; jaarverslag van 1892-1893, opgesteld door A/ VAN DE VYVERE, in *AUCL*. 58 (1894), p. 342.

(21) *VMKVATL. 1892*. Gent, 1892, p. 198.

(22) Zie de rubriek Omroepen. In: *Dietsche Warande*. nieuwe reeks, 5 (1892), p. 422. Het werk werd door de Academie uitgegeven in de 6e reeks, Bekroonde Werken 7, Gent, 1893. Voor een bespreking ervan, zie de rubriek Boekennieuws en Kronijk. In: *Het Belfort*. 9 (1894) 1e halfjaar, p. 241-242.

(23) Zie het jaarverslag van 1892-1893, opgesteld door A. VAN DE VYVERE; in: *AUCL*. 58 (1894), p. 334-335 en 339.

(24) Zie het jaarverslag van 1890-1891, opgesteld door P. BOLSENS, in: *AUCL*. 56 (1892), p. 169-170.

belangrijke en in die dagen brandend actuele problematiek te berde gebracht, namelijk de opkomst van het socialisme. Hij verdedigde in zijn redevoering de stelling dat het verschil in taal tussen de sociale klassen de sociale conflicten in de hand werkte.

Ernest Soenst nam de woorden van Willems ter harte en bereidde de uitgave voor van *Het Socialismus, zijne gronde onderzocht en zijne onmogelijkheid bewezen*, de vertaling van een boekje van de Duitse jeuziet Victor Cathrein.

Ze verscheen in 1892 én in het jaarboek van het Davidsfonds én als zelfstandige publikatie bij Karel Peeters te Leuven. Soens vatte trouwens het plan op om een reeks Duitse sociale werkjes te bewerken (25). In *Het Belfort* en in *Dietsche Warande* wezen verschillende crititi op de noodzaak van dergelijke uitgaven. 'Laat langzamerhand eene antisocialistische bibliotheek tot stand komen, als burcht ter afwering van den maatschappelijken vijand', schreef Soens. Lodewijk Scharpé brak op zijn beurt een lans voor het ontwikkelen van een 'vlaamsche wetenschappelijke taal der staatshuishoudkunde' (26).

3. Het neothomisme

Soens schreef zich in het academiejaar 1891-1892 in aan het Hoger Instituut voor Wijsbegeerte, waar hij ongetwijfeld in contact kwam met Desiré Mercier, later aartsbisschop van Mechelen en kardinaal. Dat behoeft enige uitleg. Paus Leo XIII, die in zijn encycliek *Aeterni Patris* (1879) het neothomisme of de neoscholastiek propageerde, kon de Belgische bisschoppen er toe bewegen in oktober 1882 te Leuven van start te gaan met een leerstoel 'hoge wijsbegeerte volgens Sint-Thomas'. Titularis werd een jonge doctor in de theologie en docent wijsbegeerte aan het Klein Seminarie te Mechelen, Mercier. Op 30 september 1887 richtte bij het Hoger Instituut voor Wijsbegeerte op, in 1889 verkreeg hij pauselijke toestemming, in 1898 werd het definitief erkend. Het zoud ons te ver leiden om uit te leggen waarvoor het thomisme van Mercier precies stond. Belangrijk te weten is dat hij de thomistische filosofie in het kader van de positivistische tijdgeest actualiseerde door ze te confronteren met niewe (experimentele) wetenschappen als psychologie, sociologie, economie, maar ook fysiologie, biologie en dergelijke. Daarnaast stimuleerde hij de systematische stu-

(25) Zie de rubriek Boekennieuws en Kronijk. In *Het Belfort*. 7 (1892), 1e halfjaar, p. 76. Voor zover we weten is het bij een plan gebleven.

(26) Zie de besprekingen van *Een Wandelingsken door eenige Socialistische schriften* van J.R. door E. S(OENS). In: *Dietsche Warande*. De nieuwe reeks, 6 (1893), p. 96; de bespreking van *Het Socialisme* van E. SOENS door L. SCH(ARPE). In: *Het Belfort*. 7 (1892) 1e halfjaar, p. 217-218; zie ook: *Socialisme*. In: *Dietsche Warande*. nieuwe reeks, 5 (1892), p. 310-311. Soens recenseerde later ook het succesrijke, anti-socialistische *In Werkstaking. Sociale Studie* van priester Edg. Pattyn, in: *Het Belfort*. 13 (1898), p. 802-805.

die van de geschiedenis van het wijsgerig denken (27). Soens leerde hier wellicht het werk van Victor Cathrein, een voornaam Duits vertegenwoordiger van het neothomisme, kennen (28).

Ernest Soens studeerde op 20 juni 1893 met grote onderscheiding af als licentiaat in de Tomistische Wijsbegeerte (29). In zijn jaar - ze kwamen met drie studenten uit - bevond ook Maurice de Wulf, die faam verwierf met zijn *Histoire de la philosophie médiévale* en mee zijn naam zou geven aan het De Wulf-Mansion-Centrum. Een uitloper van Soens' licenties was zijn eenmalige medewerking aan de door Mercier in 1894 gestichte *Revue Néo-Scolastique*. In 1895 publiceerde hij uittreksels uit zijn onuitgegeven werk *La théorie de Hume sur la connaissance et son influence sur la philosophie anglaise* (30).

4. Poësis en retorica

Na zijn studies kon Soens aan de slag als leraar in de poësis aan het Sint-Lievenscollege te Gent. Vanaf 1896 kreeg hij er ook de retorica bij (31). Het is duidelijk dat hij in die jaren veel tijd en energie in het lesgeven investeerde. Toch zond hij af en toe een bijdrage naar *Het Belfort* of *Dietsche Warande*. Zijn interesse ging daarbij vooral uit naar de mythologie van 'onzen bloedeigen Germaanschen stam'; waarbij we mythe zowel in de gangbare eerste betekenis kunnen interpreteren als in de oorspronkelijke, mythe-mythos, het verhaal van een dichter. Soens gaf blijk van zijn geestesverwantschap met Friedrich Wilhelm Weber, een Westfaals katholiek dichter, waaraan ook op de vergaderingen van Met Tijd en Vlijt aandacht geschonken was (32). Hij becommentarieerde Webers *Dreizehnlinden* en vertaalde en leidde diens gedicht

(27) Zie: *De universiteit te Leuven 1425-1975*. Leuven, 1976, p. 342-343; *Leuven The Institute of Philosophy 1889-1989*. (brochure), Leuven, 1989, p. 11-15; *Nationaal Biografisch Woordenboek*. Deel 12. (Koninklijke Academien van België), Brussel, 1987, kolom 534-535 onder het trefwoord MERCIER, Desiré Josephh.

(28) Verschillende publicaties van Cathrein werden in *RNS* besproken, zie bijvorbeeld: *RNS*. 1894, p. 414-416 *Philosophia moralis in usum scholarum* (Freiburg-im-Breisgau, 1893) of *RNS*. 8 (1901), p. 100: *Durch Atheismus zum Anarchismus* (Freiburg-im-Breisgau, 1893) of *RNS*. 8 (1901), p. 100: *Durch Atheismus zum Anarchismus* (Freiburg-im Breisgau, 1900) waar de recensent sprak van "Père Cathrein, le moraliste bien connu".

(29) Zie: *AUCL*. 57 (1893), p. 342.

(30) Zie: *RNS*. 1895, p. 385-401.

(31) Universiteitsarchief K.U.L., steekkaartenstelsel studentesekretariaat.

(32) Zo gaf de 'eerw. heer' Lens in 1892 een lezing over 'Dr. Weber als wijsgeer en dichter' met een bespreking van het epos *'Dreizehnlinden'* dat door 'eerw. heer' Eug. de Lepeleer in het Nederlands vertaald was. Zie het jaarverslag van Met Tijd en Vlijt van 1892-1893. In: *AUCL*. 58 (1894), p. 338.

Goliath in (33). Soens wijdde verder ook een artikel aan het Engelse *Beowulf*-epos (34).

Rond de eeuwwisseling kon de Germaanse myhologie in Vlaamse intellectuele middens op ruime belangstelling rekenen. De Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde besloot in die context een prijsvraag te organiseren met als opdracht het samenstellen van een 'Handboek over de Germaanse Goden- en Heldenleer'. Ernest Soens en Jozef Jacobs werden een prijs toebedeeld voor hun *Handboek voor Germaansche Godenleer* (35). In hun inleiding - we parafraseren even - onderstreepten de auteurs het belang van de nog jonge mythologische wetenschap. Enerzijds vervulde de studie van de mythologie een voorname rol in het stimuleren van een 'nationaliteitsgevoel', anderzijds kon ze een verklaring bieden voor complexe folkloristische gebruiken en dan meer bepaald het bijgeloof, een handboek dus 'tot groote baat voor wetenschap en volksbeschaving' (36).

Soens en Jacobs werkten een aantal jaren later samen aan een studie over de 16e-eeuwse Antwerpse dichteres Anja Bijns die in *Leuvensche Bijdragen* opgenomen werd (37). Soens was met dat onderwerp al geruime tijd bezig. In 1900 leverde hij hierover een bijdrage in de reeks *Leven en Werken van Zuid-Nederlandsche Schrijvers* van de KVATL, in 1900-1902 publiceerde hij in *Leuvensche Bijdragen* een uitvoerig artikel met onuitgegeven gedichten van Anna Bijns (38).

Voor het Davidsfonds vertaalde Soens in 1904 nog *Vrede den arme*, een werkje van MarieVon Evensteen (39).

(33) E. SOENS. *Dr. Weber's Dreizehnlinden*. In: *Het Belfort*. 9 (1894) 1e halfjaar, p. 321-331 en 397-411; IDEM. *Goliath*. In: *Dietsche Warande:* nieuwe reeks, 12 (1899), p. 335-356 en 505-521. *Goliath* werd in 1900 als nr. 16 van de reeks *Duimpjesuitgaven* bij De Lille te Maldegem uitgegeven. Voor een korte bespreking zie: *Dietsche Warande en Belfort* (DWB). 1 (1900) 1e halfjaar, p; 506, gerecenseerd door Eug. De Lepeleer.

(34) E. SOENS. *Beowulf*. In: *Dietsche Warande* nieuwe reeks, 11 (1898), p. 240-256. Later, in 1907, zou Soens nog de Oud-IJslandse *Edda*-liederen bestuderen.

(35) Zie: *VMKVATL. 1901*. Gent, 1901, p. 596; Soens en Jacobs stuurden hun verhandeling in onder de kernspreuk 'Ars longa...', voluit 'Ars longa, vita brevis' (vrij vertaald: de kunst is eeuwig, het leven vergankelijk), origineel een aforisme van Hippocrates, hier in Latijnse versie ontleend aan Seneca. Het *Handboek van Germaansche Godenleer* werd in 1901 in de 6e reeks van de Academie als nummer 28 van de Bekroonde werken uitgegegeven.

(36) Zie de recensie van J: D(E) C(OCK). In: *DWB*. (1902) 2e halfjaar, p. 240-241; E. SOENS en J. JACOBS, *o.c.*, p. 8 (inleiding).

(37) E. SOENS en J. JACOBS. *Anne Bijns*. In: *Leuvensche Bijdragen*. 9 (1910-1911), p. 37-103. Een - eerder negatieve - recensie ervan door Willem de Vreese verscheen in: *VMKVATL. 1910*. Gent, 1910, p. 460-462.

(38) Zie zijn bedenkingen bij zijn bespreking van het werk *De jeugd van Anna Bijns* van Maurits Basse, in: *DWB*. 5 (1904) 2e halfjaar, p. 313; E. SOENS; *Onuitgegeven gedichten van Anna Bijns*. In *Leuvensche Bijdragen*. 4 (1900-1902), p. 199-368.

(39) *Davidsfonds Uitgaven*. 141. Ieper, 1904.

5. De histograaf

In 1906 werd Ernest Soens godsdienstleraar aan het Koninklijk Atheneum te Gent. We zien dat hij zich in deze fase van zijn loopbaan meer en meer begon toe te leggen op geschiedschrijving. Zo bracht hij in *Dietsche Warande en Belfort* van 1907 een *Bijdrage tot de geschiedenis der Fransche overheersing in België*. Daarin stelde hij, op aanwijzing van Frans De Potter, rijksarchivaris te Gent, een lijst samen met zilverwerk dat door partciulieren, kerken en kloosters aan zilversmeden overgemaakt was om te smelten, ten einde de opgelegde belastingen te kunnen betalen (40). Soens concentreerde zich nadien vrijwel uitsluitend op de geschiedenis van de abdij van Ninove en daarna die van Geraardsbergen.

Het is voor deze periode, dat Soens door Hendrik Vangassen als 'de onvermoeibare vorser van het archief van St. Cornelis' getypeerd werd (41). Al heeft hij het grootste deel van zijn resultaten weliswaar zelf niet kunnen uitgeven. Maar daar komen we verder apart even op terug.

Na de abdij van Ninove, ging Soens zich toeleggen op de geschiedenis van Geraardsbergen en dan meer bepaald van de Sint-Adriaansabdij. Zo leverde hij in 1911 een bijdrage over het onderwijs te Geraardsbergen (42). Zo leverde hij in 1911 een bijdrage over het onderwijs te Geraardsbergen (42). In 1914 publiceerde hij bij Spitaels-Schuermans te Aalst *De Abdij van Sint-Adriaan te Geraardsbergen. Haar pachthoven en molens*, min of meer op dezelfde leest geschoeid als zijn monografie over de abdij van Ninove (43).

Tussendoor gaf hij nog het *Cartularium en renteboek van het begijnhof Sinte Katharina op den Zavel te Aelst* uit (44).

6. "Het tijdperk der wetenschappelijke werking"

Ernest Soens trachtte na zijn studententijd voelig te houden met de actieve Vlaamsgezinde middens.

Hij bleef 'genoot buiten Leuven' van het "Genootschap ter beoefe-

(40) Zie: *DWB*. 8 (1907) 1e halfjaar, p. 164-170.

(41) H. VANGASSEN. *Geschiedenis van Ninove*. Deel 1. Ninove, 1949, p. 8.

(42) E. SOENS; *De voormalige scholen te Geraardsbergen*. In: *Handleidingen der Maatschappij van Geschied- en Oudheidkunde te Gent*, 1911, p. 37-84. Een herwerkte versie onder de titel D e Latijnse Scholen van Geraardsbergen werd te Gent in 1912 gepubliceerd. Soens schonk een exemplaar van deze studie aan de KVATL, zie: VMKVATL. 1911. Gent, 1912, p. 197; A. de Ceuleneer recenceerde ze in de rubriek Letterkundige Mededeling als 'eene zeer wetenschappelijke bijdrage tot de geschiedenis van het middelbaar onderwijs in onze gewesten', *Ibid.*, p. 212.

(43) Eerst gepubliceerd in de *Annalen van de Oudheidkunge Kring "Land van Aalst"*, in 1914.

(44) In: *Annalen van den Oudheidkundigen Kring van de Stad en het voormalig Land van Aelst*, 8 (1912), p. 1-135.

Voorpagina van de uitgave in 1912 van het *Cartularium en Renteboek van het Begijnhof te Aalst* in 1912 (PRIVEARCHIEF)

ning der aloude, vaderlandsche, christelijke beschavingsgeschiedenis", tot het in 1904 opgeheven werd (45).

Soens trad in 1901 toe tot de kring "Eigen Leven", die in 1898 naar de idee van Marie-Elisabeth Belpaire opgericht was (46). Artikel 3 van de statuten vatte het oogmerk van de organisatie mooi samen: 'Zij beoogt verbroedering en wederzijdsche ondersteuning onder de Vlaamsch-katholieke werkers teneinde met verenigde krachten, bij middel van godsdienst, wetenschap en kunst, aan de godsdienstige en zedelijke beschaving van onze volksstam te arbeiden' (47). Er werd van bij de aanvang bewust geopteerd voor een zekere geheimhouding van de werking om bemoeizucht van wereldlijke en geestelijke overheden te ontlopen. De leden engageerden zich op persoonlijke titel bij allerhande bestaande initiatieven en trachtten daar waar ze het na onderling overleg nodig achtten nieuwe impulsen te geven. "Eigen Leven" speelde een beslissende rol in de samensmelting van *Dietsche Warande en Belfort* in 1900. Emiel Vliebergh, die in 1899 op aanraden van zijn intieme vriend Louis Scharpé 'hoofddirecteur' van de kring werd, leidde de onderhandelingen met Alberdingh Thijm over de verkoop van *Dietsche Warande*. In 1899 nam Mej. Belpaire het tijdschrift van Thijm over. Een jaar later slaagde Vliebergh erin Alfons Siffer, de eigenaar van *Het Belfort*, voor de fusie te winnen. "Eigen Leven" had ook een belangrijk aandeel in de verjonging van het Davidsfonds en de inrichting van de Vliebergh-Sencieleergangen (1907) te Leuven. Verder bracht de kring het weekblad *Hooger Leven* (1906) en het tijdschrift *De Lelie* (1909) uit. De plannen voor de uitgave van het Vlaams katholiek dagblad *De Standaard* geraakte door het uitbreken van de oorlog niet verder dan het voorbereidend stadium. Ernest Soens raakte niet toevallig verzeild in "Eigen Leven" (48). Hij verleende daarvoor al zijn medewerking aan *Het Belfort* en *Dietsche Warande*. Bovendien kende hij verschillende leden persoonlijk: E.H. Arthur Scheiris was een collega aan het St.-Lievenscollege te Gent (49). Emiel Vliebergh werkte samen met Soens in het "Genootschap ter beoefening der aloude, vader-

(45) Zie: *AUCL*. 59 (1894), p. 137; 60 (1896), p. 158; 61 (1897), p. 204; 62 (1898), p. 212; 63 (1899), p. 212; 64 (1900), P; 230; 65 (1901), p. 232; 66 (1902), p. 248; 67 (1903), p. 236; 68 (1904) hebben we niet kunnen inkijken; Soens werd geen bijwonend lid van Met Tijd en Vlijt.

(46) J. PERSYN. *De wording van het tijdschrift Dietsche Warande en Belfort en zijn ontwikkeling onder de redactie van Em. Vliebergh en Jul. Persyn (1900-1924). (Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde* 6e reeks. *Bekroonde werken*. Nr. 90). Gent, 1963, p. 51; voor het kader zie het eerste deel; hoofdstuk I, 'De Kring "Eigen Leven" - Leuven omstreeks 1900 - De "Markgravelei"', p. 41-57.

(47) *Ibid.*, p. 465, bijlage 2.

(48) Uit het werk van Jan Persyn blijkt dat er correspondentie tussen Soens en Vliebergh (cfr. p. 120 voetnoot 63) en tussen Soens en Belpaire (cfr. p. 169 voetnoot 40) bewaard is gebleven.

(49) Zie: *EVB*. Deel 2, p. 1389-1390: leraar aan het Sint-Lievenscollege te Gent van 1896 tot 1919, onder het trefwoord: SCHEIRIS, Arthur.

landsche, christelijke beschavingsgeschiedenis" van Alberdingh Thijm en in Met Tijd en Vlijt. Pieter-Jozef Sencie, zeer goed bevriend met Vliebergh en Frans Meeus, maakten samen met Soens deel uit van het bestuur Met Tijd en Vlijt. Een willekeurige greep uit andere leden, Hugo Verriest, Alfons Van de Perre, Frans van Cauwelaert, Lodewijk Dosfel, toont nogmaal het voornaam gezelschap aan, waarmee Soens in contact kwam.

In 1910 schreef hij zich in voor het "1e Vlaamsch Taal- en Geschiedkundig Congres", dat doorging te Antwerpen (50). Dit congres groeide uit de "Nederlandse Taal- en Letterkundige Congressen", die vanaf 1849 met een zekere regelmaat afwisselend in Nederland en Vlaanderen plaatsvonden, en werd samen met het "XIVe Vlaamsch Natuur- en Geneeskundig Congres" en het "VIe Vlaamsch Congres der Rechtsgeleerden" georganiseerd. De inrichters hadden tot doel de noodzaak tot en de waarde van wetenschapsbeoefening in de eigen taal aan te tonen, opdat - eens de vernederlandsing van de Gentse universiteit een feit zou worden - de Vlaamse intelligentsia die oude eis ook inhoudelijk zouden kunnen waarmaken. Mas Rooses, de voorzitter van het Congres, wees er in zijn openingsrede op dat voor de Vlaamse Beweging 'het tijdperk der wetenschappelijke werking' aangebroken was (51).

Op het Congres werden Vlaamse hoogleraren van de verschillende universiteiten, wetenschappers en leerkrachten van het vrij en officieel onderwijs uitgenodigd. Onder de aanwezigen bevond zich ook een (informele) delegatie van het Koninklijk Atheneum van Gent. Naast Ernest Soens noteren we zijn collega's Dr. Maurits Basse, Dr. René de Clercq, Dr. V. Fris, Dr. J. Lhoneux, Hippoliet Meert, Oscar van Hauwaert en Dr. Leo van Puyvelde. Op Soens en Lhoneux na alle min

(50) Zie de 'lijst der reeds toegetreden leden' in het programmaboekje van het congres, p. 14; zie de 'Alphabetische Naamlijst der congresleden', in: *Handelingen van het Eerste Taal- en Geschiedkunsig Congres, gehouden te Antwerpen den 17-18-19 september 1910.* Antwerpen, z.d., p. 319, E. SOENS staat er wel verkeerdelijk aangegeven als F. Soens.

(51) Zie: *Handelingen van het Eerste Taal- en Geschiedkundig Congres, gehouden te Antwerpen den 17-18-19 september 1910.*. 1e congres, p. 17-20; wat de geschiedenis in het belang van de Vlaamse Filologencongressen betreft; zie: F. Camerlinckx. *De Vlaamse Filologencongressen. Hun verleden. Hun toekomst.* In: *Handelingen van het XXVe Vlaamse Filologencongres Antwerpen 17-19 april 1963.* Antwerpen, z.d., p. 17-29, meer bepaald p. 24-25; zie ook de bijdrage van J. Van Haver. In: *EVB.* Deel 2, p. 1881-1882 onder het trefwoord VLAAMSE FILOLOGENCONGRESSEN.

of meer bekende figuren (geworden) in de Vlaamse Beweging (52).

Het Tweede Congres, dat nu de benaming "Tweede Vlaamsch Philologencongres" kreeg werd in 1913 omwille van de Wereldtentoonstelling te Gent gehouden, terug samen met het "Natuur- en Geneeskundig" en "Rechtskundig Congres". Max Rooses en August Borms, voorzitter en secretratis van het eerste congres te Antwerpen, belegden eind 1912 een vergadering die de professoren A. de Ceuleneer, W. de Vreese, J. Vercouillie en advocaat L. Willems tot voorzitters van een zogenaande "Regelingscommissie" verkoos. Die contacteerde een vijftigtal personen 'die door hun ambt of hun wetenschappelijke arbeid als aangewezen zijn om dergelijke congressen te helpen inrichten'. Daarvan reageerden er 18 en zij vormden het 'plaatselijk inrichtingscomiteit' (53). We vinden onder hen verscheidene leraren van het K.A. Gent terug die in 1910 al aanwezig waren, Basse, de Clercq, Fris, Meert, Van Hauwaert, Van Puyvelde en ook Ernest Soens. Daarnaast zijn ook Prof. Dr. P. Fredericq, Edw. Gaillard. Dr. Desiderius Stracke s.j. en Dr. V. vander Haeghen het vermelden waard (54).

Waarom nu deze opsomming? Het belang van deze congressen is moeilijk te onderschatten. Ze kunnen bestempeld worden als de ontmoetingsplaats bij uitstek van de Vlaamsvoelende intellectuele elite in die dagen (55). Soens onderschreef vrijwel onmiddellijk de lijst der toetreders tot het eerste congres en volgde er naar alle waarschijnlijkheid de meeste voordrachten. Hij kende verschillende sprekers trouwes meer dan alleen bij naam: L. van Puyvelde, M. Basse, O. van

(52) BASSE, Maurits, (1868-1944), leraar aan het K.A. Gent van 1903 tot 1928; promoveerde tot doctor in de Germaanse filologie aan R.U. Gent in 1891; zie: *EVB*. Deel 1, p. 134-135; DE CLERCQ, René, (1877-1932), leraar aan het K.A. Gent van 1907 tot 1915; promoveerde tot doctor in de Germaanse filologie aan de R.U. Gent in 1902; zie: *EVB*. Deel 1, p. 299-300; FRIS, Victor, (1877-1925), leraar aan het K.A. Gent van 1903 tot 1919; promoveerde tot doctor in de geschiedenis aan de R.U. Gent in 1899; zie: *EVB*. Deel 1, p. 541; MEERT, Hippoliet, (1865-1924), leraar aan het K.A. Gent vanaf 1896, studeerde Germaanse talen, geschiedenis en aardrijkskunde; zie: *EVB*. Deel 2, p. 939-941; VAN HAUWAERT, Oscar, (1868-1961), leraar aan het K.A. Gent van 1896 tot 1918; behaalde het diploma van geaggregeerd leraar in de Germaanse filologie aan de Ecole Normale Supérieure te Luik; zie: *EVB*. Deel 1, p. 643; VAN PUYVELDE, Leo, (1882-1965), leraar aan het K.A. Gent tot 1912; promoveerde tot doctor in de Letteren en de Wijsbegeerte (specialisatie kunstgeschiedenis) aan de K.U. Leuven in 1905; zie: *EVB*. Deel 2, p. 1271-1273.

(53) Zie: *Handelingen van het Tweede Vlaamsche Philologencongres. Gehouden te Gent den 20-21-22 september 1913*. Gent, z.d., *Een Woord Vooraf*, p. 5-14.

(54) FREDERICQ, Paul, hoogleraar in Nederlandse literatuur en nationale geschiedenis aan de R.U. Gent; zie: *EVB*. Deel 1, p. 538-539 en *Nationaal Biografisch Woordenboek*. 6, kolom 296-305; GAILLARD, Eduard: Bestendig Secretaris van de KVATL; STRACKE, Desiderius, zie *EVB*. Deel 2, p. 1490-1492; VANDER HAEGHEN, Victor: stadsarchivaris van Gent.

(55) De namenlijkst van organisatoren, sprekers en deelnemers is zonder meer indrukwekkend. Zie in dit verband: F. CAMERLINCKX, *art. cit.*, p. 25.

Hauwaert en J. Lhoneux waren collega's op het Atheneum, K. Lecoutere werkte twee jaar met Soens in het zevenkoppige "Genootschap ter beoefening der aloude, vaderlandsche; christelijke beschavingssgeschiedenis" van Alberdingk Thijm, J. Sencie zetelde twee jaar met Soens in het bestuur van Met Tijd en Vlijt:

Wat Soens' collega's betreft, zelfs als we ervan uitgaan dat ze op de school nauwelijks met elkaar omgingen, dan nog kunnen we stellen dat een dergelijk lerarencorps een opmerkelijke sfeer gecreëerd moet hebben. Vrijwel dezelfde delegatie van het Atheneum verleende haar medewerking aan de organisatie van het tweede congres. Een toeval? Ernest Soens sprak ook op het "Tweede Vlaamsch Philologencongres" en hij koos zijn onderwerp blijkbaar met zorg: "Vlamingen en Walen in de abdij van St.-Adriaan te Geraardsbergen' (56).

Soens werd eind 1915 pastoor te Destelbergen. In die laatste jaren van zijn leven kunnen we nog twee (gelegenheids)bijdragen noteren (57). Hij overleed op 24 maart 1918.

B. "DEN GRONDSLAG VAN EENE TE BEWERKEN GESCHIEDENIS DER ABDIJ"

We vermeldden het reeds in de inleiding: Soens' werk *De pachthoven en molens der abdij van Ninove* was in 1910 door de KVATL ter publikatie aanvaard. De volledige versie is momenteel echter zoek. Daarom vonden we het raadzaam bij de huidige Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde te informeren of een kopie van het manuscript niet in haar archief bewaard wordt. Jammer genoeg is er geen inventaris van onuitgegeven manuscripten voorhanden. Er werden wel twee bundeltjes met correspondentie van en aan Ernest Soens teruggevonden (58). Die bevatten onverwacht interessante informatie.

Het eerste bundeltje (59). In een brief van 2 december 1905 stelde Soens de Commissie voor Middeleeuwe Letterkunde van de KVATL voor om 'het door mij afgeschreven en bewerkte Tweede Charterboek der Abdij van Ninove' uit te geven. Het zou fungeren als vervolg of beter als aanvulling op de oorkondenverzaemling die kannunik J.-J. de

(56) Zie: *Handelingen van het Tweede Vlaamsche Philologencongres. Gehouden te Gent den 20-21-22 september 1913*. p. 279-292, toespraak op de vergadering van 21 september.

(57) E. SOENS. *Historische schets van het Gesticht der E.E. Zusters Franciscanessen van Gent, geheeten Crombeen, bij het tweehonderdjarig jubelfeest van zijn bestaan.* Sint-Amandsberg, 1915; IDEM. *Kunstinventaris van Ninove*. In: DWB. 18 (1917), p. 166.

(58) Brief van Prof: Dr: M. Hoebeke, Gent 30 mei 1989, met naschrift, Gent 2 juni 1989. De twee bundeltjes behoren tot een nog niet gklasseerd en geïnventariseerd onderdeel van het archief.

(59) Op de kaft staat in blauw potlood aangegeven: 225, Hr. Soens.

Smet in 1841 aan de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis te Brussel presenteerde (60). Een lid van de Koninklijke Academie te Brussel had hem, volgens Soens, aangezocht om het de KCG voor te leggen, maar hij zelf gaf de voorkeur aan de KVATL te Gent. Het *Charterboek* bevatte 256 archiefstukken gedateerd van 1198 tot 1660. Hij bewaarde verder nog een honderdtal leenbeschrijvingen, voornamelijk uit de 15e en 16e eeuw. Soens kondigde terloops ook aan dat ze 'den grondslag uitmaken van eene te bewerken Geschiedenis der Abdij' (61). De Bestendig Secretaris antwoordde hem in een brief van 4 december 1905 dat het bestuur de aanvraag negatief adviseerde.

Het tweede bundeltje. Soens richtte zich in een brief van 1 mei 1910 tot de leden van de Commissie voor Geschiedenis van de KVATL. Hij bood hun het eerste deel van zijn *Geschiedenis van de Abdij van Ninove* ter lezing aan, met de belofte het van volledige plaats- en personenregisters te voorzien, als het in aanmerking kwam voor publikatie. Hij voegde eraan toe ook een tweede deel en een cartularium te kunnen voorbereiden (62).

Edward Gaillard, de Bestendig Secretaris, legde het manuscript voor aan de Bestendige Commissie voor Geschiedenis en deelde in een begeleidend schrijven van 12 mei 1910 mee dat hij Dr. Willem de Vreese, lid van de Commissie voor Middelnederlandse Taal-en Letteren, bereid gevonden had als tweede verslaggever op te treden. De zaak kwam voor op de vergadering van 13 mei (63). Op 21 mei zond Gaillard een bevestiging naar Jan Broeckaert, die de interne nota twee dagen later voor ontvangst tekende (64). Dezelfde dag bracht de Bestendig Secretaris Soens op de hoogte dat zijn verzoek bij de subcommissie

(60) J.J. DE SMET. *Codex diplomaticus abbatie Ninoviensis*. In: *Corpus Chronicorum Flandriae*. Deel II. Brussel, 1841, p. 751-983.

(61) In et Rijksarchief Beveren-Waas worden in het fonds Abdij Ninove, onder nr. 144 zijn voorbereidingen bewaard; we vinden in de bundel 2 kladschriften met afschriften van denombrementen (nr. 1, periode 1445-1597 en nr. 2, periode 1529-1647) en 18 carnets onder de titel 'Groot Kartularium - Ninove' (nrs 6 tot 24, voor de periode 1360 tot 1794); verder steekt in de bundel nog een verzameling losse nota's: archivalische aantekeningen, schetsen van zegels, een fragment van een plaatsregister, voorbereidingen van teksten, die later in de *Geschiedenis van de Abdij van Ninove* zouden voorkomen...

(62) Het eerste deel was getiteld *De Pachthoven en Molen der Abdij van Ninove*. In het tweede deel zou hij de rol van de abdij de godsdienstig, politiek en wetenschappelijk gebied behandelen, zie het verslag van Jan Broeckaert. In: *VMKVATL. 1910*. Gent, 1910, p. 711. Broeckaert baseerde zich hiervoor op de inleiding van het eerste deel, zie het ontwerp van uitgave in het tweede bundeltje correspondentie. Wat het cartularium betreft, hij herhaalde hiermee voorzichtig zijn voorstel van 1905.

(63) Vgl.: *VMKVATL. 1910*. Gent, 1910, p. 322 en 323-324.

(64) In het bundeltje correspondentie vinden twee soorten brieven: enerzijds klasversies van brieven naar Soens en van interne nota's, anderzijds de originele versies van interne nota's, die door de geadresseerde voor ontvangst getekend werden en waarop aantekeningen staan over het verder verloop van de zaak.

'Bio-Bibliographie' in behandeling was. Op 17 juni informeerde Gaillard bij De Vreese en maakte hem het verslag van Broeckaert, afgeleverd op 15 juni, over. Hun bevindingen werden gepubliceerd in de *Verslagen en Mededelingen* (65). Beide verslaggevers prezen het uitgebreid archiefonderzoek van Soens. Broeckaert bleek zo ingenomen met het werk dat hij het eerder samenvatte dan grondig evalueerde. Hij gaf een onvoorwaardelijk gunstig advies. De Vreese sloot zich bij het gunstig advies aan, maar, 'onder uitdrukkelijk voorbehoud dat de Schrijver er nog eens de fijne schaaf over late gaan'. Zijn kritiek was tweevoudig van aard. Als filoloog stoorde hij zich aan de gallicismen en 'hinderlijke flandricismen bij de vleet' (66). Als wetenschapper oordeelde hij dat het werk soms iets te weinig samenhag vertoonde, dat Soens af en toe in herhaling viel of open deuren intrapte.

De Academie volgde de adviezen en keurde de uitgave op de vergadering van 3 augustus principieel goed (67). De Bestendig Secretaris meldde de beslissing aan Soens in een brief van 11 augustus 1910. Hij bezorgde hem het manuscript terug en verzocht hem aan de opmerkingen 'het gewenschte gevolg' te geven. Hoe Soens precies reageerde, is ons niet bekend. We weten wel dat hij het manuscript retourneerde. Twee jaar later vroeg hij het via een lid van de Academie, J. Muyldermans, terug (68). De Bestendig Secretaris interpreteerde dat als een voornemen om de monografie te herwerken en drukte hem in een schrijven van 11 mei 1912 op het hart 'heel het stuk nog eens met zorg na te zien'. Soens antwoordde op 15 mei enigszins verontwaardigd: 'Uedele vergeet misschien dat die veranderingen sedert jaren gedaan zijn'. In zijn werk *De Abdij van Sint-Adriaan te Geraardsbergen. Haar Pachthoven en Molens* van 1914 verwees Soens terloops nog wel naar het manuscript over de abdij van Ninove, maar uit het 'sedert meer dan vijf jaar ter perse liggend in de K. Vl. Academie' klonk niet veel hoop meer (69).

Waarom werd het werk dan niet gedrukt? We weten in elk geval dat Alfons Siffer, die de publicaties van de Academie verzorgde, een aantal voorbereidingen trof. Zo vonden we in het tweede bundeltje correspondentie een 'ontwerp van uitgave', waarschijnlijk een eerste, gedeeltelijke drukproef (70). Naar de preciese redenen van het afstel kunnen

(65) Zie: *VMKVATL. 1910.* Gent, 1910, p. 711-717.

(66) Merken we op dat de Vreese in 1899 het invloedrijke en succesvolle boek *Gallicismen in het Zuidnederlandse. Proeve van taalzuivering* publiceerde dat in 1894 door de KVATL bekroond was.

(67) Vgl. *VMKVATL. 1910.* Gent, 1910, p. 653.

(68) Soens kende Muyldermans van "Eigen Leven". Muyldermans was er tot zijn ontslag in 1906 voorzitter van.

(69) E. SOENS. *De abdij van St. Adriaan te Geraardsbergen. Haar pachthoven en molens.* Aalst, 1914, p. 80 voetnoot 2. Wat de Academie betreft: 'ter pers' stond het laatst vermeld in het *Jaarverslag KVATL.* 26 (1912), Gent, 1912, p. 87.

(70) Het 'ontwerp voor uitgave' bestond uit een afdruk van de inleiding; en overzicht van de bronnen, beschouwingen over munten, maten en gewichten en een fragment uit het hoofdstukje over grondschenkingen, in totaal een tiental pagina's.

we alleen maar gissen. Een van de verslaggevers, Jan Broeckaert, overleed op 9 februari 1911. We kunnen ons de vraag stellen of hij als secretaris van de Bestendige Commissie voor Geschiedenis, Bio-Bibliografie als pleitbezorger voor Soens optrad? Een ander aspect dat we in rekening moeten brengen is de vraag of de Academie over voldoende werkingskrediet beschikte. Rond de eeuwwiselling streefde de KVATL uitbreiding van haar werkterrein en wetenschappelijke vernieuwing na (71). De financiering leverde echter kopzorgen op. Om bepaalde projecten te kunnen realiseren werd de medewerking gezocht van binnenlandse instellingen en buitenlandse Academies. De Academie kon voor welomschreven doeleinden verder gebruik maken van verschillende particulier toegekende fondsen, terwijl ook de vereniging "Pro Academia" publiekelijk gelden inzamelde voor nieuwe prijzen. De gewone werking daarentegen kwam geregeld in het gedrang door ontoereikende overheidstoelagen, met als gevolg dat sommige uitgaven effectief aanzienlijk vertraging opliepen (72). Dan is er de Eerste Wereldoorlog. De KVATL staakte haar werkzaamheden van augustus 1914 tot 1919. Willem De Vreese werd in 1919 wegens zijn rol in het activisme uit de Academie gezet.

Wat kunnen we hieruit besluiten? De Academie had de uitgave van Soens' monografie onder voorbehoud aanvaard. Daar ze het financieel zeker niet breed had en daar Soens aan de gestelde voorwaarden blijkbaar niet voldoende tegemoet kwam, werd de uitgave opgeschort. Het project raakte dan definitief in het vergeetboek bij het uitbreken van de oorlog.

Wat is er met het manuscript gebeurd? Soen vroeg en kreeg het in 1912 van de Academie terug. Hij bewaarde het tot zijn dood in 1918. Het grootste deel van zijn papieren werden overgeërfd door zijn jongere broer Petrus, die bestuurder en aalmoezenier van het ziekenhuis te Oudenaarde was of werd (73). Die contacteerde naderhand de redactie van de in 1925 opgestarte *Analecta Praemonstratensia* en liet het werk in de abdij van Tongerlo achter.

In 1928 publiceerde het tijdschrift een 'interessante brok' uit het manuscript onder de titel *Het Domein der Premonstratenzerabdij van Ninove* (74). Petrus Soens bezorgde de KVATL er een overdruk van (75).

(71) Zie: W. ROMBOUTS. *De Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde (1886-1914). Haar geschiedenis en haar rol in het Vlaamse cultuurleven.* II en III; (*KANTL.* Vle reeks. Nr: 110), Gent, 1981, p. 359-374.

(72) *Ibid.*, p. 363-364 en 430.

(73) Ernest had voor zover we weten nog twee broers, die alletwee trouwens ook de priesterwijding ontvingen: Petrus (1874-1960) en Alfons (1879-1965). Zie: J. PYPERS. *Schetsen uit Aspelare.* Ninove, 1967, p. 148-149.

(74) *Analecta Praemonstratensia.* 4 (1928), p. 266-293 en 374-405, Paul Lindemans duidde later aan dat het hier het eerste deel betrof.

(75) Zie: *VMKVATL. 1929.* Gent, 1929, p. 48 onder de rubriek Aangeboden Boeken.

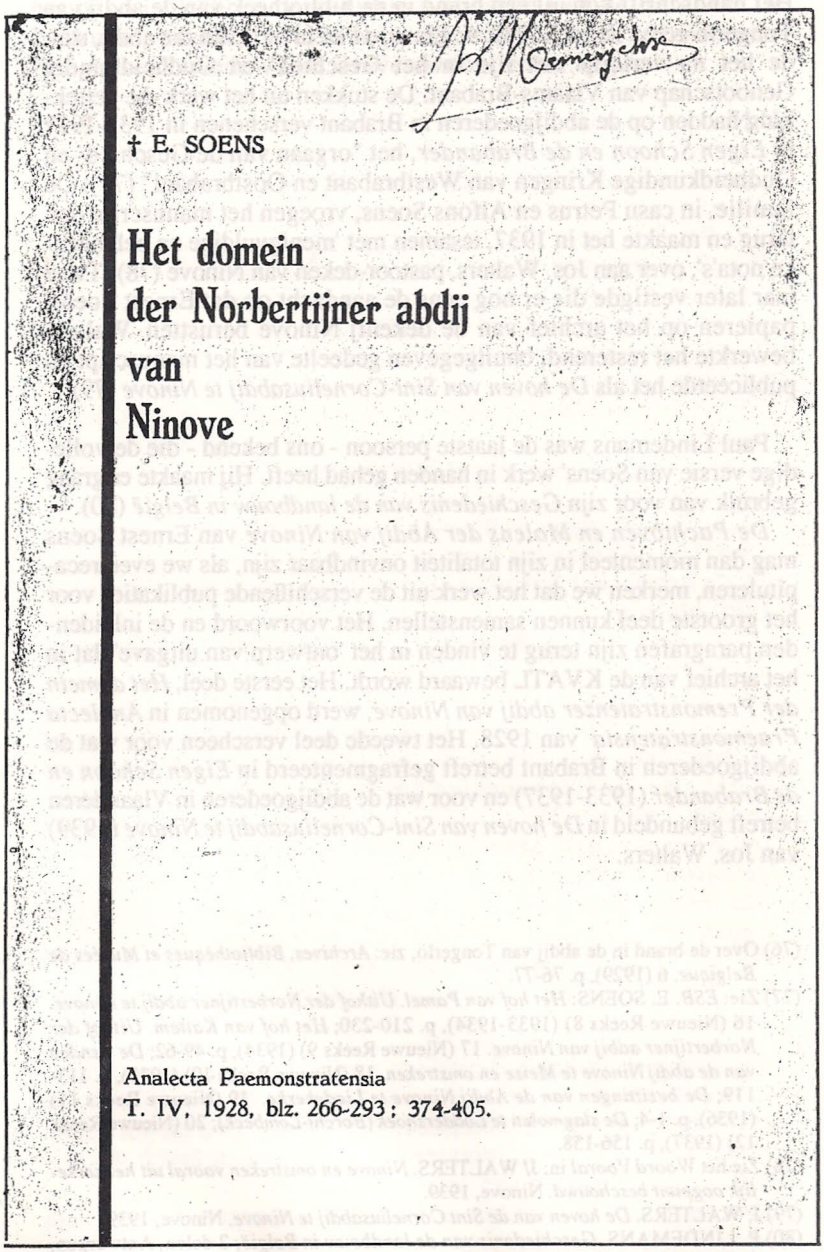

† E. SOENS

Het domein der Norbertijner abdij van Ninove

Analecta Paemonstratensia
T. IV, 1928, blz. 266-293 ; 374-405.

Voorpagina van posthume uitgave in 1928 van H*et domein der Norbertijner abdij van Ninove* (PRIVEARCHIEF)

Het handschrift kon uit een brand in de bibliotheek van de abdij van Tongerlo gered worden (76). A. Erens, de archivaris van die abdij, stelde het na verloop van tijd in het Geschied- en Oudheidkundig Genootschap van Vlaams-Brabant. De stukken uit het werk die betrekking hadden op de abdijgoederen in Brabant verschenen in 1933-1937 in *Eigen Schoon en de Brabander*, het "orgaan van de Geschied- en Oudheidkundige Kringen van Westbrabant en Oostbrabant" (77). De familie, in casu Petrus en Alfons Soens, vroegen het manuscript dan terug en maakte het in 1937, tesamen met 'menigvuldige en belangrijke nota's', over aan Jos. Walters, pastoor-deken van Ninove (78). Twee jaar later vestigde die er nog eens de aandacht op dat Ernest Soens' papieren op het archief van de dekenij Ninove berustten. Walters bewerkte het resterend, onuitgegeven gedeelte van het manuscript en publiceerde het als *De hoven van Sint-Corneliusabdij te Ninove* (79).

Paul Lindemans was de laatste persoon - ons bekend - die de volledige versie van Soens' werk in handen gehad heeft. Hij maakte er graag gebruik van voor zijn *Geschiedenis van de landbouw in België* (80).

De Pachtoven en Molens der Abdij van Ninove van Ernest Soens mag dan momenteel in zijn totaliteit onvindbaar zijn, als we even recapituleren, merken we dat het werk uit de verschillende publikaties voor het grootste deel kunnen samenstellen. Het voorwoord en de inleidenden paragrafen zijn terug te vinden in het 'ontwerp van uitgave' dat in het archief van de KVATL bewaard wordt. Het eerste deel, *Het domein der Premonstratenzer abdij van Ninove*, werd opgenomen in *Analecta Praemonstratensia* van 1928. Het tweede deel verscheen voor wat de abdijgoederen in Brabant betreft gefragmenteerd in *Eigen Schoon en de Brabander* (1933-1937) en voor wat de abdijgoederen in Vlaanderen betreft gebundeld in *De hoven van Sint-Corneliusabdij te Ninove* (1939) van Jos. Walters.

(76) Over de brand in de abdij van Tongerlo, zie: *Archives, Bibliothèques et Musées de Belgique*. 6 (1929), p. 76-77.

(77) Zie: *ESB*. E. SOENS: *Het hof van Pamel. Uithof der Norbertijner abdij te Ninove*. 16 (Nieuwe Reeks 8) (1933-1934), p. 210-230; *Het hof van Kattem. Uithof der Norbertijner adbij van Ninove*. 17 (Nieuwe Reeks 9) (1934), p. 49-62; *De tienden van de abdij Ninove te Meise en omstreken*. 18 (Nieuwe Reeks 10) (1935), p. 113-119; *De bezittingen van de Abdij Ninove te Liedekerke*. 19 (Nieuwe Reeks 11) (1936), p. 1-4; *De slagmolen te Loddershoek (Borcht-Lombeek)*; 20 (Nieuwe Reeks 12) (1937), p. 156-158.

(78) Zie het *Woord Vooral* in: J/ WALTERS. *Ninove en omstreken vooral uit het kerkelijk oogpunt beschouwd*. Ninove, 1939.

(79) J. WALTERS. *De hoven van de Sint Corneliusabdij te Ninove*. Ninove, 1939.

(80) P. LINDEMANS. *Geschiedenis van de landbouw in België*; 2 delen, Antwerpen, 1952, zie de bibliografie, deel 1, p. 16, voetnoot 1; Lindemans maakte bij de verwijzing naar het handschrift een speciale annotatie; waarin hij het werk 'een der beste en degelijkste bijdragen voor de kennis van onze landbouw in het verleden' noemde: 'het verdient gepubliceerd te worden'.

ALGEMEEN BESLUIT

Een figuur als Ernest Soens toont het niet te onderschatten belang aan van de rol die vele (priester-)leraars gespeeld hebben in de intellectuele geschiedenis van Vlaanderen én de ontvoogdingsstrijd van de Vlaamse beweging voor de Eerste Wereldoorlog. Zijn geval kan gerust als representatief beschouwd worden voor diegenen die vanuit de tweede rij hun - enigszins anoniem geworden - bijdrage hebben geleverd.

Ook als geschiedschrijver heeft Soens een moeilijk te ontkennen verdienste. Dat zijn tekstuitgaven en studies niet meer ten volle zouden voldoen aan de huidige (historisch-)wetenschappelijke normen doet niet zo veel ter zake. Hij leefde en werkte in een andere tijdsgeest. Trouwens, elke mogelijke kritiek wordt ruimschoots gecompenseerd door zijn bewonderenswaardige werkkracht en productiviteit. Vele archieven, archieffondsen en onderwerpen waren zowat onontgonnen terrein. Daar ligt overigens de verdienst van zovele - onderschatte - plaatselijke historici.

Ernest Soens verdient eigenlijk meer dan een beknopte en grotendeels beschrijvende biografische schets. Meer, in de zin, dat zijn aanwezigheid in verschillende intellectuele milieus een invalshoek verschaft om een ruimere studie te plegen over het ideeëngoed dat die kringen bezighield en beïnvloedde. Om één voorbeeld te geven, vanuit historiografisch standpunt: hoe keken Soens en zijn collega's tegen geschiedenis aan, hoe concipieerden ze 'hun geschiedenissen', tegen welke achtergrond ontwikkelden ze hun werkzaamheden, wat waren hun vorming, interesses; contacten? We hopen, wat die laatste aspecten betreft, al een aanzet tot antwoord gegeven te hebben.

BIBLIOGRAFIE ERNEST SOENS

Boeken en tijdschriftartikels

Den Weleerweerden Heer ende Meester Guido Gezelle, in: Het Belfort, 4 (1889) 1e halfjaar, p. 329.

Het socialisme: zijne gronden onderzocht en zijne onmogelijkheid bewezen. Leuven, 1892.

De rol van het Booze Beginsel op het Middeleeuwsch Tooneel. (Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde. 6e reeks. Bekroonde Werken. 7). Gent, 1893.

Dr. Weber's Dreizehnlinden, in: Het Belfort, 9 (1894) 1e halfjaar, p. 321-331 en 397-441.

La théorie de Hume sur la connaissance et son influence sur la philosophie anglaise, in: Revue Néo-Scolastique (1895), p. 385-401.

Beowulf, in: Dietsche Warande: nieuwe reeks 11 (1898) p. 240-256.

Goliath, een gedicht van F.W. Weber, in: Dietsche warande, nieuwe reeks 12 (1899) p. 335-356 en 505- 521

Goliath, (Duimpjesuitgaven. 16). Maldegem, 1900.

Onuitgegeven Gedichten van Anna Bijns, in: Leuvensche Bijdragen, 4 (1900-1902), p. 199-368.

Handboek voor Germaansche Godenleer. Samen met Joz. Jacobs. (Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde. 6e reeks. Bekroonde Werken. 28). Gent, 1901.

Vrede den arme. Vertaling van Marie Von Evensteen. (Davidsfonds Uitgaven. 141). Ieper, 1904.

Bijdrage tot de geschiedenis der Fransche overheersing in België, in: Dietsche Warande en Belfort, 8 (1907) 1e halfjaar, p. 164-170.

Edda Liederen. 1907.

De kerk van Ninove en haar mobilier. in: Handelingen der Maatschappij van Geschied- en Oudheidkunde te Gent, 8 (1907), p. 213-259.

De herberg der abdij van Ninove te Aalst, in: Nieuw leven van het arrondissement Aalst, 2 (1909), p. 53-54

De herberg der abdij van Ninove te Gent, in: Bulletijn der Maatschappij van Geschied- en Oudheidkunde te Gent, 18 (1910), p. 150-184.

Anna Bijns, samen met Joz. Jacobs, in: Leuvensche Bijdragen, 9 (1910-1911), p. 37-103.

De voormalige scholen te Geraardsbergen, in: Handelingen der Maatschappij van

Geschied- en Oudheidkunde te Gent, 1911, p; 37-84.

Aperçu historique sur l'ancienne abbaye de Ninove, in: Bulletin de la Flandre Orientale, fac. VIII, Gent, 1912, p. 15-18.

Cartularium en renteboek van het Begijnhof Ste Katharina op den Zavel te Aalst. in: Annalen van den Oudheidkundigen Kring van de Stad en het voormalig Land van Aelst, 8 (1912), p. 1-135.
Vlamingen en Walen in de Abdij van St-Adriaan te Geraardsbergen. in: Handelingen van het Tweede Vlaamsch Philocongres. Gehouden te Gent den 20-221-22 september 1913. Sint-Amandsberg, z.d., p. 279-292.

De abdij van Sint-Adriaan te Geraardsbergen. Haar pachthoven en molens. Aalst, 1914.

Historische schets van het Gesticht der E.E. Zusters Franciscanessen van Gent, geheeten Crombeen, bij het tweehonderdjarig jubelfeest van zijn bestaan.
Sint-Amandsberg, 1915.

Kunstinventaris van Ninove, in: Dietsche Warande en Belfort, 18 (1917), p. 166-

Boekbesprekingen door Ernest Soens

"Trou moet blycken", in: Dietsche Warande en Wetenschappelijke Nederlander, nieuwe reeks 4 (1891) p. 416.

E. Soens en A. Dupont, De Hansa te Brugge, in: Dietsche Warande, nieuwe reeks 6 (1893) p. 412-417.

Een Wandelingsken door eenige Socialistische schriften, in: Dietsche Warande, nieuwe reeks, 6 (1893) p. 96.

Groningen als Hanzestad, in: Dietsche Warande, nieuwe reeks 8 (1895), p. 72-73.

In werkstaking. Sociale studie, in: Het Belfort,13 1898), p. 802-805.

De jeugd van Anna Bijns; in: Dietsche Warande en Belfort, 5 (1904) 2e halfjaar, p. 313.

Boekbesprekingen van werk van Soens

Het Socialismus: zijne gronden onderzocht en zijne mogelijkheden bewezen, vertaling van V. Cathrein, in: Het Belfort, 7 (1892) 1e halfjaar, p. 217-218

Socialisme, in: Dietsche Warande, nieuwe reeks 5 (1892) p. 310-311.

De rol van het Booze Beginsel op het Middeleeuwsch Tooneel, in: Het Belfort, 9 (1894) 1e halfjaar, p. 241-242.

E(ug.) D(e) L(epeleer), (Goliath), in Dietsche Warande en Belfort, 1 (1900) 1e halfjaar, P. 506.

J. D(e) C(ock), Handboek voor Germaansche Godenleer, in: Dietsche Warande en Belfort, 3 (1902) 2e halfjaar, P. 240-241.

Andere

Koninklijke Vlaamsche Academie, in: Dietsche Warande, nieuwe reeks 5 (1892) p. 422.

Posthume uitgaven

Het domein der Premonstratenzerabdij van Ninove, in: Analecta Praemonstratensia, 4 (1928), p. 266-293 en 374-405.

Het hof van Pamel. Uithof der Norbertijnerabdij te Ninove, in: Eigen schoon en de Brabander, 16 (Nieuwe Reeks 8) (1933-1934), p. 210-230.

Het hof van Kattem. Uithof der Norbertijnerabdij van Ninove, in: Eigen Schoon en de Brabander, 17 (Nieuwe Reeks 9), p. 49-62.

De tienden van de abdij van Ninove te Meise en omstreken, in: Eigen Schoon en de Brabander, 18 (Nieuwe Reeks 10) (1935), p. 113-119.

De bezittingen van de Abdij Ninove te Liedekerke, in: Eigen Schoon en de Brabander, 19 (Nieuwe Reeks 11) (1936), p. 1-4.

De slagmolen te Loddershoek (Borcht-Lombeek), in: Eigen Schoon en de Brabander, 20 (Nieuwe Reeks 12) (1937), p. 156-158.

De Hoven van de Sint-Corneliusabdij te Ninove. Bewerkt door J. Walters. Ninove, 1939.

Stijn Van de Perre
Belgische Onafhankelijkheidslaan 67
1080 Brussel

(*) SIGELS

AP	:	Analecta Praemonstratensia
AUCL	:	Annuaire de l'Université Catholique de Louvain
DWB	:	Dietsche Warande en Belfort
ESB	:	Eigen Schoon en de Brabander
EVB	:	Encyclopedie van de Vlaamse Beweging
KVATL	:	Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde
RNS	:	Revue Néo-Scolastique
VMKVATL	:	Verslagen en Mededelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal en Letterkunde.

— HET LAND VAN AALST —
LOSSE NUMMERS
OUDE JAARGANGEN

Een los nummer van de lopende jaargang kost 200 fr. Bij oude jaargangen vóór 1991 kost een enkel nummer 100 fr. en een dubbelnummer 200 fr. Een volledige oude jaargang wordt verkocht aan 600 fr.

De verzending gebeurt na storting van het verschuldigde bedrag op rekening nummer 001-0561340-77 van Het Land van Aalst, Oude jaargangen Tulpstraat 1, 9308 Aalst-Hofstade. Tel. 053/70.21.79

Alle jaargangen zijn nog in voorraad, uitgezonderd de onderstaande, waarvan nog slechts de aangeduide nummers beschikbaar zijn:

1949	(1)	uitverkocht
1950	(2)	uitverkocht
1951	(3)	uitverkocht
1952	(4)	uitverkocht
1953	(5)	uitverkocht
1954	(6)	nummers 3-4-5-6
1957	(9)	nummers 1-2-3-4-5
1958	(10)	nummers 3-4-5-6
1959	(11)	uitverkocht
1960	(12)	nummers 2-5-6
1961	(13)	nummers 2-3-4-5-6
1962	(14)	nummers 2-3-4-5-6
1965	(17)	nummers 1-2-5-6
1966	(18)	nummers 4-5-6
1967	(19)	nummers 1-2-5-6
1976	(28)	nummer 1
1977	(29)	nummers 1-4-5-6
1979	(31)	nummers 1-2-4-5-6
1983	(35)	nummers 2-3-4-5-6
1988	(40)	nummers 2-3-5-6
1989	(41)	nummers 2-3-5-6

NOG BESCHIKBAAR:

G. Van Bockstaele, De Hunnegemkerk te Geraardsbergen in kaarten en plannen. - 1988: 25 fr.
De abdijen van het Land van Aalst en het tweede hervormingsplan van Jozef II (1785). - 1988: 25 fr.

W.L. Braekman, "Disorders ende confusien" bij de kermisprocessie te Aalst in 1677. - 1988: 25 fr.

M. Cock, Het veertigjarig jubileum van "Het Land van Aalst" - een viering. - 1988: 25 fr.

P. Praet, Armoede te Aalst tijdens de 19de eeuw. - 1988: 50 fr.

Herman Van Isterdael e.a., Bibliografie van de Gemeenten van het Land van Aalst (1950-1983).
2 banden - 915 blz.: 1.200 fr. (gebeurlijk te verhogen met 70 fr. portonkosten).
Kaart van het voormalige "Land van Aalst" (1596) - Horenhault - kleurendruk. - 1988: 1.000 fr.

Inhoud

JAARGANG XLIII - 1991 - NUMMER 2

In Memoriam J. MOEREMANS	65-66
C. UYTTERSPROT, De Societeyd "Het Concert"	67-113
A. VAN LIL, Over "Staande" en "Liggende" gebouwen	114
W. VERLEYEN, De abdij Affligem en het graafschap Vlaanderen	115-127
S. VAN DE PERRE, E. Soens	129-152

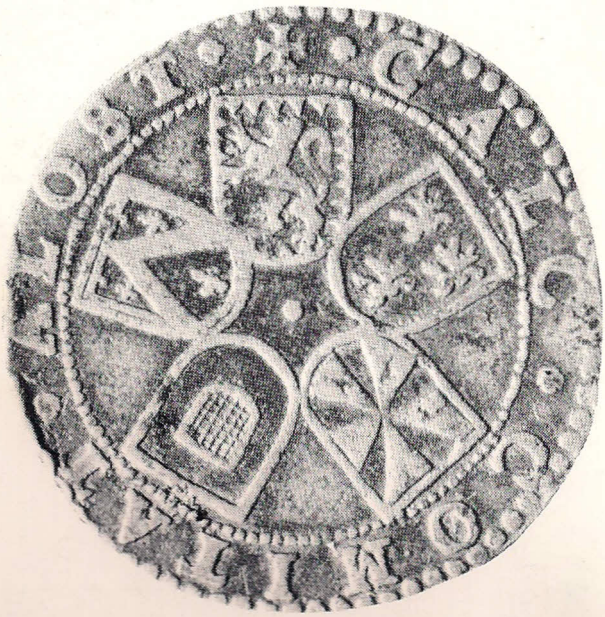

1991